

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

**5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU
KAPSAMINDA ZİMMET SUÇLARI**

Hüseyin KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Hasan SINAR

İstanbul, 2025

**5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU
KAPSAMINDA ZİMMET SUÇLARI**

Hüseyin KAYA

Kamu Hukuk Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2025

Hüseyin KAYA tarafından hazırlanmış ve 21/04/2025 tarihinde sunulmuş “5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU KAPSAMINDA ZİMMET SUÇLARI” başlıklı tez Kamu Hukuku Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan SINAR

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Hasan SINAR

Kamu Hukuku Bölümü,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Yeşim YILMAZ

Kamu Hukuku Bölümü,
Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Şaban Cankat TAŞKIN

Kamu Hukuku Bölümü,
İstanbul Aydın Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığımı beyan ederim.

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Hüseyin KAYA

İmzası

X

İTHAF

Bu çalışmayı, hayatım boyunca bana koşulsuz destek veren, sevgileri ve fedakârlıklarıyla her daim yanımda olan canım anneme ve babama; birlikte büyüdüğüm, her zaman yanımda hissettiğim değerli kardeşlerime; varlığıyla hayatımı güzelleştiren, sabrı, anlayışı ve desteğiyle bu süreci benimle birlikte göğüsleyen sevgili eşim Av. Büşra Reisoğlu Kaya'ya; akademik yolculuğum boyunca bana ilham veren, bilgi ve rehberliğiyle bu çalışmanın şekillenmesinde büyük katkısı olan kıymetli hocam Prof. Dr. Hasan Sınar'a ithaf ediyorum.

ÖZET

5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU KAPSAMINDA ZİMMET SUÇLARI

KAYA, Hüseyin

Yüksek Lisans, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Prof. Dr. Hasan SINAR

Tarih: Nisan / 2025

Sayfa: 160

Bankacılık zimmeti suçu, banka çalışanlarının görevleri gereği sahip oldukları yetkileri kötüye kullanarak bankaya ait para veya değerleri kişisel çıkarları doğrultusunda zimmetlerine geçirmeleriyle oluşmaktadır. Doktrin ve yargı kararlarında zimmete geçirme, bir mal üzerinde malik gibi tasarrufta bulunma veya mal edinme şeklinde tanımlanmaktadır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre, bankaların mülkiyetindeki ya da bankada bulunan mal varlıklarını haksız şekilde edinen banka personelinin bankacılık zimmeti suçu kapsamında cezalandırılır.

Bankacılık sektörünün ekonomik sistem içindeki rolünün artmasıyla birlikte bu suça ilişkin düzenlemeler de zamanla değişim göstermiştir. İlk olarak 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile kamu görevlisi sıfatı taşımayan banka personelinin de zimmet suçundan sorumlu tutulması mümkün hale getirilmiş; bu yaklaşım 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile sürdürülerek daha kapsamlı düzenlemeler getirilmiştir. Türkiye'de bankacılık sisteminde meydana gelen yolsuzlukların önemli bir kısmını oluşturan bankacılık zimmeti suçu, yalnızca maddi kayıplara yol açmamakta, aynı zamanda finansal istikrarı ve kamu güvenini tehdit eden ciddi sonuçlar doğurmaktadır.

Bu çalışma, söz konusu suçu ceza hukuku bağlamında normatif ve uygulamaya dönük yönleriyle ele almayı amaçlamaktadır. İlk bölümde, zimmet ve bankacılık zimmeti

kavramları teorik çerçevede incelenmiş; suçun tarihsel gelişimi ile farklı ülke hukuklarındaki düzenlemeler mukayeseli olarak değerlendirilmiştir. İkinci bölümde, suçun hukuki niteliği, yapısal unsurları, işleniş biçimleri ve 5411 sayılı Kanun çerçevesinde getirilen özel hükümler ayrıntılı biçimde ele alınmış; Yargıtay kararları ışığında uygulamadaki yeri tartışılmıştır. Üçüncü bölümde ise, soruşturma ve kovuşturma süreçleri ile bu suça özgü yaptırımlar değerlendirilmiş, benzer suç tipleriyle karşılaştırmalı bir inceleme yapılmıştır. Sonuç bölümünde, uygulamada karşılaşılan temel sorunlar tespit edilerek çözüm önerileri sunulmuş ve bu yolla çalışmanın literatüre katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Zimmeti, Etkin Pişmanlık, Banka Personeli, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Banka.

ABSTRACT

EMBEZZLEMENT OFFENSES UNDER THE SCOPE OF BANKİNG LAW NO. 5411

KAYA, Hüseyin

M.A., Department of Law, Altınbaş University,

Supervisor: Prof. Dr. Hasan SINAR

Date: April/2025

Pages: 160

The offense of banking embezzlement occurs when bank employees misuse the powers granted to them by their duties to misappropriate funds or assets belonging to the bank for personal gain. In legal doctrine and judicial decisions, embezzlement is defined as the act of dealing with or acquiring property as if one were its rightful owner. According to Article 5411 of the Banking Law, bank personnel who unlawfully acquire assets owned by the bank or held within the bank are subject to punishment under the offense of banking embezzlement.

With the growing role of the banking sector in the economic system, regulations regarding this crime have evolved over time. Initially, under Law No. 4389, it became possible to hold bank employees, who do not hold public office status, accountable for embezzlement; this approach was continued and expanded with more comprehensive regulations under the Banking Law No. 5411. In Turkey, banking embezzlement constitutes a significant portion of corruption within the banking system, leading not only to financial losses but also posing a serious threat to financial stability and public trust.

This study aims to address the offense of banking embezzlement within the context of criminal law, focusing on both normative and practical aspects. The first section examines the concepts of embezzlement and banking embezzlement from a theoretical perspective, while exploring the historical development of the crime and evaluating related regulations

in different countries from a comparative legal standpoint. The second section delves into the legal nature, structural elements, methods of commission, and special provisions introduced by Law No. 5411, with a discussion on its application in practice through case law from the Court of Cassation. In the third section, the procedural stages of investigation and prosecution, together with the legal sanctions specific to the offence, are examined, followed by a comparative assessment of analogous categories of criminal conduct. The conclusion identifies the key issues encountered in practice and proposes solutions, aiming to contribute to the academic literature in this field.

Keywords: Banking Embezzlement, Effective Remorse, Bank Person, Banking Law No. 5411, Bank.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. BANKA, ZİMMET VE BANKACILIK ZİMMETİ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE MUKAYESELİ HUKUKTA BANKACILIK ZİMMETİ.....	5
2.1 GENEL OLARAK	5
2.2 BANKA KAVRAMI, TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	5
2.3 BANKACILIĞIN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ	7
2.4 BANKALARIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	8
2.4.1 Bankacılığın Dünya’daki Tarihsel Gelişimi	8
2.4.2 Bankacılığın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi	10
2.5 ZİMMET VE BANKACILIK ZİMMETİ KAVRAMLARI ile TANIMLARI	13
2.6 BANKACILIK ZİMMETİNİN ÜLKEMİZDEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	16
2.6.1 Genel Olarak.....	16
2.6.2 Mülga 4389 Sayılı Bankalar Kanunu Öncesi Dönem	17
2.6.3 Mülga 4389 Sayılı Kanunu Dönemi	19
2.6.4 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Dönemi	22
2.7 5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU’NDA VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU’NDA ZİMMET SUÇU	24
2.8 MUKAYESELİ HUKUKTA BANKACILIK ZİMMETİ	27
2.8.1 ABD’de Bankacılık Zimmeti Suçu.....	27
2.8.2 İtalya’da Bankacılık Zimmeti Suçu	31
2.8.3 Almanya’da Bankacılık Zimmeti Suçu	33

3. 5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU'NDA BANKACILIK ZİMMETİ SUÇLARI	36
3.1 GENEL OLARAK	36
3.2 KORUNAN HUKUKİ DEĞER	37
3.3 MADDİ UNSUR	39
3.3.1 Maddi Konu	39
3.3.2 Fiil.....	43
3.3.2.1 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160/1 maddesi bakımından fiil.....	45
3.3.2.2 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160/3 maddesi bakımından fiil.....	52
3.3.3 Fail	63
3.3.3.1 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160/1 maddesi bakımından fail	65
3.3.3.2 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160/3 maddesi bakımından fail	68
3.3.4 Mağdur.....	69
3.4 MANEVİ UNSUR.....	71
3.5 HUKUKA AYKIRILIK UNSURU.....	73
3.6 SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	75
3.6.1 Teşebbüs	75
3.6.2 İştirak	77
3.6.3 İçtima	80
3.7 SUÇA VE CEZAYA ETKİ EDEN HALLER.....	87
3.7.1 Suçun Nitelikli Hali	87
3.7.1.1 Cezanın artırılmasını gerektiren haller	87
3.7.1.2 Cezanın azaltılmasını gerektiren haller	95
3.7.2 Etkin Pişmanlık.....	102
3.7.2.1 Soruşturma evresinden önceki etkin pişmanlık	108
3.7.2.2 Kovuşturma evresinden önceki etkin pişmanlık.....	110
3.7.2.3 Hükümden önceki etkin pişmanlık	110

4. BANKACILIK ZİMMET SUÇUNUN BENZER VE İLİŞKİLİ SUÇ TİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI, MUHAKEMEYE İLİŞKİN HÜKÜMLER, YAPTIRIM VE İNFAZA İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEME	113
4.1 BANKACILIK ZİMMET SUÇUNUN BENZER VE İLİŞKİLİ SUÇ TİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	113
4.1.1 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Dolandırıcılık Suçu.....	113
4.1.2 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Belgede Sahtecilik Suçu	115
4.1.3 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Hırsızlık Suçu	116
4.1.4 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Güveni Kötüye Kullanma Suçu.....	117
4.1.5 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Görevi Kötüye Kullanma Suçu	119
4.2 MUHAKEMEYE İLİŞKİN HÜKÜMLER	120
4.2.1 Soruşturma ve Kovuşturma Usulü.....	120
4.2.2 Özel Soruşturma ve Kovuşturma Hükümleri	126
4.2.3 Yetkili ve Görevli Mahkeme	127
4.2.4 Bilirkişi İncelenmesi.....	129
4.2.5 Zamanaşımı	129
4.3 YAPTIRIM VE İNFAZA İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEME.....	131
4.3.1 Yaptırım.....	131
4.3.2 İnfaza İlişkin Özel Düzenleme	136
5. SONUÇ	137
REFERANSLAR	142

KISALTMALAR

AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
akt.	: Aktaran
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
AndHD	: Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Anayasa	: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
B.M.	: Birleşmiş Milletler
BK	: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzeleme Kurumu
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CGTİK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Kanunu

ev.	:	Çeviren
dn.	:	Dipnot
Ed.	:	Editör
E. N.	:	Esas Numarası
E.T	:	Erişim Tarihi
f.	:	Fıkra
Fıkra Fon	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
Fon Kurulu	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Kurulu
K.	:	Karar
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
K. N.	:	Karar Numarası
HD.	:	Yargıtay Hukuk Dairesi
HMK	:	6100 sayılı Hukuk Muhakemesi Kanunu
HSK	:	Hakimler ve Savcılar Kurulu
m.	:	Madde
MÜHF-HAD	:	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
R.G	:	Resmi Gazete
S.	:	Sayı
s.	:	Sayfa
ss.	:	Sayfa Aralığı
StGB.	:	Strafgesetzbuch (Alman Ceza Kanunu)
TBB.	:	Türkiye Barolar Birliği

TMK	:	Türk Medeni Kanunu
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
TMSF	:	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
T.C.	:	Türkiye Cumhuriyeti
TCK.	:	Türk Ceza Kanunu
UYAP	:	Ulusal Yargı Ağı Projesi
vb.	:	ve bunun gibi
vd.	:	ve devamı

1. GİRİŞ

Finansal sistemin sağlıklı işleyişi, hem ulusal hem de küresel düzeyde ekonomik istikrarın ve toplumsal refahın temel dayanaklarından biridir. Bu sistemin temel unsurlarından olan ve ülke ekonomisinde güven kurumları olarak ortaya çıkan¹ bankacılık sektörü, sermaye akışının yönlendirilmesi, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi ve ekonomik faaliyetlerin finanse edilmesi gibi kritik işlevleri üstlenmektedir. Ancak bu hayati rolü nedeniyle bankacılık sektörü, kötüye kullanıma açık yapısıyla çeşitli usulsüzlüklere ve bunlara bağlı suçlara da zemin hazırlamaktadır.

Bu suç türlerinin başında gelen bankacılık zimmeti suçu, yalnızca kişisel çıkar elde etme amacıyla işlenen bir suç değil, aynı zamanda bankacılık sistemine duyulan güveni zedeleyen ve toplumda ciddi etkiler yaratan bir ekonomik suçtur. Bankacılık zimmeti, banka personelinin görevi gereği zilyetliği kendisine devredilen veya koruma ve gözetimiyle sorumlu olduğu para, para yerine geçen evrak, senet veya diğer malları, kendisinin ya da başkasının çıkarı doğrultusunda kullanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle suç, hem kamu güvenliğini hem de bireylerle kurumlar arasındaki güven ilişkisini ciddi şekilde zedeler dolayısıyla finansal sisteme duyulan güveni sarsar. Her ne kadar doğrudan mağdur banka olsa da, dolaylı olarak bu bankayla işlem yapan kişiler, mevduat sahipleri ve nihayetinde tüm ekonomik yapı bu durumdan zarar görür.

Bu suçun önlenmesi, sadece ceza hukuku yönünden değil, ekonomik güvenliğin sağlanması bakımından da önemlidir. Özellikle bankacılık sektörünün hızla büyüdüğü, dijital işlemlerin arttığı ve para hareketlerinin çeşitlendiği bir ortamda, zimmet gibi güvene dayalı suçların tespiti, soruşturulması ve yaptırıma bağlanması daha da güçleşmektedir. Bu nedenle, hem suçun hukuki yapısının hem de uygulamadaki yansımalarının ayrıntılı şekilde ele alınması gerekmektedir.

Türk hukukunda bankacılık zimmeti suçu, ilk kez 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile kamu görevlisi olmayan banka personelinin de fail olabileceği şekilde özel olarak düzenlenmiş; daha sonra yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile bu düzenleme güncellenerek

¹ Artuk, Mehmet Emin/ Gökcen, Ahmet/ Alşahin, Mehmet Emin/ Çakır, Kerim. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 17.B, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018 s.927.

yürürlükteki haline kavuşmuştur. Böylelikle, zimmet suçunun bankacılık sektörüne özgü yapısı kabul edilmiş ve suçun faillerine ilişkin kapsam genişletilmiştir.

Zimmete geçirme fiili, genel anlamda bir mal üzerinde malik gibi tasarrufta bulunma veya o malı haksız şekilde edinme olarak tanımlanmaktadır.² Bankacılık alanında ise bu fiil, banka personelinin görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilen veya koruma ve gözetimiyle sorumlu olduğu mal varlıklarını, kendisinin ya da başkasının çıkarı doğrultusunda kullanmasıyla ortaya çıkar. Bu durum, suçun maddi ve manevi unsurlarını daha karmaşık bir hale getirir. Uygulamada, bankacılık zimmet suçu farklı şekillerde işlenebilir; örneğin, banka fonlarının doğrudan kişisel hesaba aktarılması veya işlemlerin karmaşılaştırılarak zimmetin gizlenmesi gibi yöntemler kullanılabilir. Bu tür suçlar, dijital sistemlerdeki güvenlik açıkları, iç denetim mekanizmalarındaki eksiklikler ve görev tanımlarındaki belirsizliklerle daha kolay işlenebilir hale gelir.

Bu çalışmanın temel amacı, bankacılık zimmeti suçunun ceza hukuku bakımından sistematik bir şekilde incelenmesi; suçun hukuki niteliğinin, unsurlarının ve nitelikli hallerinin ortaya konulması, uygulamada karşılaşılan sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerileri geliştirilmesidir. Çalışma kapsamında, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun ilgili hükümleri detaylı biçimde değerlendirilmiş; suçun hem teorik hem de pratik boyutu ele alınarak yargı kararları ve doktrindeki görüşler doğrultusunda kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, bankacılık zimmeti suçunun benzer ve ilişkili suç tipleriyle karşılaştırılması sağlanmış; farklı hukuk sistemlerindeki düzenlemelere yer verilerek karşılaştırmalı hukuk perspektifi sunulmuştur.

² Zimmete geçirme eylemi 5237 Sayılı TCK'nın Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen maddelerinin gerekçelerinde şu şekilde ifade edilmiştir. "Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın zimmete geçirilmesi gerekir. Zimmet" e geçirme, suç konusu mal üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder. Bu tasarruflar, suç konusu şeyin mal edinilmesi, amacı dışında kullanılması, tüketilmesi şeklinde olabileceği gibi, bir başkasına satılması, verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Zimmete geçirme olgusu, icraî bir davranışla gerçekleşebileceği gibi, ihmali bir davranışla da gerçekleştirilebilir. Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın kamu görevlisinin şahsının veya bir başkasının zimmetine geçirilmiş olması arasında fark bulunmamaktadır." Madde 247 Gerekçesi, s.644. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, (Erişim Tarihi: 30/09/2024).

Bu araştırma, normatif hukuk yöntemi benimsenerek yürütülmüş olup pozitif hukuk normlarının yanı sıra tarihsel gelişim sürecindeki düzenlemeler ve uygulama örnekleri de dikkate alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, yalnızca pozitif hukuk kurallarının açıklanmasına değil; aynı zamanda bu kuralların uygulamadaki etkilerinin değerlendirilmesine de odaklanmaktadır.

Bu çalışma, giriş bölümü haricinde üç ana bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde, bankacılık zimmeti suçunun kapsamlı biçimde anlaşılabilmesi amacıyla öncelikle “zimmet” ve “bankacılık zimmeti” kavramlarına ilişkin temel bilgiler sunulmuş; bu kavramların teorik çerçevesi açıklığa kavuşturulmuştur. Ardından, zimmet suçunun tarihsel gelişimi incelenmiş, çeşitli ülke hukuklarında bu suça ilişkin düzenlemeler mukayeseli hukuk perspektifinden ele alınarak karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmıştır.

İkinci bölümde, bankacılık zimmeti suçunun ceza hukuku içindeki hukuki niteliği ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Suçun unsurları sistematik olarak incelenmiş; suçun işleniş biçimleri ile failin, mağdurun ve suç konusu fiilin taşıdığı özgün nitelikler açıklanmıştır. Ayrıca, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde bu suça ilişkin özel düzenlemeler değerlendirilmiş ve yargı kararları ışığında suçun uygulamadaki yeri ile yargısal yaklaşımlar irdelenmiştir. Bu bölümde ayrıca, bankacılık zimmeti suçuna özgü olarak düzenlenen etkin pişmanlık hükümleri hem teorik hem de uygulama boyutuyla ele alınarak, ceza hukuku sistemindeki işlevi ve önemi açıklanmıştır.

Son bölümde ise, bankacılık zimmeti suçunun muhakeme süreci ve bu suça özgü hukuki yaptırımlar kapsamlı bir şekilde ele alınmış, bu doğrultuda, soruşturma ve kovuşturma aşamalarına ilişkin özel usul hükümleri açıklanmış; suçun, özel soruşturma ve kovuşturma rejimi içerisindeki konumu ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, bankacılık zimmeti suçunun benzer ve ilişkili suç tipleriyle olan benzer ve farklı yönleriyle ortaya konulmuş, bu karşılaştırmalı değerlendirmeler Yargıtay kararlarıyla desteklenerek uygulamadaki yansımalarına da değinilmiştir.

Sonuç kısmında da bu suçun takibi, yargılama süreci ve yaptırımlarına ilişkin olarak uygulamada karşılaşılan başlıca sorunlara dikkat çekilmiş, bu sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Bu çalışmanın nihai hedefi, bankacılık zimmeti suçunu ceza hukuku bağlamında hem teorik hem de pratik boyutlarıyla kapsamlı biçimde inceleyerek, akademik literatüre nitelikli bir katkı sunmak ve uygulamada karşılaşılan sorunlara çözüm odaklı bir perspektif geliştirmektir.

2. BANKA, ZİMMET VE BANKACILIK ZİMMETİ KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE MUKAYESELİ HUKUKTA BANKACILIK ZİMMETİ

2.1 GENEL OLARAK

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun İkinci Kitabı’nın Dördüncü Kısmı’nda “Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenen 247. madde, zimmet suçunu yalnızca kamu görevlilerinin faili olabileceği bir suç tipi olarak öngörmektedir. Bu bağlamda zimmet, kamu görevinin sağladığı yetki ve imkanların kötüye kullanılması suretiyle, kamuya ait ya da görevi gereği edinilen malvarlığı değerlerinin, ilgili kamu görevlisi tarafından kendisine veya bir başkasına menfaat sağlamak amacıyla mal edinilmesi biçiminde tezahür eden, özgü bir suç niteliği taşımaktadır. Bu düzenlemeyle paralel bir anlayış çerçevesinde, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, kredi sisteminin etkin işleminin temin edilmesi ve tasarruf sahiplerinin haklarının korunması amacıyla yürürlüğe konulan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda da, daha önce yürürlükte bulunan 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda olduğu gibi, zimmet suçu özel olarak düzenlenmiştir.³ Bu bağlamda, bankacılık sektörüne özgü nitelikteki zimmet fiilleri, genel ceza hukuku kurallarının ötesine geçilerek sektörel riskleri ve güven ilişkisini dikkate alan özel hükümlerle yaptırıma bağlanmış; bankacılık faaliyetlerinin doğasından kaynaklanan suiistimal ihtimaline karşı hukuki koruma mekanizması güçlendirilmiştir.

2.2 BANKA KAVRAMI, TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Banka terimi, İtalyanca kökenli olup “banço” kelimesinden türemiştir. Bankacılık faaliyetlerinin ilk örnekleri, İtalya’da banco olarak adlandırılan bir masa etrafında gerçekleştirildiği için, bu terim zamanla modern anlamda bankayı tanımlamak için kullanılagelmiştir.⁴ Türk Dil Kurumu’nda ise; “Faizle para alıp veren, kredi, iskonto,

³ Köksal, Atacan. “Bankacılık Zimmeti Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 169, 2023, s. 48.

⁴ Yiğit, Uğur. *Bankacılık Suçları*, 1. Baskı, İstanbul, Has Matbaa, 2006, s. 115; Dursun, Selman. *Bankacılık Düzenine Karşı Suçlar*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2006, s. 117.

kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret, sanayi, ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kuruluş”⁵ şeklinde tanımlanmıştır.

Yürürlükte bulunan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu başta olmak üzere, önceki dönemlerde uygulanan 3182 ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda banka kavramına ilişkin kapsamlı ve doğrudan bir tanıma yer verilmemiştir.⁶ 4389 sayılı mülga Bankalar Kanunu’nun "Tanımlar" başlıklı 2. maddesinde, banka; Türkiye’de banka unvanıyla kurulan kuruluşlar ile yurtdışında faaliyet gösteren bankaların Türkiye şubeleri olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede şube ise, elektronik işlem cihazları hariç olmak üzere, bankaların şube, ajans veya bankacılık faaliyetlerini yürüten sabit ya da taşınabilir tüm yerel birimleri olarak ifade edilmiştir.

Her ne kadar bu Kanun’da bankacılık faaliyetleri ayrıntılı şekilde ele alınmış olsa da yapılan tanımların banka kavramının içeriğini açıklayıcı nitelikte olduğu söylenemez. Benzer şekilde, Türk Ticaret Kanunu’nun 815. maddesinde de “Bu kısımda geçen 'banka'dan maksat, Bankacılık Kanunu’na tabi kuruluşlardır” denilmekte ve yalnızca bankaların tabi olduğu kanuna işaret edilmektedir. Bu ifade, tanım niteliği taşımaktan çok, hangi yasal düzenleme kapsamında değerlendirileceğini göstermektedir.

2000’li yıllarda yaşanan bankacılık krizinin ardından, bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması amacıyla 5411 sayılı Bankacılık Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile bankacılık faaliyetlerinin daha etkin denetlenmesi amaçlanmıştır; sistemin işleyişine dair hukuki ve cezai hükümler getirilmiştir. Kanunun 3. maddesinde, “Tanımlar ve kısaltmalar” başlığı altında, farklı bankacılık türlerine yönelik açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre; mevduat bankaları, kendi adına mevduat toplayan ve kredi kullandıran kurumlar; katılım bankaları, özel cari ve katılım hesapları aracılığıyla fon toplayan ve kredi sağlayan kuruluşlar; kalkınma ve yatırım bankaları ise, mevduat veya katılım fonu kabul etmeksizin kredi verme esasına dayalı olarak çalışan ve/veya özel görevlerle yetkilendirilmiş kurumlardır. Ayrıca bu tanımlar, yurt dışı merkezli olup Türkiye’de şube açan benzer nitelikteki kuruluşları da kapsamaktadır. Ancak söz konusu tanımların, banka kavramını tam

⁵ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Banka, <https://sozluk.gov.tr/>. (Erişim Tarihi:13.05.2024).

⁶ Gürses, Davut. *Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu, Bankacılık K. m. 160*, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 1 vd.

anlamıyla kapsadığı söylenemez. Zira yalnızca mevduat bankalarına değil, farklı işleyiş ve amaçlara sahip diğer banka türlerine de yer verilmiştir. Yine de Kanun kapsamında faaliyet gösteren ve unvanında “banka” ifadesi geçen tüm kuruluşlar, bu düzenleme çerçevesinde banka olarak kabul edilmektedir.⁷ Bu bağlamda, Bankacılık Kanunu’ndaki banka tanımı, esasen bu Kanun hükümlerine tabi kurumları ifade etmektedir.⁸

Öğretide, bankaya dair farklı tanımlara rastlanmak mümkündür. Bir tanıma göre banka; anonim şirket olarak kurulması zorunlu, iktidardan aldığı imtiyazla mevduat toplayan, kredi veren, bu işlemlerden elde ettiği farkla kar sağlayan, ödemelere aracılık eden, sigorta acenteliği yapan ve değerli maden ticaretiyle uğraşan, güven temeline dayalı bir ticari işletmedir.⁹ Diğer bir tanıma göre banka, mevduat kabul ederek veya fon toplayarak finansal kaynak oluşturan ve topladıkları bu kaynakları, finansman ihtiyacı duyan bireylere, işletmelere ve kamu kuruluşlarına kısa ya da uzun vadeli krediler şeklinde sunan finansal kurumlardır.¹⁰ Doktrinde banka tanımına ilişkin görüşler genel olarak bu çerçevede ifade edilmiş olmakla birlikte; net bir tanım ortaya konulmamasının sebebi bankanın çok yönlü yapısı ve yazarların bankaya bakış açılarından kaynaklandığı söylemek mümkündür.

2.3 BANKACILIĞIN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEPLERİ

Bankacılık, tarih boyunca toplumların ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda şekillenerek gelişmiştir. Bankacılık faaliyetlerinin kökeni, ekonomilerde değişim aracı olarak paranın kullanılmasından önceki dönemlere dayanmaktadır.¹¹

Bu faaliyetler esas olarak tapınaklarda saklanan değerli eşyaların ve ticari malların korunması amacıyla başlamıştır. Tapınak görevlileri, ticaret yapan tüccarlara, korunan malları karşılığında belirli bir ücret karşılığı hizmet sunmuşlardır. Bu tapınak görevlileri aynı

⁷ Selçuk, Ahmet Mücahit. *5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2019, s. 7.

⁸ Kıran, Süleyman. “Kambiyo Senetlerinde Bedelin Kripto Para Olarak Belirlenmesi”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.2, 2021, s. 2057.

⁹ Sefer, Oğuz. “Bankacılık Kanunu Kapsamında Banka Yöneticilerinin Şahsi Sorumlulukları”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İNÜHFD)*, C.8, S.1, 2017, s. 258.

¹⁰ Yetiz, Filiz. “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.9, S.2, 2016, s. 107.

¹¹ Yetiz, “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”, s.108.

zamanda ellerinde bulunan bu malları değerlendirmek için belirli bir ücret karşılığında ihtiyat sahiplerine ödünç olarak vermektedir. Bu durum ise bankaların kaynak aktarım işlevi kazanmasını sağlamıştır.¹² Bu haliyle, erken bankacılık faaliyetlerinin daha çok emanetçilik şeklinde olduğu, ilk bankacıların tapınak görevlileri olduğu ve ilk banka yerlerinin ise tapınaklar olduğunu söylemek mümkündür.

Zamanla, insanlar arasında ticaretin başlaması ve sahip oldukları malları, ihtiyaç duydukları diğer mallarla değiştirme gerekliliği, bir ödeme aracına duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Ticaretin gelişmesiyle birlikte, farklı yerlerdeki alıcılardan tahsilat yapılması, kıymetli madenlerin nakil sürecindeki zorluklar ve tehlikeler, madenlerin güvenilir ortamlarda muhafaza edilmesi, peşin ödeme gücüne sahip olmayan ve veresiyeyi tercih eden alıcı ile bedeli peşin isteyen satıcı arasındaki uyum ihtiyacı gibi etkenler bankacılığın doğuşunda önemli rol oynamıştır. Özellikle ticaretin gelişmesiyle birlikte paranın icadı, yeni bölgelerin keşfi, kıymetli madenlerin bulunması ve sanayileşmenin başlaması, bankacılık faaliyetlerinin hız kazanmasını sağlamıştır.¹³

2.4 BANKALARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.4.1 Bankacılığın Dünya'daki Tarihsel Gelişimi

Dünyada bankacılığın kökenleri çok eski dönemlere uzanmaktadır. İlk başlarda bankacılık faaliyetleri, sarraflar ve bankerler olarak bilinen kişiler tarafından gerçekleştirilmiştir. Zamanla bu faaliyetler kiliseler tarafından da yürütülmeye başlanmıştır. Tarihteki ilk banka, M.Ö. 3500 yılında Sümerlilerde kurulan “maket” adlı bankadır. Modern bankacılık anlamında ise ilk banka, 1587 yılında Venedik'te kurulan Banco di Rialto'dur.¹⁴

Sümer, Babil ve Antik Yunan medeniyetlerinde bankacılık faaliyetlerine benzer işlemler yapılmıştır. Paranın icadı ve denizcilik ile ticaretin gelişmesiyle bankacılık faaliyetleri de

¹² Yetiz, Ansu. *Ofis Mobilyaları ve Ofis Mobilyalarının Tasarımını Etkileyen Ergonomi Faktörünün İncelenmesi: Adana'da Bir Banka Örneği*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), 2009, s. 9.

¹³ Aydın, Nurhan. *Bankacılık Uygulamaları*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, 2006, s. 12.

¹⁴ Kılıç, Ebru Kübra. “Dünyada Bankacılık Tarihi ve Krizleri: Türkiye'deki Bankacılık Sektörü”, *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, C.1, S.1, (2020), s.6-7.

ilerlemeye başlamıştır. Modern bankacılık uygulamaları ise 1900'lü yılların başlarında geçiş yapılmıştır.¹⁵

Bankacılık faaliyetlerinin tarihsel gelişimi, farklı uygarlıkların ekonomik yapılarında önemli bir yere sahip olmuştur. Hammurabi Kanunlarında, Babilliler tarafından borç verme ve faiz işlemlerine dair düzenlemeler yapılmış, Sümerlerde ise çek ve bono benzeri belgeler ile işlemleri belgelemeye başlamıştır. Eski Yunan, Roma ve Mısır gibi medeniyetlerde de bankacılık hizmetleri yürüten kuruluşlar bulunurken; Eski Yunan'da faize yönelik kısıtlamalar uygulanmıştır. Eski Mısır'da ise faizsiz bankacılık uygulamaları tercih edilmiştir.¹⁶

Orta çağ Avrupa'sında, ruhban sınıfının etkisi ve savaşların yarattığı olumsuz koşullar nedeniyle bankacılık faaliyetleri fazla gelişmemiştir. Ruhban sınıfının faiz ve kredi işlemlerini yasaklaması, bankacılığın ilerlemesini engelleyen önemli etkenlerden biri olmuştur.¹⁷

1453 yılında Türklerin İstanbul'u fethetmesiyle, bir göç hareketliliği olmuş ve bu göç sırasında Eski Yunan'ın bilgi ve belgeleri Batı'ya taşınmıştır. Rönesans ve reform hareketlerinin etkisiyle ise Avrupa'da faiz yasağının kaldırılması meşrulaşmıştır. Bu süreçte, Eski Roma hukukunun liberal ögeleri benimsenmiştir.¹⁸

Coğrafi keşifler ise Avrupa'nın mali yapısında dönüşümler yaratmış, yeni keşifler sonucu elde edilen altınlar, para arzında sorunlara yol açmıştır. Bu sorunları gidermek için 1609 yılında Amsterdam Bankası, 1637 yılında ise Venedik Bankası kurulmuş, böylece modern bankacılığın temelleri atılmıştır. 17. yüzyılda İngiltere ve Fransa arasında yaşanan savaş neticesinde İngiltere'de yaşanan para sıkıntıları sonucunda, 1694 yılında İngiltere Bankası kurulmuş¹⁹ ve devlet bankacılığına geçiş sağlanmıştır. 1907'de ise Amerika Birleşik

¹⁵ Yetiz, "Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi", s.108.

¹⁶ Parasız, İlker. *Para, Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politikalar*, Bursa: Ezgi Kitapevi, 1997, s. 91-92'den aktaran. Kılıç, "Dünyada Bankacılık Tarihi ve Krizleri: Türkiye'deki Bankacılık Sektörü", s. 6-7.

¹⁷ Sümer, Gökhan. "Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve AB Bankacılık Sektörü ile Karşılaştırılması", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.18, S.2, 2016, s. 487.

¹⁸ Öçal, Tezer/ Çolak, Ömer Faruk, *Para-Banka*, Ankara: İmge Kitapevi, 1988, s. 13'ten akt. Kılıç, "Dünyada Bankacılık Tarihi ve Krizleri: Türkiye'deki Bankacılık Sektörü", s. 7.

¹⁹ 1964 yılında kurulan bu banka İngiltere'nin ilk Merkez Bankasıdır.

Devletleri’nde kurulan Federal Rezerv Bankası, merkez bankacılığı modelini kurumsallaştırarak bankacılık sisteminde bir dönüm noktası oluşturmuştur.²⁰

Bu tarihi gelişim, bankacılık sisteminin temel yapı taşlarını oluşturarak, finansal güvenliğin sağlanmasına ve modern bankacılık ilkelerinin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır.

2.4.2 Bankacılığın Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de bankacılık sistemi, Batı ülkelerine nispeten daha geç bir dönemde kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Osmanlı toplumunda gelişmiş bir ticari hayat olmasına rağmen, imparatorluğun geniş sınırları içerisinde toplumun banka ve bankacılık işlemlerine olan ihtiyacına karşın 19. yüzyılın ortalarına kadar bankacılık sistemi yeterince gelişim gösterememiştir. Halkın büyük çoğunluğunun tarım ya da askerlik gibi mesleklerle uğraşması ve vergilerin aynı olarak toplanması, para ekonomisinin gelişimini engellemiştir. Pazar yerlerinde ise malların birbirleriyle takas edildiği mübadele ekonomisi uzun yıllar boyunca devam etmiştir.²¹ Ancak bu dönemde Rum, Ermeni ve Yahudi gibi azınlıklar tarafından sarraflık ve bankerlik olarak başlayan bankacılık faaliyetleri, Tanzimat Fermanı’nın ilanı ile yabancı bankaların faaliyete başlamasıyla gelişmiştir.²²

²⁰ Yardımcıoğlu, Mahmut. - Büyüksalvarcı, Ahmet. “Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi”, *Maliye Dergisi*, S.153, s.143.

²¹ Sümer, “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve Ab Bankacılık Sektörü İle Karşılaştırılması”, s.488.

²² Sümer, “Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi ve Ab Bankacılık Sektörü ile Karşılaştırılması”, s.487.

İlk dönemlerde, sarraflar²³ ve bankerler²⁴ aracılığıyla gerçekleştirilmiş olan bankacılık faaliyetleri Cumhuriyet Dönemi'nde hız kazanmıştır. 1847 yılında kurulan "İstanbul Bankası" bu alanda resmi nitelik taşıyan ilk yapı olarak kabul edilmiştir. Ardından, 1856'da kurulan "Bank-ı Osmani"²⁵ ile bankacılığın daha kurumsal temellere oturtulması amaçlanmıştır. Ancak bu bankalar zamanla ya kapanmış ya işlevlerini kaybetmiş ya da iflas etmişlerdir.²⁶

Bankacılık faaliyetlerinin topluma daha geniş bir alanda yayılması ise, 1863 yılında Niş Valisi Mithat Paşa'nın öncülüğünde kurulmuş olan "Memleket Sandıkları" ile mümkün hale gelmiştir. Memleket Sandıkları ilk milli bankacılık hareketi olarak kabul edilmektedir.²⁷ Ziraat kredilerinin bu sandıklar aracılığıyla verilmesi, bankacılık işleyişine toplumun geniş bir kesiminin dahil edilmesini sağlamış, aynı zamanda bugünkü "Ziraat Bankası"nın

²³ Sarraf ve banker terimi aynı alanda faaliyet göstermiş olsalar da tarihsel ve fonksiyonel anlamda farklı anlamlar taşımaktadır. Sarrafın tanımı TDK'ya göre; "Mesleği, değerli kâğıt ve metal paraları birbiriyle değiştirmek, altın bozmak, tahvil alışverişi yapmak olan kimse". Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri "sarraf", <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 12.01.2024). Yani sarraf; altın, gümüş, döviz gibi kıymetli madenlerin ticaretini yapan, paranın değişim işlerini yöneten kişilere verilen isimdir. Sarraflık, Osmanlı İmparatorluğu döneminde oldukça önemli bir meslek olarak kabul edilmekteydi. Çünkü Osmanlı'da dönemin para sistemi karmaşıktı ve çok sayıda farklı para birimi vardı. Bu nedenle sarraflar, paraların değerini belirleyen ve alışverişlerde denge sağlayan kilit kişilerdi. (Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Pamuk, Şevket. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000).

²⁴ Banker terimi ise TDK'ya göre; "Banka sahibi kimse. Para, altın vb. taşınır değerlerin ticaretiyle uğraşan kimse" olarak tanımlanmıştır. Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri "banker", <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 12.01.2024). Bankerler kredilendirme ve finansal aracılık hizmetleriyle modern bankacılığın temellerini oluşturmuşlardır. Bankacılık sisteminin gelişmesiyle birlikte bankerlerin işlevleri günümüz bankacılık yapısında kurumsal bir hal almıştır.

²⁵ 1854 yılında Kırım Savaşı sırasında, Osmanlı Hükümeti ilk kez yabancı ülkeden borç almıştır. Hükümet, bu dış borçların ödenmesi amacıyla aracılık yapacak bir devlet bankasına ihtiyaç duymuş ve bu sebeple 1856 yılında Ottoman Bank yani Bank-ı Osman'ı kurulmuştur. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, "Merkez Bankası Tarihçesi", <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Tarihce>, (Erişim Tarihi: 02.02.2024).

²⁶ Durer, Salih. "Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler (1946-1960 Dönemi)", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.3, S.2, s. 155.

²⁷ Memleket Sandıkları, Türk Bankacılık Sistemi (TBS)'nin de başlangıç noktası olarak kabul edilmektedir. (Bkz. Durer, "Türk bankacılık sistemindeki gelişmeler (1946-1960 dönemi)", s.155).

temelini oluşturmıştır. Halkın tasarruf eğilimini desteklemek amacıyla 1868 yılında “Emniyet Sandığı”²⁸ adıyla yeni bir tasarruf kurumu kurulmuştur.²⁹ Bu tür yapılan Cumhuriyet’in ilanına kadar genişleyerek devam etmiştir.

Cumhuriyet döneminde, ekonomik bağımsızlık hedefi doğrultusunda milli bankacılığın gelişmesi hız kazanmıştır. Bu dönemde milli iktisadın güçlendirilmesi ve bankacılık faaliyetlerinin yaygınlaştırılması amacıyla birçok yerel ve milli banka açılmıştır. Açılan bu bankalar yerel ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte bir işlevsellik kazanmıştır.

Bu konuyla ilgili olarak, 1923 İzmir İktisat Kongresi’nde, milli ekonominin güçlenebilmesi için milli bankacılığın desteklenmesi vurgulanmış ve bu alanda devlet desteğinin sağlanması gerekliliği belirtilmiştir.³⁰ Bu doğrultuda, Türkiye’nin siyasal bağımsızlığının, ulusal kaynaklara dayalı bir ekonomik kalkınmayla gerçekleşebileceğini belirten Mustafa Kemal Atatürk’ün talimatıyla 1924 yılında özel sermaye ile kurulan ilk büyük banka olan Türkiye İş Bankası kurulmuştur.³¹ Türkiye İş Bankası, ticaret bankacılığının yanında sanayi ve ticaret yatırımlarında da etkin rol üstlenmiştir.³² Aynı yıl çıkarılan yasa ile T.C. Ziraat Bankası’na tüm bankacılık işlemlerini yapma yetkisi verilmiştir.³³

²⁸ Mithat Paşa Tarafından kurulmuş olan “Emniyet Sandığı”, ilk mili tasarruf kuruluşudur. (Bkz. Tekinsoy, Betül. “Erken Cumhuriyet Dönemi Tasarruf Tedbirlerine Bir Örnek: Tasarruf Sandıkları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.11, S.2, 2024, s. 579.)

²⁹ Durer, “Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler (1946-1960 Dönemi)”, s.155.

³⁰ Atatürk Ansiklopedisi, *Türkiye İktisat Kongresi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-iktisat-kongresi/> (Erişim tarihi: 14.02.2025).

³¹ “Cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olan İş Bankası, Atatürk’ün direktifleriyle İzmir Birinci İktisat Kongresi’nde alınan kararlar doğrultusunda 26 Ağustos 1924 tarihinde kuruldu. İş Bankası ilk Genel Müdürü Celal Bayar’ın liderliğinde iki şube ve 37 personel ile hizmete başladı. Nominal sermayesi 1 milyon TL’ydi. Bu sermayenin filen ödenen 250 bin TL’lik bölümü ise bizzat Atatürk tarafından karşılanmıştı.” Türkiye İş Bankası. *O Günlerden Bugünlere*, Kuruluş bölümü, <https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/o-gunlerden-bugunlere> (Erişim tarihi: 14.02.2025).

³² Durer, “Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler (1946-1960 Dönemi)”, s.156.

³³ Bu haliyle Ziraat Bankası 1926’da anonim şirket statüsüne kavuşmuştur.

Türkiye'nin bankacılık sisteminde yerel ve milli sermayenin güçlendirilmesi amacıyla gerçekleşen gelişmelerin en önemlisi ise 30 Haziran 1930 tarihinde kurulan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olmuştur.³⁴

Tüm bu süreç içerisinde cumhuriyet dönemindeki gelişmeler ile birlikte bankacılık sistemi, özgün ve milli bir karakter kazanarak toplumun ekonomik hayatında güvenilir bir kaynak haline gelmiştir. Bu bağlamda, Türk bankacılık sisteminin temel taşları, gerek mahalli ihtiyaçlara cevap verme misyonuyla gerekse zirai kredileri destekleme yönüyle tarihsel süreç içerisinde sağlam bir zemine oturtulmuştur. Bankalar, kaynak aktarma ve tasarrufların değerlendirilmesi görevlerini üstlenerek, Türkiye'nin finansal hayatında hukuki ve kurumsal bir güven unsuru haline gelmiştir.

Günümüzde bankacılık faaliyeti, dijital teknolojiler sayesinde yeniden şekillenerek ve her geçen gün daha da gelişerek mobil bankacılık, internet üzerinden yatırım işlemleri ve kripto para gibi yenilikçi hizmetlerle kişilere ve kurumlara hızla adapte olarak yeni çözümler sağlamaktadır. Bankacılık tarihi boyunca değişen, değiştikçe gelişen bu yapılar, günümüzde finansal hizmetlerin toplumun her kesimine ulaşmasını sağlayan bir sistem olmasını sağlamıştır.

2.5 ZİMMET VE BANKACILIK ZİMMETİ KAVRAMLARI İLE TANIMLARI

Dilimize Arapçadan geçen *zimmet* terimi TDK'da kullanım alanlarına göre 4 farklı şekilde ifade edilmiştir. İlk olarak “*üstünde olan şey*”³⁵ ifadesi ile yapılan tanımlamaya göre zimmet

³⁴ İzmir İktisat Kongresi'nde gündeme gelen “millî devlet bankası” fikri doğrultusunda hazırlanan Merkez Bankası yasa tasarısı, 11 Haziran 1930'da TBMM'de kabul edilip “1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu” adıyla 30 Haziran 1930'da Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır. Bu sürecin ardından Merkez Bankası 3 Ekim 1931 tarihinde resmen faaliyetine başlamıştır. Başlangıçta, Bankanın bir “Cumhuriyet” kurumu olduğunu vurgulamak ve merkezi idareden bağımsız bir yapıya sahip olduğunu göstermek amacıyla adı “Cumhuriyet Merkez Bankası” olarak belirlenmiştir. Fakat uluslararası ilişkilerde doğabilecek algılar dikkate alınarak, TBMM İktisat Encümeni görüşmeleri sonucunda adı “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası” şeklinde değiştirilmiştir. Bkz. *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. Düünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, Ankara, 2011, s. 3-4. [Dünden Bugüne TCMB.pdf](#) (Erişim tarihi: 14.02.2025).

³⁵ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “zimmet”, birinci anlamı, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 03.01.2024).

genel bir aidiyet ya da sorumluluk ifadesi taşımaktadır. Bu halde bir şeyin, bir kişinin ya da kuruluşun üzerinde bulunmasını tanımlar.

İkinci olarak yapılan tanımlamaya göre “*kurum ve kuruluşlardan çalışanlara veya para işleri ile uğraşan görevliye imza karşılığı teslim edilen para veya eşya*”³⁶ anlamında zimmet kavramı bir sorumluluğu belirten daha somut bir ifadedir. Bu tanımlama, zimmetli kişinin kendisine tevdi edilen şeyleri doğru şekilde muhafaza etmesi gerektiğini ifade eder.

Üçüncü olarak yapılan tanımlamaya göre zimmet “*bir kimsenin yasal olmayan yollardan üzerine geçirip ödemeye zorunlu olduğu para*”³⁷ olarak ifade edilmiştir. Bu anlamında zimmet, bir suistimali veya yolsuzluğu işaret etmektedir. Zimmetine geçirmek ifadesi de bu anlamda kullanılır ve bir haksız edinim söz konusudur.

Dördüncü ve son olan anlamına göre ise “*bir ticaret kuruluşunun borçlarının tümü*”³⁸ anlamında zimmet, daha çok muhasebe ve finans terimi olarak kullanılmaktadır. Bu anlamda, bir şirketin finansal yükümlülüklerini tanımlamaktadır. Görüleceği üzere TDK’nın yapmış olduğu bu dört anlam arasındaki esas ilişki “sorumluluk” ve “üstünde bulundurma” gibi öğelerdir.

Zimmette suç konu olan şeyin, faile teslim edilmiş olması veya failin, görev nedeniyle bu malı koruma, denetleme veya sorumluluk taşıma durumunda olması gerekir.³⁹ Zimmet faaliyeti hem 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) hem de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda suç olarak tanımlanmıştır. TCK anlamında zimmet suçu, kamu görevlisinin görevi gereği zilyetliğine bırakılmış veya koruma ve gözetim sorumluluğunu üstlendiği malı kendisinin ya da bir başkasının zimmetine geçirmesiyle meydana gelir. Zimmete geçirme,

³⁶ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “zimmet”, ikinci anlam, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi:03.01.2024).

³⁷ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “zimmet”, üçüncü anlam, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi:03.01.2024).

³⁸ Bkz. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, “zimmet”, dördüncü anlam, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi:03.01.2024).

³⁹ Erem, Faruk. “Zimmet Cürmünde Tevdi Unsuru”, *Adalet Dergisi*, C.49, S.7-8, 1958, s.431.

bir mal üzerinde malik gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder.⁴⁰ Zimmet suçu, özgü⁴¹ bir suç niteliğinde olup yalnızca kamu görevlileri veya özel kanunlar uyarınca kamu görevlisi gibi cezalandırılacak kimseler ya da zimmet suçundan sorumlu olabilecek kimseler için söz konusudur.⁴²

Kamu görevlileri, görevleri gereği kendilerine emanet edilen malvarlıklarını korumak ve yalnızca kendilerine tevdi edilen amaç doğrultusunda bu mallar üzerinde tasarrufta bulunmakla yükümlüdürler.⁴³ Bu sorumluluğa uygun hareket edilmesi, kamu görevlilerinin güvenilirliğine dair toplumda var olan güvenin sürdürülmesi açısından önemlidir. Bu sebeple, zimmet suçu kanun koyucu tarafından bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir.⁴⁴ Bu düzenleme, kamu güvenliğini ve mali sorumluluğu koruma amacı taşımaktadır.

TCK'da zimmet suçunda fail olabilecek kişinin kamu görevlisi olacağı belirtilmiş olmasına karşın 5411 sayılı Bankacılık Kanun'da fail "görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olan kişi" olarak belirtilmiştir.

Özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bankaların icra etmiş olduğu faaliyetlerinin kamusal nitelikte olduğunu savunmak doğru bir ifade olmayacaktır. Bu sebeple, kamu görevlisi sıfatına haiz olmayan ve özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olan bankaların personellerinin, TCK'nın 247. maddesine göre düzenlenen zimmet suçu kapsamında cezalandırılması söz konusu olamayacaktır.⁴⁵

Bu bağlamda bankaların ortağı olan kişiler, yöneticileri, gişe memurları vs. görevlisi konumunda olan kimseler kamu görevlisi olmamalarına rağmen, bu suçun faili

⁴⁰ Sümer, Arif Emre. "Türk Ceza Hukukunda Müsamaha Edilen Zimmet Kavramı ve Müsamaha Edilen Zimmetin Cezalandırılmamasının Nedeni", *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.13, S.2, 2023, s.1245.

⁴¹ Özgü suçlar ancak belirli özelliklere sahip kişiler tarafından işlenebilen suçlardır. TCK bağlamında zimmet suçu ancak kamu görevlileri tarafından işlenebildiğinden bir özgü suçtur.

⁴² Okuyucu Ergün, Güneş. *Türk Ceza Kanununda Zimmet Suçu*, 1.B, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 147.

⁴³ Özgenç, İzzet. *Zimmet Suçu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009, s.12.

⁴⁴ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.12.

⁴⁵ Özenbaş, Nazmiye, "Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu", *International Conference On Eurasian Economies*, 2014, s.3.

olabilecektir.⁴⁶ Bu haliyle Bankacılık Kanunu'nda yer alan zimmet suçu, TCK'daki zimmet suçuna kıyasla özel bir hüküm niteliği taşımaktadır.

2.6 BANKACILIK ZİMMETİNİN ÜLKEMİZDEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

2.6.1 Genel Olarak

Türkiye'de bankacılık zimmet suçu, bankacılık faaliyetlerinin düzenlenmesi, sektör güveninin tesis edilmesi ve kamu yararına tahsis edilen mali kaynakların korunması amacı doğrultusunda oluşturulan hukuki düzenlemeler çerçevesinde gelişmiş ve gelişimini sürdürmeye devam etmektedir.

Bankacılık zimmeti suçu, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile halen yürürlükte bulunan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında özel olarak düzenlenmiş ve sektöre özgü bir suç tipi olarak ceza hukuku sisteminde yerini almıştır.⁴⁷ 4389 sayılı Kanun'dan önceki dönemde ise zimmet suçu, yalnızca kamu bankaları bakımından değerlendirilebilmekteydi; bu kapsamda, 765 sayılı TCK'nın 202. maddesi uyarınca, kamu görevlisi statüsündeki banka çalışanlarının eylemleri zimmet kapsamında cezalandırılabilirdi. Ancak 4389 sayılı Kanun'un 22. maddesinin üçüncü fıkrasının yürürlüğe girmesiyle birlikte, kamu-özel banka ayrımı ortadan kaldırılmış; tüm bankacılık kuruluşlarını kapsayan genişletilmiş bir zimmet suçu tanımı benimsenmiştir.⁴⁸

4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesine eklenen ve 26 Aralık 2003 tarihli, 25328 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un 25. maddesi uyarınca, 1 Kasım 2005 tarihinden itibaren zimmet suçuna ilişkin yeni düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Bu değişikliklerle birlikte bankacılık faaliyetleri bakımından zimmet suçu, yalnızca genel ceza kanunları

⁴⁶ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.77.

⁴⁷ Kaban, İsmail. "Türkiye'de İşlenen Bankacılık Zimmeti Suçlarının Analizi: Cinsiyet, Bölge Ve Yıl Odaklı Sektörel Bir Değerlendirme". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, C.15, S.4, 2019, s.1174.

⁴⁸ Yiğit, Uğur. *Bankacılık Kanununda Suçlar ve Cezalar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), 2008, s.389.

çerçevesinde değil, sektörün özelliklerine göre şekillendirilmiş özel hükümler doğrultusunda ele alınmaya başlanmıştır.⁴⁹

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'ndan önce yürürlükte bulunan düzenlemelerde, zimmet suçunun tanımı, tabi olduğu hukuki rejim, kapsamı ve yaptırım rejimi farklı esaslara dayanmaktaydı. Ancak 5411 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, söz konusu suç tipine ilişkin yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiş; bu suçun unsurları, daha sistematik ve bankacılık sektörünün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden belirlenmiştir. Bu nedenle, bankacılık zimmeti suçunun hukuki çerçevesini ve evrimsel gelişimini doğru bir şekilde kavrayabilmek adına, 5411 sayılı Kanun öncesi ve sonrası dönemlerin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

2.6.2 Mülga 4389 Sayılı Bankalar Kanunu Öncesi Dönem

Türk hukuk tarihinde bankacılık sektörüne özgü zimmet suçu düzenlemelerinin tarihsel geçmişi incelendiğinde, 4389 sayılı Bankalar Kanunu öncesinde bu alanda özel bir düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir. 1933 tarihli 2243 sayılı Mevduatı Koruma Kanunu'ndan başlayarak 1936'da 2299 sayılı Kanun, 1958'de 7129 sayılı Kanun ve nihayet 1985'te 3182 sayılı Kanun dönemlerinde, banka çalışanlarının zimmet eylemlerine ilişkin özel hükümler getirilmemiştir.

Bu dönemlerde, banka personelinin kendilerine tevdi edilen mallar üzerinde, devrin amacına aykırı şekilde tasarrufta bulunmaları halinde, söz konusu fiiller mülga 765 sayılı TCK'nın 510. maddesi kapsamında “hizmet nedeniyle emniyeti suistimal” suçu olarak değerlendiriliyordu.⁵⁰ Yine bu dönemlerde zimmet suçuna ilişkin uygulamada, kamu bankası personeli ile özel banka personeli arasında herhangi bir ayrım gözetilmemiş, her iki grup çalışanın işlediği zimmete geçirme fiilleri, bu suç kapsamında değerlendirilmiştir.⁵¹

⁴⁹ Yiğit. Bankacılık Kanununda Suçlar ve Cezalar, s.389.

⁵⁰ Aytekin İnceoğlu, Asuman. *Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2006, s.368.

⁵¹ Gürses, Davut. *Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), 2009, s.13.

Ancak, 399 sayılı KHK'de⁵² yapılan değişlikle birlikte kamu bankası çalışanlarının zimmet suçları bakımından memur statüsünde değerlendirilmesi, özel banka çalışanlarıyla aralarında önemli bir hukuki ayırım oluşturmuştur. Bu düzenlemeyle kamu bankası personelinin zimmet eylemleri TCK'nın zimmet suçuna ilişkin özel hükümlerine tabi tutulurken, özel banka çalışanları için hizmet ilişkisinden kaynaklanan emniyeti suistimal suçu hükümleri uygulanmaya devam etmiştir.⁵³

Bu farklılık, ceza hukuku uygulamasında aynı fiilin, failin çalıştığı bankanın niteliğine göre farklı şekilde değerlendirilmesine yol açmıştır. Kamu bankası çalışanları zimmet suçundan özel hükümlere göre ve daha ağır yaptırımlarla sorumlu tutulurken, özel banka personelinin benzer eylemleri genel hükümler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

⁵² 22.01.1990 tarih ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personeli Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Khk'nın Bazı maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair KHK, R.G. Tarihi 29/01/1990, No:20417: Madde 11: "Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel müdür, müessese müdürü, yönetim ve danışma kurulu veya yönetim komitesi üyeleri ile her çeşit personeli; a) Teşebbüs ve bağlı ortaklıklara verilen sermayeyi ve sağlanan diğer kaynakları verimlilik ve karlılık esaslarına göre kullanmak ve değerlendirmek hususunda gereken gayret ve basireti göstermekle sorumlu ve yükümlü olup, görevleri ile ilgili olarak mensup oldukları teşebbüs ve bağlı ortaklığa verdikleri zarardan dolayı özel hukuk hükümlerine tabidirler. b) Teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mevcutlarına karşı işledikleri suçlar ile bilanço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlar ile ifa ettikleri görevlerinden doğan suçlardan dolayı memur sayılarak haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 2 nci kitap üçüncü ve altıncı bablarındaki hükümler uygulanır. c) Görevlerini yaptıkları sırada öğrendikleri gizli bilgileri, görevden ayrılmış olsalar bile, yetkili amirin izni olmadan açıklayamazlar. Aksi halde haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 229 uncu maddesi hükümleri uygulanır. d) Teşebbüs genel müdürü ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerini icra sırasında işledikleri suçlardan dolayı yargılanmaları, ilgili bakanın iznine bağlı olup; bu konuda Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır."

⁵³ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.14.

2.6.3 Mülga 4389 Sayılı Kanunu Dönemi

Bankacılık zimmeti suçu, mevzuatımızda ilk kez 4389 sayılı Kanun⁵⁴ ile birlikte hukuk sistemine kazandırılmıştır. Bankacılık zimmeti, bu kanunun 22. maddesinin üçüncü fıkrasında⁵⁵ düzenleme alanı bulmuştur. Bu düzenlemenin gerekçesi incelendiğinde, mülga 765 sayılı TCK'nın 202. maddesinde yer alan zimmet suçu tanımının aynen korunarak

⁵⁴ 4389 sayılı Bankalar Kanunu 18 Haziran 1999 tarihinde kabul edilerek, R.G. 23.6.1999 Sayı: 23734 ile yürürlüğe girmiştir. Kanunun amaç ve kapsamı 1.maddesinde şu şekilde belirtilmiştir: “Bu Kanunun amacı, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, malî piyasalarda güven ve istikrarı ve ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere bankaların kuruluş, yönetim, çalışma, devir, birleşme, tasfiye ve denetlenmelerine ilişkin esasları düzenlemektir. 2. Türkiye’de kurulmuş ve kurulacak bankalar ile yurtdışında kurulmuş ve kurulacak bankaların Türkiye’deki şubeleri bu Kanun hükümlerine tâbidir. Özel kanunlarla kurulmuş olan bankalar hakkında da kanunlarında yer alan hükümler dışında bu Kanun hükümleri tatbik olunur. Bu Kanunda açıklık olmayan hallerde genel hükümler uygulanır.” Bu kanun, Türkiye’de bankacılık sektörüne yönelik önemli yenilikler getirmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) bu kanunla kurulmuş ve sektörde düzenleme ve denetimden sorumlu bağımsız bir otorite haline gelmiştir. Ayrıca, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun (TMSF) işlevleri belirginleştirilmiş, bankaların şeffaflık ve risk yönetimi mekanizmalarını geliştirmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu düzenlemeler sayesinde bankacılık sektöründeki krizlerin önlenmesini ve uluslararası standartlara uyum sağlanması amaçlanmıştır.

⁵⁵ İlgili fıkra: “Banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları görevleri dolayısıyla kendilerine tevdi olunan veya muhafazaları, denetim veya sorumlulukları altında bulunan bankaya ait para veya sair varlıkları zimmetlerine geçirirlerse altı yıldan oniki yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkum edilirler. Bu fıkarda gösterilen suç, bankayı aldatacak ve fiilin açığa çıkmamasını sağlayacak her türlü hileli faaliyette bulunmak suretiyle işlenmişse faile oniki yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis ve meydana gelen zararın üç katı kadar ağır para cezası verilir. Ayrıca, meydana gelen zararın ödenmemesi halinde mahkemece re’sen ödettirilmesine hükmolunur. Zararın kovuşturma yapılmadan önce tamamıyla ödenmiş olması halinde cezaların yarısı, ödeme hükümden önce gerçekleştirilmiş ise üçte bir oranında indirilir.”

Bankalar Kanunu'na aktarıldığı ve ceza yaptırımlarının daha da ağırlaştırıldığı görülmektedir.⁵⁶

Ancak yürürlüğe giren bu kanun da kamu ve özel banka çalışanlarının zimmet suçundan sorumluluğu konusunda tutarlı bir sistem oluşturamamıştır. Özel banka personelinin zimmet eylemlerinin bu kanun kapsamında değerlendirilirken, 399 sayılı KHK'nın halen yürürlükte olan 11. maddesi, kamu bankalarında görev yapan personeli zimmet suçu bakımından memur statüsünde kabul etmiş olduğundan bu durum, söz konusu çalışanlar hakkında 765 sayılı TCK'nın zimmete ilişkin özel hükümlerinin uygulanması sonucunu doğurmaktaydı.

Kamu bankası personelinin bankacılık zimmet fiili nedeniyle TCK'daki zimmet suçundan cezalandırılmasına ilişkin uygulama, “4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'un” yürürlüğü⁵⁷ girmesiyle son bulmuştur. Bu kanunla birlikte, Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Emlak Bankası kamu tüzel kişiliği statüsünden çıkarılmış ve özel hukuk hükümlerine tabi olmuştur.⁵⁸ Bu kanunun yürürlük tarihinden sonra kamu bankası personeli

⁵⁶ Madde gerekçesi: “Kamudan fon toplamak ve bu fonları kendileri veya kamu adına kullanmak suretiyle faaliyette bulunan bankaların mensuplarının, görevleri dolayısıyla kendilerine tevdi olunan veya muhafaza, denetim ve sorumlulukları altında bulunan kuruluşa ait varlıkları istismar etmelerinin önlenmesini teminen, Türk Ceza Kanunu'nun 202. maddesinde yer alan zimmet suçu, bu kuruluşlarının faaliyetlerinin mahiyetleri dikkate alınarak ceza hadleri ağırlaştırılmak suretiyle tasarıya dahil edilmiştir.” TBMM Bankalar Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/5), Tarih:03.06.1999, s.7. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d21/c001/tbmm21001016ss0001.pdf>, (Erişim Tarihi: 10.03.2025).

⁵⁷ 4603 sayılı Kanun 25.11.2000 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁵⁸ 4603 Sayılı Kanun Madde 1: “Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketinin (bankalar) çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmaları ile hisse satışlarına ilişkin düzenlemelerin ve hisselerin tamamına kadarının özel hukuk hükümlerine tabî gerçek ve tüzel kişilere satışının gerçekleştirilmesidir.”

bankanın zimmet ilişkin eylemleri mülga 4389 sayılı Kanun ve 5411 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmiştir. Bu husus Yargıtay içtihatlarında da aynen benimsenmiştir.⁵⁹

Yine benzer amaçla 2002 yılında yürürlüğe giren “4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”⁶⁰ ile Türkiye Halk Bankası, Türkiye Emlak Bankası ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası'nın denetim, yönetim ve tasfiye kurullarında görevli kişilerin ceza ve idare hukuku bakımında memur sıfatları sona erdirilmiştir.⁶¹ Yapılan bu düzenlemeyle birlikte, bankacılık sektöründe uzun süredir devam eden kamu ve özel banka ayrımı, bankacılık zimmet suçu yönünden anlamını yitirmiştir. Kanun koyucu, bankacılık işlemlerinin taşıdığı önem ve finans sisteminin güven içinde işlemesi gereğiyle, tüm banka çalışanlarını aynı hukuki kurallara tabi tutmuştur. Kanaatimizce bu anlayışın nedeni ister kamu ister özel sektörde olsun, banka çalışanlarının benzer bir güven ilişkisi içinde görev yapmalarıdır. Müşteriler, bankanın statüsüne bakmadan, emanet ettikleri paranın güvenliğini bekler. Bu ortak beklentiyi karşılamak amacıyla, yasa koyucu tüm banka personelinin eşit sorumluluğa tabi tutulması gerektiğini değerlendirmiştir.

2001 finansal krizi sonrasında Türk bankacılık sisteminde ortaya çıkan yapısal sorunlar nedeniyle, banka çalışanlarının müşteri varlıklarını kötüye kullanmasını önlemek ve finansal

⁵⁹ “25.11.2000 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4603 sayılı Yasanın 1. maddesinin 2. ve 5. fıkraları uyarınca, Türkiye Halk Bankası, T.C. Ziraat Bankası ve T.C. Emlak Bankası ile birlikte özel hukuk statüsüne tabi tutularak, anonim şirket haline dönüştürülmek suretiyle, personeli hakkında 233 ve 399 sayılı KHK’ların uygulanması olanağı ortadan kaldırılmış, bu suretle de anılan banka personelinin memur gibi cezalandırılmaları olanaksız hale getirilerek, bu personelin zimmet ve nitelikli zimmet eylemleri nedeniyle, 765 sayılı TCY’nın 202. maddesinin tatbik yeteneği ortadan kaldırılmış ise de, anılan değişiklikle, banka mensuplarının bu tür eylemleri suç olmaktan çıkarılmamış, banka aleyhine gerçekleştirdikleri zimmet ya da nitelikli zimmet eylemleri 4389 sayılı Bankalar Yasasının 22. maddesinin 3. fıkrası ve 01.11.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Yasasının 160. maddesinin 1. ve 2. fıkraları ile yaptırım altına alınmıştır.” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Yargıtay 7.CD 2010/9759 E. 2013/3404 K. 06.02.2013 K.T.), (Erişim Tarihi:31.01.2025).

⁶⁰ 4743 sayılı Yasa’nın geçici 1.maddesinin 3. Fıkrası: “Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Anonim Şirketi, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Yönetim, Denetim ve Tasfiye Kurulu üyeleri ceza ve idare hukuku bakımından memur sayılmazlar.”

⁶¹ Filiz, Ömer. *Bankacılık Zimmeti*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2021, s.33.

istikrarı sağlamak amacıyla bazı adımların atılmasını zorunlu kılmıştır. Bunlardan biri, 5020 sayılı Kanun'un⁶² 25. maddesiyle 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesine eklenen ve öğretide “varsayımsal zimmet” suçu olarak adlandırılan düzenlemedir. Bu hüküm, ayrıntılarına ilerleyen bölümlerde değinileceği üzere, banka çalışanlarının zimmet suçuna ilişkin sorumluluğunu genişleten bir düzenleme niteliğindedir.

2.6.4 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Dönemi

2005 yılında yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (BK)⁶³, birçok yeni düzenlemeyi içermekle birlikte, zimmet suçuna ilişkin hükmü bakımından mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesinin üçüncü fıkrasına büyük ölçüde paralel bir düzenleme getirmiştir. Bu yönüyle yeni Kanun, zimmet suçunun yapısal çerçevesini korumakla beraber, bankacılık sektöründeki genel düzenleme anlayışını daha sistematik ve kurumsal bir zemine oturtmuş olduğu söylenebilir.

⁶² 25328 RG., 26.12.2003 Tarih ve 5020 sayılı Bankalar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

⁶³ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 19 Ekim 2005 tarihinde, R.G. 01.11.2005-sy. 25893 ile yürürlüğe girmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde⁶⁴ düzenlenen bankacılık zimmeti suçu, önceki kanuna kıyasla daha ayrıntılı biçimde tanımlanmış; suçun unsurları netleştirilmiş, cezai yaptırımlar ağırlaştırılmış ve bazı yeni hükümler eklenmiştir. Bu kapsamda, düzenlemeye soruşturma evresi öncesi etkin pişmanlık hükmü de dahil edilmiş; failin, zimmete geçirdiği malvarlığını soruşturma başlamadan önce iade etmesi hâlinde cezada indirim yapılacağı öngörülmüştür. Ayrıca, zimmete konu malın değerinin az olması durumunda cezada indirim sağlanacağı hükme bağlanmış; kredi verme işlemleri açısından ise zimmet suçuna ilişkin özel fıkra yer verilmiştir.

Bununla birlikte, 5411 sayılı Kanun'la denetim ve gözetim mekanizmaları da güçlendirilmiş; Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na (BDDK) geniş yetkiler

⁶⁴ İlgili madde: “Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, altı yıldan oniki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler. Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re'sen ödettilmesine hükmolunur. Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle, kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca, meydana gelen zararın müteselsilen ödettilmesine karar verilir. (Ek fıkra: 2/1/2017-KHK-687/4 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7076/4 md.) Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve prensiplerine uygun kredi kullandırma, bu kredileri temdit etme veya ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama yahut sair yöntemlerle yeniden yapılandırma işlemleri zimmet suçunu oluşturmaz. Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir. Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Bu durumun hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir. Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.”

tanınmıştır. Bu çerçevede BDDK, yalnızca idari ve mali denetim görevlerini değil, aynı zamanda zimmet suçu ve benzeri bankacılık suçlarının tespiti ve bildirilmesi süreçlerinde de etkin bir rol üstlenmiştir. Böylece zimmet suçlarının önlenmesi, ortaya çıkarılması ve takibine yönelik idari yapı daha sistemli ve işlevsel bir yapıya kavuşturulmuştur.

2.7 5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU'NDA VE 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU'NDA ZİMMET SUÇU

Zimmet suçu hem 5237 sayılı TCK'da hem de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda suç olarak tanımlanmıştır. TCK'da zimmet suçu, "Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler" başlığı altında, "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" kısmında yer alan 247-249'uncu hükümler⁶⁵ ile düzenlenmiştir. TCK'nın 247. maddenin birinci fıkrası zimmet suçunun temel şekline, aynı maddenin ikinci fıkrası nitelikli haline, üçüncü fıkrası ise öğretide ve Yargıtay kararlarında sıklıkla tartışılan "kullanma zimmetine" yer vermektedir. Ayrıca, aynı kanunun 248. maddesi cezada etkin pişmanlık hükümlerini, 249. maddesi ise zimmet konusu malın değerinin düşük olması durumunda uygulanacak hafifletici nedeni içermektedir.⁶⁶

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan zimmet suçu, yalnızca kamu görevlilerine özgü bir suç tipi olup, bunun dışında kalan kişiler ancak özel düzenlemelerle kamu görevlisi gibi sorumlu tutulmaları halinde bu suçtan dolayı cezalandırılabilir.⁶⁷ Bu suçun temel unsuru; kamu görevlisinin, görevi gereği koruma, saklama veya denetim altında tuttuğu para, eşya ya da diğer değerleri, kendisinin veya bir başkasının yararına hukuka aykırı biçimde sahiplenmesi ya da bu mallar üzerinde tasarrufta bulunmasıdır.

Zimmet suçu, kamu görevinin kötüye kullanılması niteliği taşıdığından, yalnızca bu konumda bulunan yani kamu görevini icra eden kamu görevlilerinin sorumluluğuna yol

⁶⁵ TCK'da genel zimmet suçunun düzenlendiği 247. maddesi: "(1) Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir." şeklinde düzenlenmiştir.

⁶⁶ Erişen, Muhammet. "Bankacılık Zimmeti", *Sayıştay Dergisi*, S. 83, 2011, s.99

⁶⁷ Aslan, Volkan. "Zimmet Suçu". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.71, S.1, 2013, s.46.

açmaktadır. Fakat bankaların paraları ve diğer varlıkları üzerinde zimmet suçunun işlenme ihtimalinin yüksek olması göz önüne alındığında, banka personelinin bu tür fiilleri açısından 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda özel bir düzenlemeye yer verilmiştir.⁶⁸

5237 sayılı TCK'da ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer alan zimmet suçları, maddi unsurlar bakımından benzerlik gösterse de korunan hukuki değerler farklılık arz eder. Zimmet suçu 5237 sayılı TCK'da, kamu idaresine ve kamu görevlilerine duyulan güveni koruma amacını⁶⁹ taşıırken, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda zimmet suçu, mülkiyet hakkının korunmasını ve bankalara duyulan güvenin temin edilmesini⁷⁰ hedeflemektedir.⁷¹

Kanun koyucu, bankaların güvenilirliğini sağlamak ve bu güveni korumak amacıyla, banka personelleri tarafından işlenen zimmet suçunun, TCK'da düzenlenmesi yerine Bankacılık Kanunu'nda özel olarak daha ağır yaptırımlara tabi tutulmasını hukuka aykırı görmemiştir.⁷²

Bankalar, halktan topladıkları fonları bankacılık ilkeleri doğrultusunda kaynak olarak aktarmak suretiyle ülke ekonomisi için çok önemli bir rol üstlenmektedirler. Bu nedenle, 5411 sayılı Kanun bankaların güven kurumu olma niteliğine vurgu yaparak, banka ortakların, yöneticilerinin veya personellerinin bu güveni kötüye kullanmalarını ve mevduat sahiplerinin haklarını tehlikeye atmalarını önlemeye yönelik birtakım düzenlemeler

⁶⁸ Aslan. “Zimmet Suçu”, s.46.

⁶⁹ Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, Ahmet Caner, *TCK Şerhi*, c. V, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009, s. 4771.

⁷⁰ Yiğit, *Bankacılık Suçları*, s.433.

⁷¹ Erişen, “Bankacılık Zimmeti”, s.100; Tüner, İrfan. “Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 91, S. 5, 2017, s.253.

⁷² 19.10.2005 günlü, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “ile diğer mensupları” ibaresinin ve 161. maddesinin birinci cümlesinin, Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemiyle yapılan itirazda AYM tarafından hukuk devleti ilkesine aykırılık bulunmamıştır. İlgili karar; “...yasa koyucunun, bir güven kurumu olan bankaların güvenilirliğini sağlamak ve bu güvenilirliği devam ettirmek amacıyla, eylemin toplumda ve ekonomik hayatta yaratabileceği etkiler ile işlenme oranında ortaya çıkabilecek artışların kamu düzeni ve güvenliğine etkisini de dikkate alarak, ceza siyasetinin bir gereği olarak takdir yetkisi kapsamında banka mensupları tarafından işlenen zimmet suçunu, Türk Ceza Kanunu'nda düzenlemek yerine Bankacılık Kanunu'nda özel bir düzenleme yaparak daha ağır bir yaptırıma tâbi tutmasında hukuk devleti ilkesine aykırılık bulunmamaktadır...” (<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2011/118>, Esas Sayısı : 2010/116, Karar Sayısı : 2011/118, Karar Günü : 7.7.2011, R.G. Tarih-Sayı : 21.10.2011-28091, Erişim Tarihi:18.01.2024)

getirmiştir. Yapılan bu düzenlemeler ile bankaların faaliyetleriyle ilgili çeşitli sınırlamalar öngörülmüş, banka öz kaynaklarının belirli bir seviyenin altına düşmemesi için ve banka varlıklarına karşı gerçekleştirilebilecek suistimalleri yaptırıma bağlayacak mekanizmalar oluşturulmuştur. Günümüz bankacılık sektöründeki faaliyetlerinin karmaşıklığı ve bankacılık işlemlerinin genel ekonomi üzerindeki önemli etkisi, bu tür koruyucu mekanizmaların varlığını gerekli kılmaktadır.⁷³ Bu mekanizmalardan en önemlisi de Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde yer alan zimmet suçu düzenlemesidir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde, zimmet suçuna ilişkin olarak iki farklı düzenleme yapılmıştır. Maddenin birinci fıkrasında "bankacılık zimmeti" suçu ele alınırken, maddenin üçüncü fıkrasına ilişkin olarak doktrinde, birinci fıkrada düzenlenen klasik zimmet suçundan farklı bir suç tipinin ortaya konduğu görüşü savunulmaktadır. Bu bağlamda, bazı yazarlar tarafından söz konusu suçu “zimmet benzeri suç”⁷⁴ ya da “varsayımsal zimmet”⁷⁵ gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Ancak, doktrinde çoğunlukla kabul gören ve Yargıtay kararlarında⁷⁶ geçen “varsayımsal zimmet” terimi, bu suç tipini ifade etmek için daha uygun bir tanımlama olarak öne çıkmaktadır. Çalışmada da bu terim kullanılacak ve üçüncü fıkra kapsamında düzenlenen suçun unsurları detaylı şekilde incelenecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, üçüncü fıkrada düzenlenen suçun, birinci fıkradaki suçun ağırlaştırıcı bir sebebi olmayıp bağımsız ayrı bir suç olarak düzenlemiş olmasıdır. Her iki suç arasında fiil, fail ve maddi unsur yönünden farklılıklar bulunduğu gibi, uygulanacak yaptırımlar da ayrıca belirtilmiştir.⁷⁷

⁷³ Takan, Mehmet. *Bankacılık (Teori, Uygulama ve Yönetim)*, Ankara: Nobel Yayınları, 2001, s.2'den akt. Erişen, “Bankacılık Zimmeti”, s.101.

⁷⁴ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.180.

⁷⁵ Gürses, *Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)*, s.15; Sözüer, Adem. “Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, 2005, S.5, s. 182. akt. Atay, Onuralp, “Bankacılık Zimmeti Suçu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2022, C.13, S.49, s. 622.

⁷⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi Tarih:28.9.2021, Esas: 2012/2927– Karar: 2012/31011 (UYAP Karar Arama Motoru), (Erişim Tarihi: 06.05.2024).

⁷⁷ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Kanununda Zimmet Suçu*, s. 150.

2.8 MUKAYESELİ HUKUKTA BANKACILIK ZİMMETİ

Hukuki sorunların yalnızca ulusal düzeydeki normlarla bağlı kalmaksızın, farklı ülke hukuk sistemlerinden düzenlenen normlarla birlikte değerlendirilmesi, özellikle bankacılık zimmeti suçunda olduğu gibi girift yapıları suç tiplerinin daha sağlıklı bir zeminde ele alınmasına olanak tanımaktadır. Bu çerçevede mukayeseli hukukun incelenmesi, bankanın malvarlığını ve aynı zamanda finansal güveni önemli şekilde etkileyen bankacılık zimmeti gibi çok boyutlu suçların kapsamlı biçimde ele alınması açısından önemli bir yöntem sunabilir.

Mukayeseli hukuka yer verilmesi, yalnızca farklı normların kıyaslanması amacı taşımamakta; aynı zamanda suçun tanımı, unsurları ve yaptırımları bakımından farklı sistemlerde nasıl konumlandığını ortaya konularak Türk ceza hukuku sistemi bakımından eleştirel bir değerlendirme yapılmasını sağlayacaktır. Bu hukuk sistemlerinde benimsenen anlayışlar ve bu anlayışların uygulamadaki yansımalarını görerek bu sayede ulusal düzenlemelerin güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya çıkmasına katkı sunacaktır.

Bankacılık zimmeti suçu, korunan hukuki değer başlığı altında detaylı şekilde anlatılacağı üzere sadece bireysel veya bankanın mali zararlara yol açmakla kalmayıp, finansal sistemin güvenilirliğini derinden etkileyen ve kamu düzenini tehdit eden yönleriyle ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle birçok ülke bu suça ilişkin özel düzenlemeler getirmiş ve ağır cezai yaptırımlar öngörmüştür. Bazı ülkelerde ise bu suç, daha genel nitelikteki güveni kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirilmektedir.⁷⁸

Bu çerçevede, aşağıda bankacılık zimmeti suçunun mevzuatlarında farklı şekilde ele alındığı Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya ve İtalya'daki karşılığı ile bu ülkelere ait mevcut hukuki düzenlemelere yer verilecektir.

2.8.1 ABD’de Bankacılık Zimmeti Suçu

Bankacılık zimmeti terimi İngilizce “banking embezzlement”⁷⁹ olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde olduğu gibi ABD ülkesinde de bankacılık zimmetine ilişkin düzenleme, genel

⁷⁸ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.903.

⁷⁹ Bkz. “banking embezzlement” terimi için Cambridge Dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/translate/>, ve DeepL Translator <https://www.deepl.com/tr/translator#tr/en-us/bankac%C4%B1l%C4%B1k%20zimmeti> (Erişim Tarihi: 13.02.2024).

zimmet suçundan ayrı olarak ele alınmakta ve daha ağır yaptırımlar öngörmektedir. Bu suç, Konsolide Birleşik Devletler Kanunu’nun 18. Başlığının 1. Kısımının 31. Bölüm madde 656 (18 U.S. Code 656) kapsamında ele alınmaktadır.⁸⁰

Bu madde, Federal Reserve bankaları, sigortaya tabi bankalar ve benzeri finansal kuruluşlarda çalışan kişilerin kendilerine emanet edilen para veya diğer malvarlığı değerlerini zimmete geçirmelerini, haksız şekilde edinmelerini ya da bu varlıkları kişisel menfaatleri doğrultusunda kullanmalarını cezai yaptırıma bağlamıştır.⁸¹

⁸⁰ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Kanunda Zimmet Suçu*, s.203, 572 sayılı dipnot.

⁸¹ Bu suç tipi ABD Federal 18 U.S. Code Yasasının 31.bölümünün 656. maddesinde yer alan “Theft, embezzlement, or misapplication by bank officer or employee” yani “banka görevlisi veya çalışanı tarafından hırsızlık, zimmete para geçirme veya kötüye kullanma” kenar başlıklı hüküm ile düzenlenmiştir. İlgili kanun metninin tam haline ulaşmak için bkz. <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2023-title18/USCODE-2023-title18-partI-chap31-sec656>. (Erişim Tarihi: 13.02.2024). Kanundaki hırsızlık anlamına gelen “theft” terimi; bankaya veya müşterilere ait varlıkların çalınmasını, “embezzlement” terimi zimmete para geçirilmesini yani bankanın veya müşterilerin parasını veya varlığını yasa dışı şekilde kendi çıkarları için kullanmayı, kötüye kullanma anlamına gelen “misapplication” terimi ise bankanın kaynaklarını veya varlıklarını yanlış ve yasa dışı bir şekilde kullanmayı ifade etmektedir. Çalışma kapsamında yabancı literatür taraması ve kanun çevirisi yapılırken bazı metinler, kavramsal tutarlılık sağlamak amacıyla DeepL Translator (<https://www.deepl.com/translator>) ve Google Translate (<https://translate.google.com.tr/?sl=auto&tl=tr&op=translate>) kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir.

Bahse konu bankacılık zimmeti ile ilgi 18 U.S. Code 656. maddesi⁸² şu şekilde ifade edilmiştir:

“Her kim, bir Federal Rezerv bankası, üye banka, mevduat kabul eden kurum holding şirketi, ulusal banka, sigortalı banka, yabancı bir bankanın şube veya acentesi, ya da Federal Rezerv Kanunu’nun 25. veya 25(a) maddesi kapsamında faaliyet gösteren bir organizasyonla bağlantılı olarak memur, müdür, temsilci ya da çalışan sıfatıyla, veya ulusal bir banka, sigortalı banka, şube, acente veya organizasyonun tasfiye memuru, ya da tasfiye memurunun herhangi bir temsilcisi veya çalışanı, Federal Rezerv Temsilcisi ya da Federal Rezerv Temsilcisinin veya Federal Rezerv Sistemi Yönetim Kurulu’nun bir temsilcisi veya çalışanı sıfatıyla görev yaparken, böyle bir banka, şube, acente, organizasyon veya holding şirketine ait para, fon veya kredileri ya da bunların koruma ve gözetimine emanet edilen herhangi bir para, fon, varlık veya menkul kıymetleri zimmetine geçirir, çalar, usulsüz şekilde el koyar ya da bilerek kötüye kullanırsa, 1.000.000 ABD dolarını aşmayan bir para cezasına çarptırılır veya 30 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır ya da her iki ceza birden uygulanır. Ancak, zimmete geçirilen, çalınan, usulsüz şekilde el konulan ya da kötüye kullanılan tutar 1.000

⁸² Kanun metnin tam hali için: Title 18 Crimes and Criminal Procedure, § 656, page 159. “Whoever, being an officer, director, agent or employee of, or connected in any capacity with any Federal Reserve bank, member bank, depository institution holding company, national bank, insured bank, branch or agency of a foreign bank, or organization operating under section 25 or section 25(a) 1 of the Federal Reserve Act, or a receiver of a national bank, insured bank, branch, agency, or organization or any agent or employee of the receiver, or a Federal Reserve Agent, or an agent or employee of a Federal Reserve Agent or of the Board of Governors of the Federal Reserve System, embezzles, abstracts, purloins or willfully misapplies any of the moneys, funds or credits of such bank, branch, agency, or organization or holding company or any moneys, funds, assets or securities intrusted to the custody or care of such bank, branch, agency, or organization, or holding company or to the custody or care of any such agent, officer, director, employee or receiver, shall be fined not more than \$1,000,000 or imprisoned not more than 30 years, or both; but if the amount embezzled, abstracted, purloined or misapplied does not exceed \$1,000, he shall be fined under this title or imprisoned not more than one year, or both.” Bkz. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2023-title18/pdf/USCODE-2023-title18-partI-chap31-sec656.pdf>. (Erişim Tarihi: 13.02.2024). Çalışma kapsamında yabancı literatür taraması ve kanun çevirisi yapılırken bazı metinler, kavramsal tutarlılık sağlamak amacıyla DeepL Translator (<https://www.deepl.com/translator>) ve Google Translate (<https://translate.google.com.tr/?sl=auto&tl=tr&op=translate>) kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir.

ABD dolarını aşmazsa, bu kişi bu başlık altında para cezasına çarptırılır veya bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır ya da her iki ceza birden uygulanır.”

Görüldüğü üzere federal yasa koyucu, bankacılık zimmet suçuna ilişkin düzenlemelerinde, zimmete geçirilen miktara göre iki farklı ceza kategorisi belirlemiştir. Buna göre, eğer zimmete geçirilen tutar 1.000.000 ABD dolarını aşmıyorsa, fail 1.000.000 ABD dolarına kadar para cezasına veya 30 yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir ya da her iki ceza birlikte uygulanabilir. Zimmete geçirilen miktarın 1.000 ABD doları veya daha az olması halinde ise daha hafif bir ceza öngörülmüştür. Bu durumda, fail en fazla 1 yıl hapis cezasına veya 1.000 ABD dolarından düşük bir para cezasına mahkûm edilebilir ya da her iki ceza birlikte verilebilir.

Konsolide Birleşik Devletler Kanunu, ayrıca kredi ve sigorta kuruluşlarının çalışanları tarafından işlenen zimmet suçunu ise ayrı bir düzenleme altında ele almıştır. Bu hüküm, Konsolide Birleşik Devletler Kanunu’nun 18. Başlık, 1. Kısım, 31. Bölümünde yer alan 657. maddesinde⁸³ düzenlenmiş olup, bankacılık zimmetine ilişkin cezalarla aynı yaptırımları öngörmektedir.⁸⁴ Buna göre, suçun faili azami 1.000.000 ABD doları para cezasına veya azami 30 yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilir ya da her iki ceza birlikte uygulanabilir.

Bu düzenlemeler de anlaşıldığı üzere, ABD’de bankacılık ve diğer finansal kuruluşların zimmeti suçlarında suçun ağırlığıyla orantılı bir ceza sistemi öngörmüştür. Suçun maddi konusu miktarı yükseldikçe daha ağır yaptırımlara tabi tutulduğu görülecektir. ABD mevzuatında yer alan, suçun maddi konusunun değerine göre farklı cezai yaptırımlar öngören bu kanun, 5411 sayılı Bankacılık Kanun’un 160. maddesinin yedinci fıkrasında⁸⁵ yer alan “değer azlığı”na benzerliği akıllara getirebilir. Ancak iki sistem arasındaki dikkat

⁸³ Kanun metnin tam hali için: Title 18 Crimes and Criminal Procedure, § 657, page 160. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2023-title18/html/USCODE-2023-title18-partI-chap31-sec657.htm> (Erişim Tarihi: 13.02.2024). Çalışma kapsamında yabancı literatür taraması ve kanun çevirisi yapılırken bazı metinler, kavramsal tutarlılık sağlamak amacıyla DeepL Translator (<https://www.deepl.com/translator>) ve Google Translate (<https://translate.google.com.tr/?sl=auto&tl=tr&op=translate>) kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir.

⁸⁴ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Kanunda Zimmet Suçu*, s.203, 572 sayılı dipnot.

⁸⁵ Bahse konu fıkra: “Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.”

çekici farklar mevcuttur. Mevzuatımızda, “değer azlığı”⁸⁶ kavramına ilişkin miktar yönünden somut bir sınırlandırma kanun metninde yer almazken, bu husus yalnızca Yargıtay’ın içtihatları doğrultusunda şekillenmiştir. Buna karşın Amerikan hukukunda, cezanın belirlenmesinde esas alınan miktar kanun düzeyinde açıkça tanımlanmış ve kanuni sınırları çizilmiştir. Bu yönüyle ABD uygulaması, kanuni öngörülebilirlik ve belirginlik ilkeleri bakımından daha sistematik bir yaklaşım sergilediği söylenebilir.

Bir diğer konu, ceza hukukumuzda zimmet suçlarında, ABD uygulamasından farklı olarak kurumların zararın yüksek olması, cezayı doğrudan artıran bir unsur olarak yer verilmemiştir. Ceza miktarının belirlenmesinde zararın büyüklüğü, ancak hakimın takdir yetkisi çerçevesinde, TCK m. 61/1-e hükmü uyarınca göz önünde bulundurulabilir.

Amerika Birleşik Devletleri’nde bankacılık zimmeti suçunun, genel zimmet suçundan ayrı ve daha detaylı düzenlemelere tabi tutulması; failin görevi, suçun işlendiği kurumun niteliği ve zimmete geçirilen meblağın büyüklüğüne göre farklı cezalara hükmedilmesi gibi uygulamalar, Türk hukukundaki benzerliklerin ve farklılıkların somut şekilde görülmesini sağlar. Özellikle ABD federal mevzuatında zimmet suçunun hem kamu bankaları hem de özel finansal kuruluşlar bakımından ayrı bir hassasiyetle ele alınması, Türk hukukunda 4389 sayılı Kanun ile başlayan ve 5411 sayılı Kanun’la gelişen benzer sürecin daha isabetli yorumlanmasına katkı sağlayacaktır.

2.8.2 İtalya’da Bankacılık Zimmeti Suçu

İtalya’da zimmet suçu, Türk hukukundaki gibi bankacılık alanına özgü ayrı bir düzenlemeye sahip değildir. İtalyancada “Peculato”⁸⁷ olarak adlandırılan zimmet suçu, İtalyan Ceza Kanunu’nu 314. maddesi (Codice Penale-art. 314) şu şekilde düzenlenmiştir:

Codice Penale-art. 314: “Bir kamu görevlisi veya kamu hizmeti görevlisi, görevi veya hizmeti gereği başkalarına ait bir para veya başka bir taşınabilir malın sahipliği ya da elinde bulundurulması durumunda, bunu kendine mal ederse, dört yıldan on yıl altı aya kadar hapis cezasına çarptırılır. Eğer suçlu yalnızca eşyayı geçici olarak kullanmak amacıyla hareket

⁸⁶ Bu konu ilerleyen bölümlerde detaylıca ele alınmıştır. (bkz. s.95.)

⁸⁷ Bkz. *peculato* terimi için İtalyan Ceza Kanunu (Codice Penale) madde 314. <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/codicePenale>. (Erişim Tarihi: 13.02.2024)

etmişse ve bu kullanım sonrası eşya hemen geri verilmişse, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası uygulanır.”⁸⁸

Görüldüğü üzere, İtalya’da ceza hukukunda zimmet suçu, yalnızca kamu görevlilerinin görevleri gereği zilyetliğinde bulundurdıkları malvarlığı unsurlarını kendilerine mal etmeleri halinde söz konusu olmaktadır. Bu suç tipi ile Türk hukukundaki bankacılık zimmeti arasında yapısal benzerlikler bulunsa da, İtalyan hukuk sisteminde banka çalışanları “kamu görevlisi” statüsünde değerlendirilmediğinden, bankacılık sektöründe işlenen bu tür fiiller ayrı bir zimmet suçu kapsamında ele alınmamaktadır. Bu durum, ilgili fiillerin dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma veya hileli yönetim gibi genel suç tipleri çerçevesinde değerlendirilmesine neden olmaktadır.

İtalya’da “peculato” başlığı altında düzenlenen ve kamu görevlilerinin görevleri gereği zilyetliğinde bulundurdıkları malvarlığı değerlerini kendilerine mal etmeleri şeklinde tanımlanan suç tipi, bankacılık zimmeti ile bazı ortak unsurlar taşımaktadır. Ancak İtalyan hukuk sisteminde, banka çalışanları bakımından kamu görevlisi sıfatının tanınmaması ve bu nedenle zimmet suçunun özel olarak düzenlenmemiş olması, bankacılık zimmeti fiillerinin farklı suç tipleri altında değerlendirilmesine yol açmaktadır. Bu yönüyle İtalyan uygulaması, Türk hukukundaki 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun bankacılık zimmeti suçunu bağımsız ve özel bir hükümle düzenlemiş olmasının önemini ortaya koymaktadır. Türk hukuk sisteminde kamu görevlisi sıfatı tartışmasına mahal bırakmadan, finansal güvenliğin tesisi amacıyla özel düzenleme yapılması, korunan hukuki yarar açısından yerinde bir tercih olarak değerlendirilebilir.

⁸⁸ Codice Penale-art. 314: “(1) Il pubblico ufficiale o l'incaricato di un pubblico servizio, che, avendo per ragione del suo ufficio o servizio il possesso o comunque la disponibilità di denaro o di altra cosa mobile altrui, se ne appropria, e' punito con la reclusione da quattro anni a dieci anni e sei mesi. (2) Si applica la pena della reclusione da sei mesi a tre anni quando il colpevole ha agito al solo scopo di fare uso momentaneo della cosa, e questa, dopo l'uso momentaneo, e' stata immediatamente restituita.” <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/codicePenale>. (Erişim Tarihi: 13.02.2024). Çalışma kapsamında yabancı literatür taraması ve kanun çevirisi yapılırken bazı metinler, kavramsal tutarlılık sağlamak amacıyla DeepL Translator (<https://www.deepl.com/translator>) ve Google Translate (<https://translate.google.com.tr/?sl=auto&tl=tr&op=translate>) kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir.

Bankacılık zimmeti suçu ile ilgili mevzuatımızda özel bir düzenleme bulunmasaydı söz konusu eylemler güveni kötüye kullanma veya dolandırıcılık suçları kapsamında değerlendirilecekti. Görüldüğü üzere, bu konuda özel bir düzenlemenin bulunmadığı ülkelerin hukuk sistemlerinde de benzer fiiller, zimmet suçu olarak değil, farklı suç tipleri kapsamında değerlendirilmektedir.⁸⁹

Benzer bir diğer konu, Codice Penale-art. 314. maddesinin son fıkrasında, özellikle malın geçici olarak kullanılması durumunda uygulanan ceza indirimine ilişkin hükmü, TCK'daki genel zimmet suçuna ilişkin 247. maddesinin üçüncü fıkrasında⁹⁰ düzenlenen kullanma zimmetini akıllara getirmektedir. İtalya'daki düzenlemede, fail yalnızca eşyayı geçici olarak kullanmak amacıyla uhdesine geçirip ve kullanım sonrası hemen geri vermişse, ilk fıkraya nazaran daha az bir cezaya hükmedileceği düzenlenmiştir. TCK'da düzenleme de benzer şekilde düzenleme, verilecek cezadan yarı oranına kadar indirileceği öngörülmüştür.

Her iki hukuk sisteminde de, genel zimmet suçunun geçici kullanım amacıyla işlenmesi ve sonrasında malın iade edilmesi halinde ceza indirimi uygulanması, suçun ağırlığını ve failin saikini değerlendiren bir anlayışı yansıtmaktadır. Ancak, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda, bankacılık zimmeti suçuna ilişkin benzer bir düzenlemeye yer verilmediğinden kullanma zimmeti uygulanma alanı bulamamıştır.

2.8.3 Almanya'da Bankacılık Zimmeti Suçu

Almanya da İtalya gibi zimmet suçuna ilişkin özel bir düzenlemenin bulunmadığı ülkelerden biridir. Alman Ceza kanunlarında zimmet suçu, Alman Ceza Kanunu olan Strafgesetzbuch'ın (StGB) “Untreue” başlığı altında 266. maddesi kapsamında ele alınmıştır. Bu düzenlemede, bankacılık zimmeti suçu ayrı bir suç olarak düzenlenmemiş olup bu eylemi güven ihlali kapsamında değerlendirmiştir. Bu düzenleme bir kişinin kendisine hukuki, yasal bir düzenleme veya güven ilişkisi nedeniyle bir kişinin kendisine emanet edilmiş olan malları veya varlıkları kötüye kullanmasını konu almaktadır.

⁸⁹ Okuyucu Ergün, Türk Ceza Kanunda Zimmet Suçu, s.203.

⁹⁰ TCK madde 247/3: “Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir”.

StGB'nın "Dolandırıcılık ve Güveni Kötüye Kullanma" başlıklı yirmi ikinci bölümünün 266. maddesi kapsamında yer alan bu eylem,⁹¹ kanunda şu şekilde ifade edilmiştir:

"Kanun, idari bir görev veya hukuki işlem yoluyla kendisine bir başkasının malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunma ya da bir başkasını borç altına sokma yetkisi tanınan kişi, bu yetkiyi kötüye kullanır veya yine kanun, idari bir görev ya da hukuki işlem yoluyla kendisine tanınan, bir başkasının malvarlığına ilişkin menfaatlerini gözetme yükümlülüğünü ihlal ederek bu suretle o kişiye bir zarar verirse, beş yıla kadar hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılır."⁹²

Almanya'da zimmet suçu, bağımsız bir suç tipi olarak değil, güveni kötüye kullanma suçu kapsamında düzenlenmiştir. Bu yaklaşım, güven ilişkisine dayalı fiillerin cezai sorumluluğa konu edilmesini sağlamakta; ancak suçun tanımında ve sınırlarının belirlenmesinde daha genel ve esnek bir çerçeve sunmaktadır. Bu durum, uygulamada her olayın somut koşulları çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmekte; ancak kimi zaman kanuni belirliliği zayıflatabilmektedir.

Türkiye'de ise 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, bankacılık zimmeti suçunu özel olarak düzenlemiş ve bu suçun finansal sektörle doğrudan ilişkilendirilmesine olanak tanımıştır. Bu özel hükümle birlikte, söz konusu fiil daha açık ve belirli bir şekilde tanımlanmış; cezai sorumluluğun kapsamı netleştirilmiştir. Böylece, suçun tespiti ve değerlendirilmesine ilişkin süreçler belirli kurallar çerçevesine oturtulmuştur.

⁹¹ Yenisey, Feridun/ Plagemann, Gottfried. *Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB)*, 2.B, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015, s.xlii.

⁹² Kanun metninin orijinal hali; "(1) Wer die ihm durch Gesetz, behördlichen Auftrag oder Rechtsgeschäft eingeräumte Befugnis, über fremdes Vermögen zu verfügen oder einen anderen zu verpflichten, mißbraucht oder die ihm kraft Gesetzes, behördlichen Auftrags, Rechtsgeschäfts oder eines Treueverhältnisses obliegende Pflicht, fremde Vermögensinteressen wahrzunehmen, verletzt und dadurch dem, dessen Vermögensinteressen er zu betreuen hat, Nachteil zufügt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft. (2) § 243 Abs. 2 und die §§ 247, 248a und 263 Abs. 3 gelten entsprechend." Bkz. https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_266.html. (Erişim Tarihi: 13.02.2024). Çalışma kapsamında yabancı literatür taraması ve kanun çevirisi yapılırken bazı metinler, kavramsal tutarlılık sağlamak amacıyla DeepL Translator (<https://www.deepl.com/translator>) ve Google Translate (<https://translate.google.com.tr/?sl=auto&tl=tr&op=translate>) kullanılarak Türkçeye çevrilmiştir.

Bu iki yaklaşım arasındaki fark, yalnızca kanuni tercihlere değil; aynı zamanda hukuki sistemlerin yapılarına ve düzenleme tekniklerine dayanmaktadır. Almanya, zimmet fiillerini daha genel hükümlerle değerlendirirken; Türkiye, bu fiilleri sektörel özellikleri dikkate alarak özel bir suç tipi üzerinden ele almayı tercih etmiştir. Bu farklılık, her iki ülkenin ceza hukuku anlayışındaki yapısal ayrımı da yansıtmaktadır.

3. 5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU'NDA BANKACILIK ZİMMETİ SUÇLARI

3.1 GENEL OLARAK

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun⁹³ yürürlüğe girmesiyle bankacılık zimmeti suçu Kanun'un 160. maddesinde düzenlenme alanı bulmuştur.

Maddenin birinci fıkrasında, görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilen veya koruma ve gözetimiyle sorumlu olduğu para, para yerine geçen evrak, senet veya diğer malları, kendisi ya da başkası adına zimmetine geçiren banka çalışanının cezalandırılmasını düzenleyen bu hüküm, doktrin ve uygulamada basit zimmet suçu olarak adlandırılmaktadır.

Maddenin ikinci fıkrasında, suçun nitelikli hali ele alınmış ve zimmetin açığa çıkmamasını sağlamak amacıyla hileli yollarla işlenmesi durumunda, failin daha ağır bir cezaya çarptırılması hükme bağlanmıştır.

Maddenin üçüncü fıkrasında ise, doktrinde genel olarak, maddenin ilk fıkrasından ve genel zimmet suçunda farklı bir suç olarak nitelendirilmiş ve varsayımsal zimmet suçu olarak tanımlanmış bir durum ele alınmıştır. Söz konusu fıkra, faaliyet izni kaldırılmış veya fona devredilmiş bir bankanın yönetim ve denetimini hukuken veya fiilen elinde bulunduran gerçek kişi ortaklarının, bankanın kaynakların bankanın güvenli ve düzenli çalışmasını tehlikeye atacak şekilde, doğrudan veya dolaylı olarak kendi ya da başkalarının menfaatine kullanarak bankayı zarara uğratmaları zimmet suçu olarak kabul edilmiştir.

Maddenin beşinci ve altıncı fıkrasında ise etkin pişmanlık hükümleri, yedinci fıkrasında ise zimmet suçuna konu malın değerinin azlığını konu edinmiştir. Kanunun devamı maddelerinde ise bankacılık zimmeti suçlarına ilişkin muhakemeye ilişkin hükümler ele alınmıştır.

⁹³ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 19 Ekim 2005 tarihinde, R.G. 01.11.2005-sy. 25893 ile yürürlüğe girmiştir.

Bank. K. kapsamında düzenlenen zimmet suçu bakımından, kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip bankalar ile özel hukuk tüzel kişiliğine sahip bankalar arasında herhangi bir ayırım yapılmamıştır.⁹⁴

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun “Kapsam” başlığını taşıyan 2. maddesi, bu Kanun’un hangi kurumları kapsadığını açıkça belirtmektedir. İlgili maddeye göre; Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ile bu niteliklere sahip olup yurt dışında kurulan kuruluşların Türkiye’deki şubeleri, ayrıca finansal holding şirketleri, Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve tüm bu yapıların faaliyetleri bu Kanun hükümlerine tabidir. Öte yandan, özel kanunlarla kurulmuş bankalar bakımından, kendi özel düzenlemeleri saklı kalmak kaydıyla, 5411 sayılı Kanun hükümleri de uygulanmaktadır.

Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinde zimmet olarak ele alınan suç, öğretide bazı yazarlar tarafından “inancı kötüye kullanma” ya da “güveni kötüye kullanma” şeklinde de adlandırılmaktadır.⁹⁵ Ancak bu çalışmada öğretide çoğunlukla kabul edilen ve yasal düzenlemede belirtilen “zimmet” terimini tercih edeceğiz.⁹⁶

3.2 KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Bir suçun oluşabilmesi için, hukukun koruduğu bir hak, değer veya menfaatin hukuka aykırı bir şekilde ihlal edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda suç, korunan bir hukuki değer ya da menfaate zarar veren bir fiil olarak tanımlanabilir.⁹⁷

⁹⁴ Özgenç, Zimmet Suçu, s.80; Malkoç, Yeni Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Zimmet – İrtikap – Rüşvet Suçları, s.43.

⁹⁵ Mahmutoglu, Fatih Selami. *Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar*, Ankara, 2003, s.229; Özgenç, İzzet. *Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002, s.150’den akt. Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.927.

⁹⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.927.

⁹⁷ Hafizoğulları, Zeki/ Güngör, Devrim. “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, *TBB Dergisi*, C. 69, 2007, s.23.

Bankacılık zimmeti suçunun ise hangi hukuki değeri korumayı amaçladığı hususunda öğretide ortak bir fikir birliği yoktur. Bu suçunun hukuki konusu hakkındaki tartışmalar, öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Öğretideki bir görüşe⁹⁸ göre ülke ekonomisinin güvenilir unsurları olan bankaların malvarlıklarında meydana gelen ve azalmasına yol açan kasıtlı eylemler, genellikle malvarlığına yönelik suçlar arasındadır ve korunan malvarlığı değerlerini ihlal etmektedir. Ancak buna rağmen, bu kasıtlı eylemlerin bankanın ortakları, yöneticileri veya diğer banka görevlileri tarafından işlenerek bankanın malvarlığı değerlerini kendisinin veya bir başkasının zimmetine geçirilmesi durumunda, ihlal edilen hukuki değerler arasında, finansal bir kurum olarak bankaların ekonomik hayattaki güvenilirliğine zarar verecektir.⁹⁹ Bu halde bu durum malvarlığı hakkına göre daha öncelik kazanacaktır.¹⁰⁰

Bu görüşü destekleyenlerin dayandığı gerekçelerden biri de 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan hükümdür. Söz konusu maddede, Kanun'un amacı; finansal piyasaların güven ve istikrar içinde işlemesini sağlamak, kredi sisteminin etkinliğini temin etmek ve tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumaya yönelik esasları düzenlemek olarak belirtilmiştir. Bu ifadeler, bankacılık sisteminin temelde güvene dayalı bir yapı üzerine kurulu olduğuna işaret etmektedir.¹⁰¹

Bankacılık zimmeti suçu açısından hukuki konunun ne olduğuna dair doktrindeki diğer bir görüş ise bu suçun hukuki konusunun mülkiyet hakkı olduğuna dairdir.¹⁰² Bu görüşe göre bankacılık zimmeti suçu, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır.

Bir başka görüşe göre, Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen zimmet suçunun hukuki konusu, her ne kadar ekonomik düzenin korunmasına yönelik bir amaç taşıyor olsa da asıl olarak ihlal edilen değer, bankanın mal varlığı ya da menfaattir. Bu yaklaşıma göre, söz konusu suç, bankaya ait hukuki bir değer ya da menfaatin, fail tarafından ihlal edilmesiyle oluşmaktadır. Ayrıca, Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinin birinci ve üçüncü fıkralarında

⁹⁸ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.927, Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.79.

⁹⁹ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.927.

¹⁰⁰ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.79.

¹⁰¹ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.927.

¹⁰² Sözüer, “Yeni Bankacılık Kanunu’nda Suçlar ve Yaptırımlar”, s.174.

zararın “bankanın uğradığı zarar” şeklinde ifade edilmesi ve 162. maddesinin son fıkrasında bankaya yani ilgililere bir şikayet hakkının tanınmış olması, bu suçun doğrudan bankanın hak ve menfaatlerine yönelik olduğunu göstermektedir. Bu değerlendirmeye göre, bankanın malvarlığının ya da menfaatinin zarar görmesi, suçun konusunu oluşturmaktadır.¹⁰³

Kanaatimizce Bankacılık Kanunu’nda yer alan zimmet suçu, birden fazla hukuki değer ya da menfaatin ihlaline neden olmaktadır. Kanunda bir fiilin suç olarak düzenlenmesi, birden fazla hukuki değer eş zamanlı olarak korunmasını sağlayabilir.¹⁰⁴ Bankacılık zimmeti suçunda da zimmet eyleminin gerçekleştirilmesi ile bankanın sahip olduğu malvarlığına yönelik menfaati direkt olarak ihlal edildiği gibi finans sistemine duyulan güven ve istikrar da ihlal edilmektedir.

3.3 MADDİ UNSUR

3.3.1 Maddi Konu

Suçun maddi konusu, Bankacılık Kanunu 160. maddesinin ilk fıkrasında belirtildiği üzere banka çalışanlarının görevi nedeniyle zilyetliği kendilerine devredilmiş olan veya koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulundurdıkları “para, para yerine geçen evrak veya senetler ve diğer mallar” gibi varlıkları kapsamaktadır.¹⁰⁵ Varsayımsal zimmet suçunun maddi konusu ise, birinci fıkra da olduğu gibi bankanın kaynaklarını oluşturmaktadır.¹⁰⁶

Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda, suçun maddi konusunu teşkil eden malın bankaya ait olması bir şart olarak öngörülmüşken, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda böyle bir koşula yer verilmemiştir.¹⁰⁷ Bu çerçevede, suçun maddi konusunu oluşturacak şey yalnızca bankaya ait mallarla sınırlı olmayıp, bankanın gözetiminde bulunan ve kişilere ait olan

¹⁰³ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.151,152.

¹⁰⁴ Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 14. B. Ankara: Seçkin Yayınları, 2018, s.171.

¹⁰⁵ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.930.

¹⁰⁶ Okuyucu Ergün, Güneş. “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C.4, S.39, 2009, s.31.

¹⁰⁷ Demir, Esra. “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. Maddesi Üzerine Bir İnceleme”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.18, C.2, 2019, s.436.

malları da kapsayabilir.¹⁰⁸ Bankalar Kanunu’nu 160. maddesinde yapılan özel nitelendirme, TCK’nın 247. maddesinde düzenlenen zimmet suçunun konu unsuru açısından herhangi bir farklılık arz etmemektedir.

Bankacılık zimmeti suçunun maddi konusunu taşınır ya da taşınmaz mallar oluşturabileceği gibi, malın malvarlığına dair bir değere sahip olması da gereklidir. Ayrıca, somut bir varlığı bulunmasa bile malvarlığı ilişkilerin kapsamında yer alan marka, patent veya buluş gibi değerler de hem TCK’daki zimmet suçunun hem de bankacılık zimmeti suçunun maddi konusunu oluşturabilir.¹⁰⁹

Bir malın zimmet suçuna konu olabilmesi için banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer çalışanlarına görevleri gereği zilyetlik olarak devredilmiş ya da koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken temel nokta, devir ya da koruma ve gözetim yükümlülüğünün doğrudan görevden kaynaklanmasıdır.¹¹⁰

3.3.1.1 Para

Farsça kökenli olan “para” kelimesi, devlet tarafından resmi olarak bastırılan ve ekonomik işlemlerde değişim aracı olarak kullanılan maden ya da kağıt parçalarını ifade etmektedir.¹¹¹ Türk parası, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’da “Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına göre Türkiye’de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan paraları”¹¹² ifade etmektedir.

Ülkemizde yasal düzenlemelere uygun şekilde dolaşıma çıkarılan paralar ile birlikte yabancı devletlerin kendi hukuk sistemlerine göre tedavüle olduğu paralar zimmet suçunun

¹⁰⁸ Okuyucu Ergün. Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, s.152.

¹⁰⁹ Okuyucu Ergün. Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, s. 153.

¹¹⁰ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.930.

¹¹¹ Bkz. *para*, TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi:03.01.2024). Para kelimesi TDK’ya göre ayrıca mangır, mangiz, nakit, papel, tıkr, tıngır olarak da ifade edilmektedir. İkinci bir anlam olarak “*Bir emek karşılığında elde edilen kazanç*” olarak ifade edilmiştir. Son olarak ise “*Kuruşun kırkta biri*” olarak belirtilmiştir.

¹¹² Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar, 11.8.1989 tarih ve 20249 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Türk parasının tanımlayan bu ifade tanımlar kenar başlıklı 2.maddesinin e.bendinde yer almaktadır.<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2023/03/Turk-Parasi-Kiymetini-Koruma-Hakkinda-32-sayili-Karar.doc>, (Erişim Tarihi:03.01.2024).

konusunu oluşturabilir. Ancak, daha önce tedavülde olan ve daha sonra usulüne uygun şekilde tedavülden kaldırılan paralar bu suç kapsamında değerlendirilemez.¹¹³ Ancak, gerekli şartlar oluştuğunda bu tür paralar “diğer mallar” kategorisine girerek zimmet suçuna konu edilebilecektir.¹¹⁴ Ayrıca, ulusal paraların yanı sıra yabancı devletlere ait paralar da bu kapsama girmektedir.¹¹⁵

3.3.1.2 Para Yerine Geçen Evrak veya Senetler

Kanunda “para ve para yerine geçen evrak” ifadesi de yer almaktadır. 5237 sayılı TCK’nın Paraya Eşit Sayılan Değerler Suçu kenar başlıklı 198. maddesine göre; “Devlet tarafından ihraç edilip de hamiline yazılı bonolar, hisse senetleri, tahviller ve kuponlar, yetkili kurumlar tarafından çıkarılmış olup da kanunen tedavül eden senetler, tahviller ve evrak ile milli ziynet altınları, para hükmündedir.” Bu nedenle, itibari kıymeti bulunan ve kanunen para ile aynı değeri taşıyan kağıtlar zimmet suçunun konusu olabilecektir.¹¹⁶ Ancak, para yerine geçmeyen evraklar bu kapsamda değerlendirilemez. Madde doğrultusunda para yerine geçmeyen evraklar doğal olarak zimmet suçuna sebebiyet vermeyecektir.

Para yerine geçen evrak ve senetler ifadesi, çek, bono, poliçe, hisse senedi ve tahvilleri içermektedir.¹¹⁷

Görevi gereği kendisine teslim edilen ve zimmete konu olabilecek herhangi resmi bir belgeyi veya özel evrakı yetkisi dışında kullanarak haksız çıkar sağlayan kişi, zimmet suçunu oluşturmasa da unsurlarını taşıması koşuluyla TCK 205 (Resmî Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu) ya da TCK 208 (Özel Belgeyi Yok Etme, Bozma ve Gizleme Suçu) meydana gelebilecektir.¹¹⁸

¹¹³ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.931.

¹¹⁴ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.931.

¹¹⁵ Köksal, “Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.56.

¹¹⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.931.

¹¹⁷ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.931. Bununla birlikte, Yargıtay Ceza Kurulunun 25 Haziran 1990 tarihli kararına göre, kullanılan seyahat çeklerinin zimmete konu oluşturamayacağına hükmedilmiştir.

¹¹⁸ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.931.

3.3.1.3 Diğer Mallar

Madde metninde geçen “diğer mallar” ifadesi, para ya da para yerine geçen evrak ve senetler dışındaki, ancak banka açısından ekonomik değere sahip olan her türlü varlığı kapsamaktadır.¹¹⁹ Bu doğrultuda, bankanın faaliyet alanıyla bağlantılı olarak ekonomik bir değeri bulunan, banka personeline görev gereği zilyetliği devredilen ve yine personelin görevi kapsamında koruma ve gözetim altında bulundurması gereken her türlü mal bu kapsamda değerlendirilecektir.¹²⁰

3.3.1.4 Banka Kaynakları

Varsayımsal zimmet suçu açısından, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22/4. maddesi, suçun maddi konusunu "banka kaynakları" olarak düzenlerken, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160/3. maddesi, suçun maddi konusunu "kredi kuruluşunun kaynakları" olarak tanımlamıştır. Ancak, 5411 sayılı Kanun'da varsayımsal zimmet suçunun maddi konusu bakımından bir tutarsızlık bulunmaktadır. İlgili fıkra (m.160/3), "faaliyet izni kaldırılan veya fona devredilen bir banka" ifadesiyle başlamakta, ardından "kredi kuruluşu" ifadesiyle devam etmektedir. Bu durum, suçun maddi konusunun banka kaynakları mı yoksa kredi kuruluşunun kaynakları mı olduğu konusunda bir belirsizlik yaratmaktadır.¹²¹ Doktrinde buradaki kredi kuruluşları ifadesinde bankanın kaynakları olarak anlaşılması gerektiği ifade edilmiştir.¹²² Bankanın kaynakları, bankaya ait her türlü malvarlığı değerini, yani tüm mal

¹¹⁹ Köksal. “Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.57.

¹²⁰ Gürses, Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.44.

¹²¹ Gürses, Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.38.

¹²² “5411 sayılı 160. maddenin 3. fıkrasında hem “Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir banka”dan hem “kredi kuruluşu”ndan bahsedilmektedir. Aynı Kanunun “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlıklı 3. maddesi uyarınca, kredi kuruluşu, mevduat bankalarını ve katılım bankalarını; banka ise, mevduat ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını ifade etmektedir. Farklı anlamlara sahip söz konusu iki kavramın bu şekilde kullanılması, özensiz bir ifadenin ürünü olmaktan öte, yorumda tutarsızlıklara neden olabilecek niteliktedir. Burada TMSF’ye devredilen bankanın ardından, kredi kuruluşunun kaynaklarının kullanılındığından bahsedildiğine göre, kredi kuruluşu deyimini de banka şeklinde anlamak gerekir. Zira esas olarak TMSF’ye devredilen kuruluşun (ister banka ister kredi kuruluşu niteliğinde olsun) kaynaklarının kullanılması söz konusudur ve TMSF’ye devredilen kuruluş da banka terimi ile ifade edilmiştir. Kaldı ki banka terimi, kredi kuruluşunu da kapsayan daha geniş kapsamlı bir terimdir. Bu yorum şekli Kanunun iradesine de daha uygundur.” Okuyucu Ergün, “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, s.33.

varlıklarını kapsamaktadır. Bu bağlamda, suçun maddi konusu olarak değerlendirilen kaynakların, mutlaka bankaya ait olması gerekmektedir. Ayrıca, bu kaynakların, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmiş ya da faaliyet izni kaldırılmış bir bankaya ait olması da şarttır.¹²³

3.3.2 Fiil

Ceza hukukunda bir suçun oluşabilmesi için mutlaka bir fiilin mevcut olması gerekmektedir. Ortada bir fiil bulunmuyorsa, bu bağlamda yapılacak tüm incelemeler anlamını yitirecektir.¹²⁴

Bankacılık zimmeti suçunda, kanun koyucunun cezalandırdığı fiil, zimmete geçirme eylemidir. Bankacılık zimmeti suçu, zimmete geçirme eyleminin gerçekleşmiş olduğu anda ve yerde tamamlanan ani nitelikte bir suçtur.¹²⁵ Suç, zimmete geçirme fiilinin gerçekleşmesiyle birlikte tamamlanmış kabul edilir. Bu suçun oluşumu için maddi bir zararın meydana gelmesi şart koşulmamış olup, failin zimmet fiilini gerçekleştirmesi yeterlidir.¹²⁶

Netice, işlenen fiilin dış dünyada neden olduğu değişikliklerdir. Bankacılık zimmeti suçu netice bakımından ceza normunda fiilden ayrı bağımsız belirli bir netice öngörülmediği için bu suç sırf hareket suçudur.¹²⁷

İhmalî davranışlarla işlenebilen suçların cezai sorumluluğa konu olabilmesi, kanunda bu yönde açık bir düzenlemenin bulunmasına bağlıdır.¹²⁸ Başka bir ifadeyle, gerçek ihmalî

¹²³ Okuyucu Ergün, “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, s.31.

¹²⁴ Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Alşahin, Mehmet Emin/ Çakır, Kerim. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. B., Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s.296.

¹²⁵ Özenbaş. “Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.9.

¹²⁶ Özenbaş. “Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.6, Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s. 163.

¹²⁷ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.928.

¹²⁸ Dülger, Murat Volkan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023, s.101.

suçlar bakımından cezalandırılabilirlik istisnai nitelik taşır ve tıpkı taksirli suçlarda olduğu gibi, kanun koyucunun açık iradesiyle ortaya konulması gerekir.¹²⁹

Bununla birlikte hem öğretide hem de Yargıtay kararlarında, zimmet suçunun ihmali davranışla işlenebileceği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu doğrultuda, zimmete geçirme fiilinin yalnızca icrai değil, aynı zamanda belli yükümlülüklerin ihmal edilmesi suretiyle de meydana gelebileceği kabul edilmektedir.

Zimmet suçu, yalnızca aktif bir eylemle değil, aynı zamanda belirli bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi suretiyle, yani ihmali bir davranışla da işlenebilecek nitelikte karma bir suçtur.¹³⁰ Bu bağlamda, bankacılık zimmeti suçu da TCK’da düzenlenen genel zimmet suçu ile yapısal benzerlikler taşıdığından,¹³¹ hem icrai hem de ihmali hareketlerle gerçekleştirilecek bir suç tipi olarak değerlendirilmektedir.¹³²

Zimmete geçirme eylemi, çeşitli yollarla ve farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Ancak bu fiil, çoğunlukla belirli bir icrai davranışla örneğin, banka personelinin kendisine tevdi edilen malvarlığı üzerinde kişisel menfaat sağlamak amacıyla tasarrufta bulunmasıyla gerçekleşmektedir. Bu yönüyle suçun icrai nitelik taşıdığı söylenebilse de bazı durumlarda ihmali hareketlerle de meydana gelebilir.¹³³

Nitekim, banka çalışanının görevinden kaynaklanan sorumluluğu çerçevesinde teslim aldığı parayı bankaya teslim etmeksizin uhdesinde tutması, ihmali bir davranışla zimmet suçunun

¹²⁹ Dülger, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.333, 334.

¹³⁰ Manzini, 1982. Trattato di Diritto Penale Italiano, vol. V, UTET, Torino akt. Özenbaş. “Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.2.

¹³¹ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.928.

¹³² “Zimmete geçirme olgusu, icrai bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi, ihmali bir davranışla da gerçekleştirilebilir. Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın kamu görevlisinin şahsının veya bir başkasının zimmetine geçirilmiş olması arasında fark bulunmamaktadır.” 5237 Sayılı TCK’nın Adalet Komisyonu Tarafından Kabul Edilen Maddelerin Gerekçeleri, m.247 gerekçesi, s.644. <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, (Erişim Tarihi: 30/09/2024).

¹³³ Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005. s.993’ten akt. Yiğit. *Bankacılık Kanununda Suçlar ve Cezalar*, s.406.

oluşmasına yol açabilecektir. Buna karşılık, aynı personelin zilyetliğinde bulunan banka parasını kişisel amaçlarla harcaması, icrai bir davranışla işlenen zimmet suçu örneğidir.

Bankacılık zimmeti eyleminin meydana gelmesi, temelde iki başlık altında incelenecektir. Çünkü Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinde birinci ve üçüncü fıkrada olmak üzere iki ayrı suç düzenlenmiştir.¹³⁴ İlk olarak 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin birinci fıkrası kapsamında düzenlenen basit zimmet suçu kendi içinde üç alt başlık ile “görevi nedeniyle zilyetliğin devri”, “koruma ve gözetim yükümlülüğü” ve “zimmete geçirme” unsurları çerçevesinde ele alınacaktır.¹³⁵ Ardından, aynı maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen varsayımsal zimmet konusu detaylı bir şekilde incelenecektir.

Maddenin birinci fıkrasında, kamu görevlisinin görevi gereği zilyetliğine bırakılan ya da koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan para, evrak, senet veya diğer malları kendisinin ya da bir başkasının yararına zimmetine geçirmesi fiili, bu suçun temelini oluşturmaktadır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise, kredi kuruluşlarının kaynaklarının doğrudan ya da dolaylı olarak, kuruluşun güvenli işleyişini tehlikeye atacak şekilde, kişisel veya başkalarının menfaatine kullanılmasına bağlı olarak meydana gelen zarar durumu, varsayımsal zimmet kapsamında değerlendirilmektedir.

3.3.2.1 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160/1 maddesi bakımından fiil

Görevi sebebiyle zilyetliğin devri

Görev sebebiyle zilyetliğin devri hem Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda hem de 5411 sayılı Banka Kanunu’nda yer almaktadır. Ancak mülga 4389 sayılı kanunun 22. maddesinde “görevi sebebiyle kendisine tevdi olunan” ibaresi yer almaktayken 5411 sayılı Banka Kanunu’nda “görev sebebiyle zilyetliğin devri” ifadesi yer almaktadır. Yapılan bu değişiklik

¹³⁴ Okuyucu Ergün, “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, s.29; Atay, “Bankacılık Zimmeti Suçu”, s. 620.

¹³⁵ Aynı ifade TCK’nın 247. Maddesinde düzenlenen zimmet suçunda da şu şekilde kullanılmıştır: “Görevi nedeniyle zilyedliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan oniki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

ile failin zilyet konumunda bulunması ve bu zilyetliğin görev sebebiyle tesis edilmiş olması, bankacılık zimmeti suçunun oluşumu için yeterli bir koşul olarak öngördüğü söylenebilir.¹³⁶

Zimmet suçunun meydana gelebilmesi için öncelikle suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerinin zilyetliğinin, suçun faili olabilecek banka personeline icra ettiği görev sebebiyle devredilmiş olması gerekmektedir. Bu noktada, zilyetlik kavramının ne anlama geldiğinin ve zilyetliğin devrinin nasıl gerçekleştiğinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Zilyet hukuk sözlüğünde şu şekilde tanımlanmıştır: “*Elmen; bir şeyi fiilen elinde bulunduran kişi, bir şeyde tasarrufta bulunan kişi.*”¹³⁷ Zilyetlik ise: “*Bir şey üzerindeki fiili tasarruf biçiminde ortaya çıkan hakimiyet; el menlik.*”¹³⁸ Ceza hukukunda malvarlığına karşı işlenen suçlarla bağlantılı olarak sıklıkla karşımıza çıkan “zilyetlik” kavramı, ceza yasalarında tanımlanmamış olsa da Türk Medeni Kanunu’nda (TMK)¹³⁹ şu şekilde ifade edilmiştir. TMK m. 973: “bir şey üzerinde fiili hakimiyeti bulunan kimse, onun zilyedir.”

Zilyetlik, TMK göre bir mal üzerindeki zilyede belirli hakların sağlanması bakımından önem arz etmektedir. Doktrinde, zilyetliğin iki temel unsurdan oluştuğu belirtilmiştir. Bu iki unsur fiili hakimiyet ve zilyetlik iradesinden oluşmaktadır.¹⁴⁰ Fiili hakimiyet, bir eşyanın doğrudan kullanmayı, faydalanmayı veya o şey üzerinde bir etki meydana getirebilecek konumda olmayı ifade eder. Diğer unsur olan zilyetlik iradesi ise kişinin o şey üzerinde zilyet olma iradesini içermektedir. Eğer bu irade bulunmuyorsa, yalnızca fiili hakimiyetin mevcut olması zilyetliğin kabulü için yeterli olmayacaktır.¹⁴¹ Bu kapsamda zilyetlik, bir eşya üzerinde fiili hakimiyeti ifade etmekte olup bu fiili hakimiyetin devri, hukuki ya da fiili yollarla gerçekleşmesi mümkündür.

Fiili hakimiyetin ne şekilde gerçekleştiği konusunda ise doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk görüşe göre, bir eşya üzerinde direkt olarak bir etkide bulunmayı fiili

¹³⁶ AYTEKİN İNCEOĞLU, Bankacılık Kanununda Yer Alan Suçlar, s.377.

¹³⁷ YILMAZ, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Doruk Kitap ve Yayınevi, 1.Bası, 1976, s.360.

¹³⁸ Ejder. *Hukuk Sözlüğü*, s.361.

¹³⁹ Türk Medeni Kanunu (TMK), Resmi Gazete 24607 (8 Aralık 2001), Kanun No.4721, md.973.

¹⁴⁰ OĞUZMAN, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay Özdemir, Saibe, *Eşya Hukuku*, 18.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015, s.47.

¹⁴¹ Gürses, Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), ss.50-51.

hakimiyet olarak kabul ederken, ikinci görüş, eşya üzerinde doğrudan bir müdahalede bulunmadan, onu kendi kontrolü altına almayı fiili hâkimiyet olarak değerlendirmektedir.¹⁴²

Bankacılık sektöründeki teknolojik yenilikler ve bu sektöre özgü koşullar göz önüne alındığında fiili hakimiyet kavramının dar çerçevede yorumlamak doğru olmayacaktır. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarında fiili hakimiyetin kapsamı genişletilerek, kasa hesabının kullanılmasını, muhasebe ve müşteri hesaplarına fiş kesilmesini, elektronik para transferi işlemleri (EFT ve havale gibi) gibi faaliyetleri de içine alacak şekilde ele aldığı görülmektedir.¹⁴³

Zilyetliğin göreve dayalı bir şekilde devri, bankacılık zimmeti suçunun temel unsurlarından biri olup zimmet suçunun meydana gelebilmesi için zilyetliğin görev nedeniyle devredilmiş gerekmektedir. İlgili maddede bankacılık zimmeti suçunun meydana gelebilmesi için, banka personelinin malı sadece zilyetliğinde bulundurmuş olması yeterli sayılmamış, bunun yanı sıra bu zilyetliğin görev kapsamındaki bir devre dayanması koşulu aranmıştır. Banka personeli, icra etmiş olduğu görevi gereği sahip olduğu sorumluluk çerçevesinde, para, senet, çek ya da diğer malvarlığı değerlerinin kullanım veya koruma yetkisinin verilmesi, zilyetliğin devri olarak değerlendirilebilir.

Görev sebebiyle zilyetliğin devredilmediği durumlarda ise zimmet suçundan söz edilemez. Örneğin, bir güvenlik görevlisinin, veznedar tarafından kendisine emanet edilen banka paralarını alıp harcaması durumunda, görev sebebiyle bir devir söz konusu olmayacaktır. Bu tür bir devir, güven ilişkisinden kaynaklanmakta olup güvenlik görevlisinin asli görev

¹⁴² Ünal, Mehmet. *Şekli Eşya Hukuku*, Ankara: Adalet Matbaacılık, 1994, s.69.

¹⁴³ “Katılan bankada şube işlem yetkilisi olarak görev yapan ve kasa hesabını kullanarak muhasebe ve müşteri hesaplarına fiş kesme, EFT ve havale benzeri elektronik para transferi girişleri yapma yetkileri olan sanığın 06.11.2008 13.07.2009 tarihleri arasında kendisine ait sicil ve şifre ile şubenin TL ve döviz cinsinden müteferrik hesapları üzerinden, borç-alacak kayıtları oluşturmak, aynı döviz cinsinden hesaplar arasında bakiye taşımak, farklı döviz cinsinden olan muhasebe hesapları arasında arbitrajlar gerçekleştirmek ve yaptığı işlemlere gerçek işlem görüntüsü vermek amacıyla bu işlemlere dair dekontlar üzerinde sık gerçekleştirilen benzer işlemlerde kullanılan bir takım fiktif açıklamalar yapmak suretiyle gerçekleştirdiği çok sayıda işlem ile müteferrik hesaplarda bulunan paraları önce kasa hesabına, buradan da kendisine ait banka hesaplarına aktardığı eylemlerin basit zimmet suçunu oluşturduğunun kabulü gerekmektedir.” YCGK., Esas No: 2014/7-643, Karar No: 2018/368, Karar Tarihi: 25.09.2018 (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.05.2024).

alanına girmeyen bir durumdan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, fiil zimmet suçu kapsamında değerlendirilemez.¹⁴⁴ Bu durumda suç TCK m. 155 bağlamında güveni kötüye kullanma suçuna dönüşür.

Yargıtay bir kararında, sanığa suç tarihinde iddiaya konu paraların görevi nedeniyle teslim edilmediği gibi bu paraları koruma ya da gözetim yükümlülüğünün de bulunmadığı, ayrıca sanık ile banka arasında imzalanan sözleşmedeki görev tanımında, sanığın bankanın para, evrak veya mallarını koruma ve gözetim sorumluluğunun yer almadığı tespit edildiği olayda, bankacılık zimmeti suçunun unsurlarının oluşmadığı, eylemlerinin hırsızlık veya dolandırıcılık suçları kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹⁴⁵

Bankacılık zimmeti suçunun varlığından söz edebilmek için zilyetliğin meşru bir devir süreciyle gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Aksi halde zimmet suçunun unsurları tam anlamıyla oluşmayacak olup banka personeli koşulları mevcut ise güveni kötüye kullanma veya dolandırıcılık gibi diğer suçlardan sorumlu olabilecektir.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.55.

¹⁴⁵ “Tüm dosya kapsamının incelenmesinde sanığın banka ATM'sinden kartsız para yatırma işlemi yapmak isteyen 3 banka müşterisinden, yardımcı olmak vaadi ile toplam 2.395 TL parayı teslim alarak, müşterilerin nezaretinde gerçekleştirdiği işlemler sonucu, söz konusu tutarları kendi hesabına yatırmak suretiyle bankacılık zimmeti suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmış ise de sanığın suç tarihlerinde katılan bankada "ofis destek yetkilisi" olarak görev yapmakta olduğu anlaşılmakta olup dosya içerisindeki görev tanımına göre görevinin "şube arşiv, sekreteryaya ve organizasyon işlerini yapmak" olduğu, katılan bankanın 03/02/2015 tarihli yazısına göre de "iddiaya konu paraların zilyetliğinin sanığa görevi nedeniyle tevdi edilmediği ve sanığın bu paraları koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunmadığının" belirtilmesi karşısında olayda suça konu paraların görevi nedeniyle sanığa tevdi edilmediği gibi sanık ile katılan banka arasında imzalanan sözleşmedeki görev tanımında da, sanığın bankanın para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer mallarını koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunmaması dikkate alındığında bankacılık zimmeti suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı halde, hırsızlık ya da dolandırıcılık suçlarının oluşup oluşmadığı değerlendirilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması...", Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 27/01/2021 tarih, 2020/5576 E., 2021/905 K. Sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 12.09.2024).

¹⁴⁶ Okuyucu Ergün, Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu, s.160.

Koruma ve gözetim yükümlülüğü

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde, zimmet suçunun oluşması için, söz konusu para, para yerine geçen evrak, senet ya da diğer malların banka personeline görevi gereği teslim edilmiş olması veya bu malların koruma ve gözetimiyle yükümlü kılınmış olması yeterli görülmüştür.

Kanun koyucu, banka personelinin koruma ve gözetim yükümlülüğü altında bulunan banka değerlerini kendisinin veya bir başkasının zimmetine geçirmesi eylemini, zimmet suçunun bir başka gerçekleşme biçimi olarak düzenlemiştir.¹⁴⁷ Bu suçun oluşabilmesi için, paranın veya malın mutlaka görevi gereği banka personeline zilyetliğine devredilmiş olması şart değildir.¹⁴⁸ Bu halde, görev nedeniyle zilyetliğin devri şart koşulmamış, suç konusunun korunması ve gözetilmesi açısından ilgili kişinin kanundan ya da sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünün bulunup bulunması esas alınmıştır.¹⁴⁹

4389 sayılı kanundaki "muhafazaları, denetim veya sorumlulukları altında bulunan" ifadesi üzerine birtakım değişiklikler yapılmış ve 5411 sayılı Kanun'da bu ifade "koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu" şeklinde yeni halini almıştır. Yapılmış olan bu değişiklik ile birlikte muhafaza kavramı yerine koruma, denetim veya sorumluluk kavramı yerineyse de gözetim ifadesi kullanılmıştır. Hem zilyetliğin devri hem de koruma ve gözetim yükümlülüğü durumunda banka görevlisine duyulan güven esas alınmakta, zimmete geçirme eylemi ise bu güveni ihlal etmektedir.¹⁵⁰

"Gözetim" kavramı, banka görevlisine, doğrudan zilyetliğinde bulunmasa bile sorumluluğu altında olan para veya malların kullanımı ve harcanması konusunda hesap verme sorumluluğu yüklemektedir. Bu yükümlülük, görevlinin ilgili varlıklar üzerindeki denetim sorumluluğunu ve bunlara ilişkin amacı dışında kullanımı, ihmali ya da kötüye kullanımı durumunda sorumlu tutulabileceğini ifade etmektedir.¹⁵¹

¹⁴⁷ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.55

¹⁴⁸ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.379.

¹⁴⁹ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.55

¹⁵⁰ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.379.

¹⁵¹ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.379.

Bankacılık sektöründe, belirtilen banka personeli dışında kalan diğer çalışanlar da işin tabiatı gereği banka malvarlığını koruma ve gözetme yükümlülüğüne sahiptir. Bu yükümlülük, çalışanların bankaya karşı duyduğu sadakat yükümlülüğünden kaynaklanmakta olup, tüm personel için geçerli bir yükümlülüktür. Koruma ve gözetme sorumluluğunun yerine getirilmesi için özel bir görevlendirme yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, özel bir görevlendirme gereksinimi yalnızca banka denetim birimi üyeleri açısından gündeme gelebilir.¹⁵² Diğer bir görüşe göre ise koruma ve gözetim sorumluluğu, bankanın tüm çalışanlarını değil, yalnızca bu konuda özel bir yetkiyle görevlendirilmiş olan personeli kapsamaktadır.¹⁵³ Bu halde, koruma ve gözetim yükümlülüğü, yalnızca banka iç denetçileri ve teftiş kurulu personeli gibi belirli görevliler açısından geçerli olacak olup, sorumluluğun kapsamı sınırlı bir çerçevede değerlendirilecektir.¹⁵⁴

Banka yönetim kurulu üyelerine, uygulamada bankanın varlıklarına ilişkin herhangi bir zilyetlik devri gerçekleştirilmemektedir. Doktrindeki bir görüşe göre, kişinin yönetim kurulu üyeliğine atanması sırasında bankanın varlıklarının kendisine teslim edildiğini gösteren bir tutanak düzenlenmesi gerekir; ancak bu tür bir teslim mümkün olmadığından, böyle bir tutanak da düzenlenemez. Bu durumda dolayısıyla yönetim kurulu üyeleri için zimmet

¹⁵² Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s.56.

¹⁵³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bir kararındaki karşı oy yazısında da şu şekilde ifade edilmiştir: "5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde düzenlenen bankacılık zimmeti suçunun oluşabilmesi için, görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu 'para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malların' kendisinin ya da başkasının zimmetine geçirilmesi gerekmektedir. Dosya kapsamı, bu anlatılanlar ile adlarına kredi çekilen... ve ... U'nın bilgi, rıza ve izinleri dahilinde yerlerine imza atılarak kredinin kullanılmış olması, kredilerin zamanında ödenmesi nedeniyle sanığın bankanın parasını zimmetine geçirme kastıyla hareket etmemesi ve bankanın bir zararının bulunmaması, suça konu paraların görevi nedeniyle sanığa tevdi edilmediği gibi sanık ile katılan banka arasında imzalanan sözleşmede ki görev tanımında da, sanığın bankanın para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer mallarını koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunmaması dikkate alındığında bankacılık zimmeti suçunun unsurları itibarıyla oluşmaması nedeniyle sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği..." Yargıtay CGK Esas No: 2020/299, Karar No: 2022/664, Karar Tarih: 25.10.2022 (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 30.08.2024).

¹⁵⁴ Atay, "Bankacılık Zimmeti Suçu", s. 621.

suçunun oluşması söz konusu olamayacağını ileri sürmektedir.¹⁵⁵ Diğer görüşe göre, yönetim kurulu üyelerine paranın veya malın zilyetliğin devredilmediği kabul edilse bile, üyenin bu değerlerin korunması ve gözetimiyle yükümlü olduğu durumlarda zimmet suçunun yine de oluşacağını belirtmektedir.¹⁵⁶ Burada asıl önemli olan, koruma ve gözetim yükümlülüğünün yasal bir temele dayanmasıdır.

Kendisinin veya başkasının zimmetine geçirme

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesi ile TCK'nın 247. maddesinde, zimmet suçunun tanımı "*kendisinin veya başkasının zimmetine geçirme*" şeklinde yapılmıştır.

5411 sayılı Kanun'un 160. maddesi, 4389 sayılı Kanun'dan farklı olarak, "başkasının zimmetine geçirme" eylemini de suç kapsamına dahil etmiştir. Bu düzenleme ile zilyetliği faile devredilmiş ya da korunması ve gözetilmesi kendisine yüklenmiş olan para ya da malın, failin gerçekleştirdiği eylem neticesinde, kendi malvarlığına hiç geçmeden doğrudan üçüncü bir kişinin malvarlığına aktarılması durumunda da suçun oluşacağı hükme bağlanmıştır. Böylelikle, suçun faili olan banka görevlisinin, kişisel bir menfaat sağlamadığı iddiasıyla sorumluluktan kurtulması mümkün olmaktan çıkmıştır.¹⁵⁷

Zimmet suçunun varlık kazanabilmesi, suça konu olan malvarlığı değerlerinin zimmete geçirilmiş olması gerekmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi zimmete geçirme eylemi, söz konusu malvarlığı üzerinde tıpkı bir malikmiş gibi o şey üzerinde tasarrufta bulunmayı ifade

¹⁵⁵ Donay, Süheyl. Prof. Dr. Sahir Erman'a Armağan, Bankalar İçin Yeni Yasa ve Yeni Uygulama, İstanbul: Alfa Yayınevi, 1999, s. 227'den akt. Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.380.

¹⁵⁶ Alacakaptan, Uğur. Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme Suçu Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul, 2004, s. 35-36'dan akt. Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanununda Yer Alan Suçlar, s.380.

¹⁵⁷ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.379-383.

etmektedir.¹⁵⁸ Bu bağlamda, suç konusu olan malvarlığı değerinin, bankanın ortağı, bankanın yöneticisi veya diğer görevlileri tarafından kendi zimmetine ya da başkasının zimmetine geçirilmiş olması gerekmektedir.¹⁵⁹

Yine aynı şekilde “banka kaynağı” olarak belirtilen malvarlığı değerleri, bankanın mülkiyetinde veya zilyetliğinde bulunduğu müddetçe, herhangi yasal bir işleme dayanmadan zimmete geçirilmesi durumunda da bankacılık zimmeti suçu gerçekleşecektir.¹⁶⁰

Zimmet suçu, failin suç konusu para veya malı kendi mülkiyetine geçirmesiyle meydana gelir. Eğer banka personeli, zimmete konu olan değerleri iade etme amacı gütmeyen, sahiplenme kastıyla almışsa, zimmete geçirme işlemi gerçekleşmiş ve suç tamamlanmış kabul edilir.¹⁶¹

3.3.2.2 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160/3 maddesi bakımından fiil

Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında düzenlenen suçların konusu, para, para yerine geçen evrak veya senetler ile diğer mallardan oluşurken, üçüncü fıkrada düzenlenen varsayımsal zimmet suçunun konusu ise kredi kuruluşunun(banka) kaynaklarıdır.¹⁶²

¹⁵⁸ Zimmet için bkz. 5237 Sayılı TCK’nın Adalet Komisyonu tarafından kabul edilen maddelerin gerekçeleri, 247. madde Gerekçesi, s.644. “Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın zimmete geçirilmesi gerekir. Zimmete geçirme, suç konusu mal üzerinde malikmiş gibi tasarrufta bulunmayı ifade eder. Bu tasarruflar, suç konusu şeyin mal edinilmesi, amacı dışında kullanılması, tüketilmesi şeklinde olabileceği gibi, bir başkasına satılması, verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Zimmete geçirme olgusu, icraî bir davranışla gerçekleşebileceği gibi, ihmalî bir davranışla da gerçekleştirilebilir. Zimmet suçunun oluşabilmesi için, suç konusu malın kamu görevlisinin şahsının veya bir başkasının zimmetine geçirilmiş olması arasında fark bulunmamaktadır.”<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, (Erişim Tarihi: 30/09/2024).

¹⁵⁹ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.81.

¹⁶⁰ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.81.

¹⁶¹ Aytekin İnceoğlu, *Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar*, s.379. s.382.

¹⁶² Haznedar, İbrahim Murat. “Bankacılık Zimmeti Suçu”, *Ziraat Bankası Teftiş Araştırma Dergisi*, S.3, <https://www.murathaznedar.com.tr/Bankacilik-Zimmeti-Sucu--Ziraat-Bankasi-Teftis-Arastirma-Dergisi--S-3-8>, (Erişim Tarihi: 11.10.2024).

Varsayımsal zimmet suçu, Türk hukuk sistemine ilk kez 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesine, 12 Aralık 2003 tarihli 5020 sayılı Kanun ile eklenen 4. fıkra aracılığıyla girmiştir.¹⁶³ Daha sonra paralel bir düzenlemeyle 5411 sayılı Bankacılık Kanunun'da da yerini almıştır.

Ceza hukuku kapsamında, hakim hissedarların banka kaynaklarını doğrudan veya dolaylı olarak kötüye kullanmalarıyla ilgili geçmişte çeşitli belirsizlikler yaşanmıştır. Ancak, 5020 sayılı Yasa ile yapılan düzenlemeler bu belirsizlikleri önemli ölçüde ortadan kaldırmıştır. Özellikle, mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22/4 ve 15a maddelerinde yer alan hükümler, banka kaynaklarının, bankanın güvenli çalışmasını tehlikeye atacak ve bankayı zarara şekilde uğratacak kullandırılmasını zimmet suçu olarak tanımlamıştır.¹⁶⁴

Kanun koyucunun bu hükmü ihdas etmesindeki temel nedenlerden biri, 2000'li yıllarda yaşanan ekonomik krizin yarattığı olumsuz etkiler olmuştur. Bu dönemde, bankaların kaynakları banka sahipleri tarafından başka şirketlere aktarılmış ve bu durum bankaların mali yapılarını zayıflatarak iflas etmelerine yol açmıştır. Bankalarda mevduatları bulunan kişilerin birikimlerinin devlet garantisi altında olması sebebiyle, bu zararların devlet tarafından karşılanması gerekmiş ve devlet büyük bir ekonomik yük altına girmiştir. Devlet, hem bu ekonomik külfeti azaltmak hem de bankaları zarara uğratanların eylemlerini cezalandırmak amacıyla ceza hukukunu ve takip hukukunu daha etkin bir şekilde kullanma

¹⁶³ Mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunun 22. maddesi: “Fon alacaklarından; temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Fona intikal eden ve/veya bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izin ve yetkileri Kurul tarafından kaldırılan bankalar ile tasfiyeleri Fon eliyle yürütülen veya Fon tarafından tasfiye işlemleri başlatılan bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulunduran yönetici olsun veya olmasın gerçek kişi ortakların 15/a maddesinde sayılan fiiller sonucu bankanın kaynaklarını, bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmakla bankayı her ne suretle olursa olsun zarara uğratarak kendilerinin veya başkalarının malvarlığının artışına neden olmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar ağır hapis ve yirmimilyar liradan seksenmilyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Ayrıca, meydana gelen zararın Hazine alacağı olarak müteselsilen ödenmesine karar verilir.” Bu hüküm 4389 sayılı kanun 22. Maddesine 4. Fıkra ile 5020 sayılı Kanun ile eklenmiş olup diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

¹⁶⁴ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934, 935.

yoluna gitmiştir. Bu düzenleme, benzer suiistimallerin önüne geçmek ve ekonomik sistemi daha sağlam temellere oturtmak için atılan önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan düzenlemeye göre, faaliyet izni kaldırılan veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen bankaların yönetimini veya denetimini doğrudan ya da dolaylı şekilde elinde bulunduran gerçek kişi ortakların, bankanın kaynaklarını kendi ya da üçüncü kişilerin çıkarı doğrultusunda kullanarak kuruma zarar vermeleri, zimmet suçu kapsamında değerlendirilir. Kanun hükmünde de görüleceği üzere suçun meydana gelebilmesi için öncelikli olarak, bankanın faaliyet izninin kaldırılmalı ya da Fon'a devredilmelidir¹⁶⁵. Ancak bu özelliklere sahip bir bankada gerçekleştirilecek ve zarara uğratacak olan eylemler varsayımsal zimmet olarak kabul edilecektir.¹⁶⁶ Ancak, bankanın TMSF'ye devredilmediği ya da faaliyet izninin

¹⁶⁵ Bankacılık Kanunu'nun 71. maddesi: "Denetlemeler sonucunda bir bankayla ilgili olarak; a) Bu Kanunun 70 inci maddesi kapsamında alınması istenen tedbirlerin Kurul tarafından verilen süre içerisinde ya da her halükârda en geç oniki ay içinde kısmen ya da tamamen alınmaması ya da bu tedbirleri kısmen veya tamamen almış olmasına rağmen, malî bünyesinin güçlendirilmesine imkân bulunmadığı veya bu tedbirler alınmış olsa dahi malî bünyesinin güçlendirilemeyeceğinin tespit edilmesi, b) Faaliyetine devamının mevduat ve katılım fonu sahiplerinin hakları ve malî sistemin güven ve istikrarı bakımından tehlike arz ettiğinin ortaya çıkması, c) Yükümlülüklerini vadesinde yerine getiremediğinin tespit edilmesi, d) Yükümlülüklerinin toplam değerinin varlıklarının toplam değerini aşması, e) Hâkim ortaklarının veya yöneticilerinin, banka kaynaklarını, bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek biçimde doğrudan veya dolaylı veya dolanlı olarak kendi lehlerine kullanması veya dolanlı olarak kaynak kullandırması ve bankayı bu suretle zarara uğratması, Hâllerinden bir veya birkaçının varlığı durumunda Kurul, en az beş üyesinin aynı yöndeki oyuyla alınan kararla bankanın faaliyet iznini kaldırmaya ya da kredi kuruluşunun temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimini, zararın mevcut ortakların sermayesinden indirilmesi kaydıyla kısmen veya tamamen devri, satışı veya birleştirilmesi amacıyla Fona devretmeye yetkilidir..."

¹⁶⁶ Özgenç, Bankacılık Kanunun madde 160/3'te yer alan düzenlemeye ilişkin bu özel tanımlamaya yer verilmesi hem hukuk tekniği açısından hem Türkçe dilinin terminolojik yapısı bakımından eleştirmiş hem de böyle bir tanımlama yapılmasının gereksiz görmüştür. Çünkü bir bankanın (veya kredi kuruluşunun) faaliyet izninin kaldırıldığında ya da Fona devredildiğinde banka, banka olma özeliğini kaybetmemektedir. Özgenç'e göre burada faaliyet izni kaldırılan ya da fona devredilen bankanın ortağı, yönetim kurulu üyesi ve sair görevlisi tarafından bu bankaya ait mal varlığı değerlerinin kendisinin veya bir başkasının zimmete geçirmesi halinde zaten 160.maddenin 1.veya 2. Fıkrasında belirtilen zimmet suçu gerçekleşecektir ayrıca böyle bir düzenleme yapılması gereksizdir. Hatta hükümde yer alan bazı ifadelerin bürokrat güdümündeki yasama faaliyetinin bir özensizliği olarak nitelendirmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özgenç, *Bankacılık Zimmeti*, s.94.

kaldırılmadığı durumlarda, bu fiil, varsayımsal zimmet suçu oluşturmaz. Eğer şartlar oluşmuşsa, bankacılık zimmeti suçuna ilişkin bir değerlendirme yapılabilir. Bankanın kaynaklarını kullanma davranışı, bankanın emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek, doğrudan veya dolaylı olarak failin ya da başkalarının menfaatine yönelik ve bankayı zarara uğratabilecek nitelikte olsa bile, bankanın TMSF'ye devredilmediği veya faaliyet izninin kaldırılmadığı durumlarda, bu fiil varsayımsal zimmet suçu olarak değerlendirilemez.¹⁶⁷

5411 sayılı Kanunu'nun 160. maddenin üçüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiş olan suçun maddi unsurunu, bir kredi kuruluşunun yönetim ve denetimini hukuken ya da fiilen elinde bulunduran gerçek kişi ortakların, kredi kuruluşunun emin bir şekilde¹⁶⁸ faaliyet göstermesini tehlikeye atacak şekilde, kredi kuruluşunun kaynaklarını doğrudan ya da dolaylı olarak kendilerinin veya bir başkasının yararına kullanarak bu kuruluşu bir zarara uğratmaları oluşturmaktadır.¹⁶⁹

Varsayımsal zimmet suçunun gerçekleşebilmesi için, failin bankanın kaynaklarını usulsüz kullandırması gerekmektedir.¹⁷⁰ Varsayımsal zimmet suçunun konusunu çoğu zaman kredi ilişkisi kisvesi altında banka kaynaklarının hukuka aykırı biçimde üçüncü kişilere aktarılması veya bankaların malvarlığının zarara uğratarak içlerinin boşaltılması oluşturmaktadır.¹⁷¹ Bu tür fiillerin değerlendirilmesinde, özellikle “kredi” kurumunun işlevi üzerinden inceleme yapılmalıdır. Nitekim Yargıtay, bazı kararlarında kredi tahsisı sırasında öngörülen kriterlerin aşılması amacıyla başvuru yöntemleri sonucunda bankanın zarara uğrayacağına bilerek usulsüz şekilde kredi verilmesi halinde, zimmet suçunun

¹⁶⁷ Okuyucu Ergün, “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, s.37.

¹⁶⁸ Bankanın emin bir şekilde çalışmasının tehlikeye düşürecek nitelikte kullandırma, büyük tutarlı ve usulsüz işlemlerle bankacılık ilkelerine aykırı biçimde kaynak aktarımı anlamına gelir. Buna karşın, usul ve mevzuata uygun olarak gerçekleştirilen kredi kullandırma işlemleri suç teşkil etmez, zira bankaların temel işlevi, kaynak sağlamak ve finansal aracılık faaliyetinde bulunmaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.182.

¹⁶⁹ Aytekin İnceoğlu, *Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar*, s.383.

¹⁷⁰ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.182.

¹⁷¹ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

oluşabileceğini belirtmiştir.¹⁷² Bu bağlamda, yetkisiz ya da mevzuata aykırı biçimde gerçekleştirilen kredi tahsis işlemleri, zimmet suçu kapsamında değerlendirilebilmektedir.

“Kredi” kelimesi, kökenini Latince “inanmak” veya “güvenmek” anlamına gelen “credere” sözcüğünden almakta olup, Türkçeye “itibar” olarak çevrilmiştir.¹⁷³ Türk Hukuku açısından kredinin yasal bir tanımı bulunmamaktadır. Ancak, iktisat bilimi kapsamında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu çerçevede, iktisadi açıdan kredi, “hazır bir satın alma gücünün kullanımından belirli bir süre için bir başkası lehine feragat edilerek bu gücün o kişiye devredilmesi” olarak tanımlanmıştır.¹⁷⁴

Bankacılık sektöründe ise kredi, bankaların gerçekleştirdiği değerlendirme çalışmaları ve tabi oldukları yasal düzenlemeler çerçevesinde, mevcut mali kaynaklar ve belirlenmiş limitler doğrultusunda gerçek ya da tüzel kişilere sağlanan finansal bir olanaktır.¹⁷⁵

Kredi ilişkisinde taraflar, kredi veren ve kredi alan olmak üzere ikiye ayrılır. Kredi veren taraf, karşı tarafın belirlenmiş olan bir zamanda edimlerini yerine getireceğine duyduğu güvenle, ekonomik kaynaklarını geçici bir süreyle kredi alana tahsis eder. Kredi alansa kendisine sağlanmış olan ekonomik imkanı, sözleşme ile belirlenmiş koşullara uygun şekilde kullanma ve kararlaştırılan vade sonunda geri ödemekle yükümlüdür.¹⁷⁶

Kredinin usul ve mevzuata uygun şekilde tahsis edilip edilmediği değerlendirilirken, kredi tahsisinin yapıldığı dönemde geçerli olan yasal mevzuat, ekonomik koşullar ve tarafların finansal yeterlilik durumu dikkate alınmalıdır.¹⁷⁷ Eğer kredi, verildiği dönemdeki yasal prosedürlere uygun şekilde sağlanmış, krediyi alan kişinin mali durumu yeterli görülmüş ve

¹⁷² Yargıtay 7. CD 2014/31565 E., 2016/7828 K. ve 01/06/2016 Tarihli kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

¹⁷³ Tekinalp, Ünal. *Banka Hukukunun Esasları*. İstanbul: Vedat Yayıncılık, 1988, s.351’den akt. Çağırğan Tuncer, Senar/ Ulusoy, Yasin, “Kredi Ve Kredi İşlemlerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi”. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, C. 6, S.2, 2019, s.44.

¹⁷⁴ Tekinalp, Banka Hukukunun Esasları, s.360’tan akt. Çağırğan Tuncer/ Ulusoy, “Kredi Ve Kredi İşlemlerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi”, s.44.

¹⁷⁵ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

¹⁷⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

¹⁷⁷ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

banka tarafından uygun teminatlar alınmışsa, ancak ilerleyen süreçte kredi geri ödenmezse, bu durum suç teşkil etmez. Dolayısıyla, bir kredinin usulsüz olup olmadığına yalnızca sonuçlar üzerinden değil, kredi verildiği zamandaki özel koşullar göz önünde bulundurularak karar verilmelidir. Bununla birlikte, eğer yapılan incelemelerde krediyi alan kişinin mali yeterliliğinin aslında uygun olmadığı tespit edilmişse ya da yeterli inceleme yapılmadan kredi verilmişse, bu durum usulsüzlük kapsamında değerlendirilecektir.¹⁷⁸

Usul ve mevzuata uygun olarak gerçekleştirilen kredi kullandırma işlemleri suç teşkil etmez,¹⁷⁹ zira bankaların temel işlevi, kaynak sağlamak ve finansal aracılık faaliyetinde bulunmaktır.¹⁸⁰ Varsayımsal zimmet suçunun gerçekleştiğinin kabulü için banka kaynağı üzerinde hukuka aykırı bir tasarrufun mevcut olması, ancak bu tasarrufun zimmet eylemini gizlemek amacıyla hukuken geçerli bir işlem gibi gösterilmeye çalışıldığının tespit edilmesi gerekmektedir.¹⁸¹ Dolayısıyla, söz konusu eylemin, gerçek bir hukuki ilişki doğurmayıp yalnızca hukuki bir görünüm yaratma amacını taşıması önem arz edecektir.

Kanunda öngörülen yasal sınırlamaları ve düzenlemeleri bertaraf etmek amacıyla çeşitli yöntemler geliştirilmiş olup, bu yöntemler vasıtasıyla kredi tahsisi yapılmaktadır. Bu bağlamda, back to back kredi işlemleri,¹⁸² fiduciary işlemler ve Off-Shore bankacılık işlemleri, söz konusu yöntemler arasında yer almaktadır. Her biri, bankacılık mevzuatının

¹⁷⁸ Okuyucu Ergün, “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, s. 34.

¹⁷⁹ 5411 Sayılı Kanun’u 160/4. maddesi: “(Ek fıkra: 2/1/2017-KHK-687/4 md. Aynen kabul: 1/2/2018-7076/4 md.) Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve prensiplerine uygun kredi kullandırma, bu kredileri temdit etme veya ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama yahut sair yöntemlerle yeniden yapılandırma işlemleri zimmet suçunu oluşturmaz.”

¹⁸⁰ Okuyucu Ergün, Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, s.182.

¹⁸¹ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.81.

¹⁸² “Kural olarak bankacılık mevzuatına uygun olarak verilen bir kredinin geri dönmemesi suç oluşturmamaktadır. Bununla birlikte bankacılık sektöründe kredilerle ilgili olarak karşılaşılan yasal engellerin aşılması amacıyla kimi zaman çeşitli yöntemlere başvurulabilmektedir. Bu yöntemlerden birisi de iki ayrı banka tarafından cins, tutar, vade, faiz oranı, kullanım tarihleri ve teminat şartları yönünden aynı olmak üzere bankaların sahibi olan firma ve iştiraklerinin karşılıklı olarak kredilendirilmesi şeklinde tanımlanan ve öğretilde sırt sırta kredi ya da karşılıklı kredi de denilen back to back kredilerdir.” Yargıtay CGK 04.05.2023 Tarih, Esas No: 2022/7-547, Karar No: 2023/261. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 01.02.2025).

getirdiği kısıtlamaları dolaylı olarak aşarak kredi sağlanmasını amaçlayan farklı teknik ve hukuki yapılar içermektedir.

Doktrinde “Back to back kredi” yani sırt sırta kredi¹⁸³ olarak adlandırılan bu yöntem kanunda yasal olarak belirlenmiş olan kredi limitlerinin sınırlarını¹⁸⁴ dolanmak için muvazaalı bir işlemdir. Bu yöntemde failer örneğin (X) bankasının sahipleri, (Y) bankasının iştiraklerine; (Y) bankasının sahipleri ise (X) bankasının iştiraklerine veya her iki bankanın sahiplerince belirlenen diğer şirketlere, benzer tutar ve koşullarda kredi tahsis edebilmektedir.¹⁸⁵ Hakim hissedarların, kredi tahsis ettikleri kişi veya kurumların mali açıdan yetersiz olduklarını ya da bu kişi veya kurumların gerçekte hayali olduklarını bilmelerine rağmen, bu kredilerin geri ödenmeyeceğini öngörerek bilerek ve isteyerek kredi kullandırmaları durumunda zimmet suçu meydana gelmektedir.¹⁸⁶ Bu tür eylemler, banka kaynaklarının kötüye kullanılması suretiyle zimmete geçirilmesi olarak değerlendirilir.

Yargıtay da benzer şekilde, back to back kredilerin, banka mevzuatında belirlenen kredi sınırlamalarını aşmayı ve mutlak kredi yasaklarına ilişkin düzenlemeleri dolanmayı amaçlayan bir yöntem olduğunu ifade etmiştir. Kararlarda, bu tür kredilerin, hem bankanın hem de hâkim sermaye gruplarının ticari faaliyetlerinin sorunsuz ilerlediği durumlarda genellikle bir sorun teşkil etmediği belirtilmiştir. Ancak, taraflardan birinin mali durumunun bozulması ve bu nedenle bankaya el konulması durumunda ödeme güçlüklerinin ortaya çıkabileceği ve bu süreçte taraflar arasındaki kredi ilişkisinin gerçek niteliğinin açığa çıkacağı vurgulanmıştır. Bu bağlamda, hâkim hissedarların, kredi geri ödemelerinin baştan itibaren yapılamayacağını bilmelerine rağmen, back to back kredilendirme yöntemiyle mali gücü yetersiz veya hayali (fiktif)¹⁸⁷ gerçek ya da tüzel kişilere kredi tahsis ederek her iki

¹⁸³ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.82, Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

¹⁸⁴ Sınırlar için bkz. 5411 sayılı Kanun madde 50 ve 54.

¹⁸⁵ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

¹⁸⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.934.

¹⁸⁷ Fransızca kökenli “Fiktif” kelimesi için bkz. Cambridge Languages; Düşsel, kurmaca. <https://dictionary.cambridge.org/tr/>, (Erişim Tarihi: 12.10.2024).

bankanın malvarlığında kayıplara yol açarken, kredi alanların haksız kazanç sağlamasına da neden olmaktadır.¹⁸⁸

Yargıtay’a göre, back to back kredilerin zimmet suçunu oluşturabilmesi için, kredi tahsisinin arkasındaki amacın, banka kaynaklarının kredi görünümü altında başka kişi veya kurumlara aktarılması olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, kredi veren bankanın mali durumu, krediyi kullanan firmaların kredibilitesi ve teminatların yeterliliği gibi unsurlar değerlendirilerek, kredi tahsisindeki gerçek amaç ortaya çıkarılabilir. Örneğin, Hazine Müsteşarlığı talimatlarına rağmen, kredibilite çalışması yapılmayan firmalara kredi tahsis edilmesi, kredilerin vadelerinde ödenmemesine rağmen tahsil işlemlerine başvurulmadan vadelerinin sürekli uzatılması gibi uygulamalar, kredi görünümüne rağmen banka kaynaklarının başkalarına aktarılmasına yol açmaktadır. Bu tür durumların, gerekli diğer unsurların da varlığıyla birlikte, varsayımsal zimmet suçunu oluşturduğu kabul edilmektedir.¹⁸⁹

Yargıtay CGK. bir kararında, banka yetkililerinin bilerek ve isteyerek veya ihmalkar bir tutum sergileyerek, mevzuatın kendilerine yüklediği denetim ve kontrol sorumluluklarını yerine getirmeyerek, özellikle yeterli teminat alınmadan kredi tahsis edilmesi, alınmış gibi gösterilmesi ya da kredi süreçlerinde gerekli denetimlerin kasıtlı olarak ihmal edilmesi, bankacılık sisteminin güvenilirliğini zedeleyen bir eylem olarak değerlendirilmiştir. Bu tür uygulamaların, banka kaynaklarının kötüye kullanımına ve kredi tahsis süreçlerinde haksız

¹⁸⁸ Yargıtay CGK 04.05.2023 Tarih, Esas No : 2022/7-547, Karar No: 2023/261 sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.12.2024).

¹⁸⁹ “...Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir başka emsal banka zimmeti suçlaması nedeniyle verdiği 31.05.2005 gün ve 2004/11-158 esas 2005/58 karar sayılı hükmünde saptadığı ilkelere uygun biçimde; krediler karşılığında alınan teminatın yeterli düzeyde ve ödenmemesi halinde krediyi karşılayabilecek nominal değerde olup olmadığının, hakim ortağı korumaya yönelik olan ve verildiği anda dahi geri dönme riski taşıyan bir teminat zafiyeti bulunup bulunmadığının...” Yargıtay CGK 28.04.2022 T., 2016/7-1381 E., 2022/313 K. sayılı karar. Yine benzer şekilde Yargıtay CGK 04.05.2023 Tarih, Esas No: 2022/7-547, Karar No: 2023/261 sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.12.2024).

kazanç sağlanmasına yol açması durumunda, eylemin zimmet suçu niteliğine ulaşacağı ifade edilmiştir.¹⁹⁰

Fiduciary(inançlı) işlemler genel olarak, tarafların “inanana” ve “inanılan” sıfatlarıyla yer aldığı, inanç sözleşmesine dayanan, inanç konusu mal veya hakkın belirli bir amaç doğrultusunda hem kazandırıcı hem de borçlandırıcı işlemlere konu edilmesini ifade etmektedir.¹⁹¹ Bu tür işlemler, taraflar arasında güven ilişkisine dayalı olarak yürütölen hukuki tasarruflardır. Uygulamada bu yöntem, bir bankanın yabancı para birimi cinsinden sahip olduğu fonları, farklı bir ölkede faaliyet gösteren bir bankaya mevduat olarak yatırması ve bu mevduatın ilgili bankada rehin olarak tutulması suretiyle, belirli işletmelere kredi sağlanmasını temin etmesi biçiminde hayata geçirilmektedir.¹⁹²

Bankalar, kıyı bankacılığı yöntemlerini kullanarak kredi düzenlemelerine ilişkin belirli yasal sınırlamaları dolanabilmektedir.¹⁹³ Off-shore (Kıyı Bankacılığı) bankacılık terimi, dilimize İngilizceden geçen “kıyıda uzak- kıyıda esen” anlamına gelen ve bir ölkede yabancı para birimleri üzerinden işlem yapan veya o ölkenin vergi ve kambiyo düzenlemelerinin dışında faaliyet gösteren bankacılık uygulamalarını tanımlamaktadır.¹⁹⁴ Kıyı bankacılığı 5411 Bankacılık Kanunu’n 3. maddesinde: “Bankacılık faaliyetleri, kurulu bulunulan ölkö harici ile sınırlı tutulan veya ölkö genelinde uygulanan ekonomik ve malî mevzuata tâbi olmayan ya da kurulu bulunulan ölkede yerleşik olanlardan mevduat ve fon kabulünün yasaklandığı bankacılığı, ifade eder.” şekilde tanımlanmıştır.

¹⁹⁰ “...Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulunun, benzer bir konuya ilişkin 31.05.2005 tarihli ve 158-58 sayılı kararında da ‘banka yetkililerinin bilerek ve isteyerek ya da sorumluluklarında aymaz tavırlar sergileyerek yeter teminat almadan, almış gibi göstererek veya mevduatın yüklediğı sair denetim sorumluluklarını bilinçli tarzda yerine getirmeyerek kredi tahsis ettikleri anlaşıldığında eylemin zimmet niteliğine ulaşacağı açıktır...”. Yargıtay CGK 04.05.2023 Tarih, Esas No : 2022/7-547, Karar No: 2023/261 sayılı kararında (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 02.01.2025).

¹⁹¹ Saraç, Mehmet. “Türkiye’nin KKDF Gerçeğı”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.47 (2010), s.159.

¹⁹² Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.391.

¹⁹³ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.936.

¹⁹⁴ Cimat, Ali/ Taş, Mahir, “Türkiye’de Ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları Ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Mevzuat Dergisi*, C.7, S.80. 2004, s.4.

Off-shore bankalar, zorunlu karşılık ve genel erişilebilirlik gibi yükümlülöklere tabi olmadıklarından, bu bankalarda biriken mevduatlar genellikle daha yüksek faiz oranları ile değerdendirilebilmektedir; bu durum ise ana bankanın iştiraklerine veya grup şirketlerine, Bankalar Kanunu'nda öngörölen kredi sınırları ve yasaklara tabi olmaksızın kaynak aktarımı yapmasına imkan sağlamaktadır.¹⁹⁵

Mevduatların “off-shore” bankalarına aktarılması, ardından grup şirketlerine kredi tahsisi veya “back to back” ya da “fiducariy işlem” yöntemiyle geri ödenmek üzere kullanılması, kredi usullerine aykırı olsa da Bankalar Kanunu’nun 160/3. maddesi kapsamında zimmet suçu oluşturmaz; ancak verildiğı andan beri geri ödenmeyeceğı bilinen kredilerin ekonomik gücü yetersiz kişilere aktarılması durumunda zimmet suçu gerçekleşecektir.¹⁹⁶

Yargıtay içtihatlarına göre, zimmet suçunun niteliğinin belirlenmesi için kapsamlı ve uzman bir değerdendirme yapılması gerekmektedir. Bu amaçla, bankacılık konusunda uzman bir öğretim görevlisi, bir ceza hukukçusu¹⁹⁷ ve fiilen bankacılık alanında deneyim kazanmış bir uzmandan oluşan bilirkişi heyeti oluşturulmalıdır. Heyet, banka kayıtları ve ilgili tüm belgeleri inceleyerek kredi işlemlerinin bankacılık mevzuatına ve teamüllerine uygun olup olmadığını, kredi borçlularının kullandıkları kredilerle orantılı kredibiliteye sahip bulunup bulunmadıklarını, teminatların yeterliliğini ve geri dönen ya da kapatılan kredilerin mevcut olup olmadığını değerdendirmelidir. Ayrıca, bankanın hangi eylemlerle zarara uğratıldığı,

¹⁹⁵ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.936.

¹⁹⁶ Aytekin İnceoğlu, *Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar*, s.391, Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.936.

¹⁹⁷ Ancak hukukçuların bilirkişi olarak atanması hususunda, CMK’da ve Bilirkişi Kanunda bazı düzenlemelere yer verilmiştir. CMK m. 67/3’e göre, “Bilirkişi, raporunda ve sözlü açıklamaları sırasında çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hususlar dışında açıklama yapamaz; hakim tarafından yapılması gereken hukuki nitelendirme ve değerdendirmelerde bulunamaz.” Benzer şekilde, Bilirkişilik Kanunu m. 3/3 hükmü, “Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hakimlik mesleğinin gerektirdiğı hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz.” ve aynı kanunun m.10/4 hükmü “Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu ve birinci fıkradaki şartları taşıdığını belgelendirmediğı takdirde, bilirkişilik siciline ve listesine kaydedilemez.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ışığında hukukçuların ayrı bir uzmanlık alanına sahip olmadığı sürece bilirkişi sıfatıyla görevlendirilmesinin yapılamayacağı ve ayrıca hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda da bilirkişi atanmayacağı öngörülmüştür.

varsa zararın miktarı ve sanıkların görev süreleri ile işlemlerine göre bu zarardan ne ölçüde sorumlu oldukları tespit edilmelidir. Tüm bu tespitlerin sonucunda, zimmet suçunun oluşup oluşmadığı, suçun niteliği ve kapsamı somut deliller ışığında objektif bir şekilde değerlendirilmeli ve hukuki duruma karar verilmelidir.¹⁹⁸

Yargıtay CGK. bir kararında, grup firmalarına kredi kullandırma işlemlerinde, kredi verilen firmaların kredibilitesini değerlendirmek amacıyla ön istihbarat çalışması yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, firmalar hakkında mali durum analizi raporlarının hazırlanması, kredilerin vadelerinde ödenmemesi durumunda derhal yasal takibata geçilmesi ve teminatların devreye sokularak alacakların tahsil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak, bu gerekliliklere uyulmaması, özellikle kredilerin vadelerinde ödenmemesine rağmen yasal süreçlerin başlatılmadan temdit edilmesi durumunda, ilgili fiilin zimmet suçunu oluşturacağı kabul edilmiştir.¹⁹⁹

¹⁹⁸ “...Yargıtay 7. Ceza Dairesince 14.06.2006 tarih ve 13562-11585 sayı ile; ...Üniversitelerden bankacılık konusunda uzmanlaşmış bir öğretim görevlisi, bir ceza hukukçusu ile bankacılık konusunda fiilen görev yaparak uzmanlaşmış bir kişiden oluşturulacak bilirkişi heyetine banka kayıtları ile ilgili tüm evrak incelettiler, yukarıda belirtilen tüm işlemlerin bankacılık mevzuatı ve teamüllerine uygun olup olmadığı, kredi borçlusu firmaların kullandırılan kredilerle orantılı kredibilitesinin bulunup bulunmadığı, kredi kullandırışlarında yeterli teminat alınıp alınmadığı, geri dönen ve kapatılan kredilerin bulunup bulunmadığı, hangi eylemlerle ve ne şekilde Banka'nın zarara uğratıldığı ve varsa zimmet miktarı ile, belgelerdeki imzaları ve yaptıkları işlemler ile görev sürelerine göre her bir sanığın ne miktarda zarardan sorumlu bulundukları konularında ayrıntılı rapor alınıp sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının ve varsa zimmetin niteliği değerlendirilmesi ve (2) nolu bozma nedeninde belirtilen tedbirlere aykırı eylemlerin bulunup bulunmadığı da bilirkişilere sorularak tespit ettirilmesi gerekirken, Bankalar Yeminli Murakıpları tarafından düzenlenen raporlarla yetinilip, bu raporlar esas alınarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından hazırlanan zarar miktarı ve bu miktardan her bir sanığın sorumlu olduğu tutarları gösteren çizelgeye itibar edilerek yazılı şekilde hüküm kurulması, isabetsizliklerinden bozulduğu...” Yargıtay CGK 28.04.2022 Tarih, 2016/7-1381 E., 2022/313 K. sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 11.11.2024).

¹⁹⁹ “...Ceza Genel Kurulunca verilen 18.10.2001 gün ve 2011/7-210 esas, 2011/218 karar sayılı kararda da; Grup firmalarına kredi kullandırma işlemlerinde önce, kredi verilen firmaların kredibilitesinin bulunup bulunmadığının tespitine yönelik olarak ön istihbarat çalışmasının yapılması, firmalarla ilgili mali durum analiz raporları düzenlenmesi, kredilerin vadelerinde ödenmemesi halinde yasal takibata geçilmesi ve teminatlara başvurularak kredilerin tahsili gerektiği halde bu hususlara uyulmayıp, kredilerin temdit edilmesi halinde fiilini zimmet suçunu oluşturacağı kabul edilmiştir...” Yargıtay 7. CD. 23.01.2015 Tarih, 2014/14284 Esas, 2015/1034 Karar sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

Son olarak, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi çerçevesinde, 5020 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce gerçekleştirilen kredi işlemleri, mülga 4389 sayılı Kanun'un 22/4. maddesi veya 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160/3. maddesi kapsamında değerlendirilemez. Her iki düzenlemede de varsayımsal zimmet suçuna, basit zimmet suçuna kıyasla daha ağır yaptırımlar öngörülmüş olsa da bu suçun hukuki geçerliliği, yalnızca düzenlemelerin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki fiiller için geçerli olacaktır. Bu nedenle, kanunilik ilkesi gereği, geçmiş kredi işlemlerine ilişkin eylemlerde varsayımsal zimmet hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.²⁰⁰

3.3.3 Fail

Faillik kavramı TCK'nın 37. maddesinde: "Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri" olarak ifade edilmiştir. TCK'daki tanımlamada da görüleceği üzere suçun faili ancak bir gerçek kişi olabilecektir. Eğer suç bir tüzel kişilik faaliyeti çerçevesinde işlenmişse bu suçun ardındaki gerçek kişi tespit edilmelidir. Nitekim

²⁰⁰ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, Tarih: 28.9.2021, Esas: 2012/2927, Karar: 2012/31011 sayılı kararı; "... Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 01/11/2011 gün ve 2011/7-210 Esas, 2011/218 Karar sayılı ilamında belirtildiği üzere; sanığın bankadaki görevi, bankanın TMSF'ye devredildiği 27.10.2000 tarihinde sona ermiş olup suç oluşturduğu ileri sürülen eylemler de bu tarihten önce işlenmiştir. Varsayımsal zimmet suçu ise hukukumuzda ilk kez 4389 sayılı Bankalar Yasasının 22.maddesine 12.12.2003 tarih ve 5020 sayılı Yasayla eklenen 4.fıkra ile girmiştir. Suç ve cezaların yasallığı ilkesi uyarınca, 5020 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önceki kredi işlemlerinin 4389 sayılı Bankalar Yasasının 22/4. maddesi ve 5411 sayılı Bankacılık Yasasının 160/3.maddesinde düzenlenen ve her iki Yasaya göre de basit zimmet suçundan daha ağır yaptırımlar öngören varsayımsal zimmet suçunu oluşturmayacağı açıktır. Bu itibarla, II nolu bozmamızda belirtildiği üzere eylemlerin basit zimmet suçunu oluşturduğu kabul edildikten sonra, 27/10/2000 tarihinde bankası TMSF'ye devredilen sanık hakkında, eylem tarihlerinden sonra hukukumuzda giren ve her iki Yasaya göre de basit zimmet suçundan daha ağır yaptırımlar öngören ve sanık aleyhine sonuç doğuran varsayımsal zimmete ilişkin 4389 sayılı Bankalar Yasasının 22.maddesinin 4.fikrasının ya da 5411 sayılı Bankacılık Yasasının 160.maddesinin 3.fikrasının uygulanma koşullarının bulunmadığı, sanığın eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 4389 sayılı Yasanın 22/3 (karar tarihinde yürürlükte bulunan 5411 sayılı Yasanın 160/1) maddesi uyarınca basit zimmet suçunu oluşturduğu gözetilerek, sanığın basit zimmet suçundan cezalandırılması yerine, yazılı şekilde hüküm tesisi..." (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024)

bankacılık zimmeti suçu da bir tüzel kişilik faaliyeti çerçevesinde işlenmişse, faili bulabilmek için tüzel kişilikteki fiili işleyen sorumlu gerçek kişi tespit edilmelidir.²⁰¹

Geniş anlamda bankacılık zimmeti suçunun faili, görevi gereği zilyetliği kendisine teslim edilen değerlerin muhatabı konumunda bulunan veya bunların korunması ve gözetiminden sorumlu olan banka personelidir.²⁰²

Özel hukuk kurallarına tabi olarak faaliyet yürüten banka personeli, kamu görevlisi olarak kabul edilmemektedir. Zimmet suçunun ise bankaların para ve varlıkları üzerinde yaygın bir şekilde işlenme ihtimali göz önünde bulundurulduğundan, banka çalışanlarının zimmet ve benzer eylemlerinin cezalandırılmasına yönelik olarak 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde özel bir düzenleme yapılmıştır.²⁰³

Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde düzenlenen bankacılık zimmeti suçu, tıpkı 5237 sayılı TCK'nın 247. maddesinde düzenlenen genel zimmet suçu gibi özgü bir suçtur. Bilindiği üzere özgü suçlarda suçun faili yalnızca belirli sığata sahip kişiler olabilmektedir. Ancak bu iki kanun arasında fail açısından farklılıklar mevcuttur.

TCK'daki zimmet suçu genel bir hüküm niteliğı taşıırken, Bankacılık Kanunu'nda özel bir hüküm olarak yer alan bankacılık zimmet suçu, özellikle fail unsuru açısından kendine has özellikler barındırmaktadır.²⁰⁴ Bankacılık zimmeti suçunun gerçekleşebilmesi için suça konu eylemin banka personeli olması kurucu bir unsurdur.²⁰⁵

Kanun metninden açıkça anlaşıldığı üzere, suçun faili olabilecek kişiler, suçun birinci fıkrada düzenlenen basit şekli ve ikinci fıkrada düzenlenen nitelikli şekli açısından “banka

²⁰¹ Erişen, “Bankacılık Zimmeti”, s.101.

²⁰² Alkan, Elif. “Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı Kapsamında Bankacılık Zimmeti Suçunda Yazılı Başvuru Şartı ve İçtima Uygulaması”. *Karar İncelemeleri Dergisi*, C.2, S.1, 2024, s.8.

²⁰³ Şare, Ersin. “Zimmet Suçunda Fail”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.20, S.2, 2023, s.355.

²⁰⁴ Alkan, “Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı Kapsamında Bankacılık Zimmeti Suçunda Yazılı Başvuru Şartı ve İçtima Uygulaması”, s.7.

²⁰⁵ Okuyucu Ergün, “Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu”, s. 153.

yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve diğer banka mensupları” olarak kanun koyucu tarafından üç ayrı kategoriye ayrılmıştır.

Buna karşılık, varsayımsal zimmet suçuna ilişkin üçüncü fıkrada, suçun faili olarak belirlenebilecek kişiler, “faaliyet izni kaldırılmış veya Fona devredilmiş bir bankanın hukuki ya da fiili olarak yönetim ve denetim yetkisini elinde bulunduran gerçek kişi ortaklar” şeklinde ifade edilmiştir.

3.3.3.1 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160/1 maddesi bakımından fail

Banka yönetim kurulu başkanı ve yönetim kurulu üyeleri

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin birinci fıkrasında, zimmet suçunun faili olarak banka yönetim kurulu başkanı, üyeleri ve diğer banka mensuplarının da sorumlu tutulabileceği ifade edilmiştir. Bu hükümde, görev nedeniyle zilyetliğe sahip olunan ya da gözetim ve koruma yükümlülüğü bulunan para, kıymetli evrak, senet veya diğer malların kişi ya da başkası lehine zimmete geçirilmesi, suçun oluşması için yeterli görülmüştür.

Kanun metninde geçen “Banka yönetim kurulu başkanları ve üyeler” ifadesiyle, yönetim kuruluşunda görev yapmak üzere yetkilendirilen, bu yetki çerçevesinin görevine başlayan ve yerel mahkemenin huzurunda sorumluluklarının resmi olarak üstlendiği²⁰⁶ banka üyeleri kastedilmektedir.²⁰⁷ Banka yönetim kurulu üyeleri, mahkeme huzurunda yemin ettikleri andan itibaren zimmet suçundan sorumlu tutulabilecek duruma gelirler. Bu nedenle, mahkeme huzurunda yemin etmemiş ancak fiilen banka içinde yönetim kurulu üyesi olarak görev yapmaya başlamış bir kişi, bankacılık zimmeti suçunun faili olarak değerlendirilemez.²⁰⁸

Bankanın yönetim kurulu hem kurumun idaresinden hem de dışa karşı temsil edilmesinden sorumlu ve yetkilidir. Bankacılığın temel faaliyetlerinden biri olan kredi tahsisi konusunda

²⁰⁶ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 27. maddesi: “Bankaların yönetim kurulu üyeleri ile müdürler kurulu başkan ve üyeleri, seçilmeleri veya atanmalarından sonra yerel ticaret mahkemesi huzurunda yemin etmedikçe göreve başlayamazlar.”

²⁰⁷ Ayaz, Helin. “Yargı Kararları Işığında 5411 Sayılı Kanun’da Düzenlenen Bankacılık Zimmeti Suçu”, *İzmir Barosu Dergisi*, (2024), C.89, S. 2, s.14.

²⁰⁸ Gürses, Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s. 21,22.

da asıl yetki, yönetim kuruluna aittir. Bu durum, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 51. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, kredi açma yetkisi yönetim kurulunun yetki alanına girer. Ancak, yönetim kurulu bu yetkisini kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Bunun yanı sıra, genel müdürlük de devraldığı kredi açma yetkisini belirli limitler çerçevesinde alt birimlere devretme yetkisine sahiptir.²⁰⁹

Eğer suç, kredi kullanılması suretiyle gerçekleştirilmişse, öncelikle bankanın kredi verme yetkisini sahip olan kişilerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, genel müdür ve yardımcılar, yönetim kurulu üyeleri, kredi komitesi üyeleri, bölge müdürleri ve şube müdürleri fail olarak nitelendirilebilir.²¹⁰

Diğer banka mensupları

Kanunda, banka yönetim kurulu başkan ve üyelerine yönelik atıflar net bir şekilde ifade edilmiştir ve herhangi bir belirsizlik içermemektedir. Ancak, "diğer mensupları" ifadesi kullanıldığında, aynı netliğin sağlandığını söylemek mümkün değildir. Kanunda bu ifadenin ne anlama geldiğine dair bir açıklama yer almamaktadır.

Doktrine göre ise, "mensup" kavramı, banka müdürüne ve yönetim kurulu üyelerine bağlı olarak çalışan tüm banka personelini kapsamaktadır.²¹¹ Bu ifadeden, öncelikli olarak bankayla bir sözleşme ilişkisi kurmuş olan ve bu sözleşme kapsamında banka bünyesinde görev yapan personelin anlaşıldığı sonucuna varılmaktadır.²¹²

Banka güvenlik personeli ise her ne kadar banka personelinden sayılabilirse de 5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'un 23. maddesi²¹³ gereği özel güvenlik personelleri TCK'nın uygulanması bakımından kamu görevlisidirler.²¹⁴ Ayrıca yine 5188 Sayılı

²⁰⁹ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s. 21.

²¹⁰ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. Ceza Hukuku Özel Hükümler, s.928.

²¹¹ Okuyucu Ergün, "Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu", s. 153, Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.928.

²¹² Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s. 24.

²¹³ İlgili madde: "Özel güvenlik görevlileri, görevleriyle bağlantılı olarak işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır."

²¹⁴ Okuyucu Ergün. "Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu", s.153.

Kanun'un 16. maddesi²¹⁵ gereğince banka güvenlik görevlilerinin başka işlerde çalıştırılması yasaktır. Bu sebeple, herhangi bir mal veya değer yasal olarak bu güvenlik personeline teslim edilmesi mümkün olmadığı gibi, fiilen devri ve teslimi de gerçekleştirilemez.²¹⁶

Yargıtay kararlarında da güvenlik görevlisinin bu suçun asli faili olmayacağını şartları mevcut ise azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla değerlendirilmesi gerektiğini belirtilmiştir.²¹⁷

Bankalarda görev yapan temizlik personeli açısından da yukarıda belirtilen esaslar uygulanacaktır. Eğer temizlik görevlisi, banka ile doğrudan bir sözleşme ilişkisi çerçevesinde çalışıyorsa banka mensubu olarak kabul edilecektir. Bu durumda, görevi gereği kendisine teslim edilen veya koruması ve gözetmesi gereken malvarlığı değerlerini zimmetine geçirmesi hâlinde, zimmet suçunun faili olma durumu söz konusu olacaktır.²¹⁸

Bankada kadrolu olarak görev yapan avukatlar, banka mensubu olarak kabul edilir. Ancak, bankaya dışarıdan hukuki danışmanlık hizmeti sunan serbest avukatlar banka mensubu sayılmayacaktır.²¹⁹

Son olarak, banka personeli olmayan bir kişi, banka çalışanını yanlış yönlendirerek veya hataya düşürerek, para ya da eşyaların zimmete geçirilmesine neden olmuşsa, bu durumda

²¹⁵ Görev dışında çalıştırma yasağı Madde 16: "Özel güvenlik personeli, Kanunda belirtilen koruma ve güvenlik hizmetleri dışında başka bir işte çalıştırılmaz."

²¹⁶ Malkoç, Yeni Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Zimmet- İrtikap- Rüşvet Suçları, s.43.

²¹⁷ "Zimmet suçunun 5237 sayılı TCK'nın 40/2 maddesinde belirtilen özgü suçlardan olduğu ve anılan maddedeki düzenlemeye göre "Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur, "düzenlemesi karşısında, dairemizin yerleşik kararlarında da bahsedildiği üzere güvenlik görevlisi olan sanığın bu suçun asli faili olamayacağı cihetle; sanığın somut olayda eyleminin azmettiren ya da yardım eden olarak değerlendirilmesi gerekirken 5237 sayılı TCK'nın 37. maddesi gereğince asli fail olarak kabul edilip sanık hakkında hüküm kurulması..." Yargıtay 7. CD. 20.06.2016 Tarih, 2014/25042 Esas, 2016/8668 Karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

²¹⁸ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s. 26.

²¹⁹ Gürses, Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s. 26.

banka çalışanı hatalı hareketinden dolayı cezai sorumluluk taşımayabilir. Ancak, çalışanı bu şekilde yanıltan kişi, dolaylı fail sıfatıyla suçtan sorumlu tutulacaktır.²²⁰

3.3.3.2. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160/3 maddesi bakımından fail

Bankacılık Kanunu 160/3. fıkrasında düzenlenen varsayımsal zimmetinde ise suçun faili, faaliyet izni kaldırılmış ya da Fona devredilmiş bir bankanın, hukuki veya fiili olarak yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklardır.²²¹

Söz konusu fıkarda, failin tespitinde bankanın hukuki statüsüne vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, hukuki olarak yönetim ve denetim yetkisine sahip yöneticiler, fiilen bu yetkileri kullanan kişiler, yönetici olmamakla birlikte hukuken yönetim ve denetim yetkisini elinde bulunduranlar ile yalnızca fiilen yönetim ve denetim faaliyetlerini gerçekleştiren kişiler, söz konusu suçun faili olarak kabul edilebilmektedir.²²² Bu kapsamda, yalnızca yönetim ya da yalnızca denetim yetkisini elinde bulunduran kişilerin söz konusu suçun faili olamayacağı açıkça belirtilmelidir. Ancak, hem “yönetim” hem de “denetim” yetkisini birlikte elinde bulunduran kişilerin suçun faili olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır.²²³

4389 Sayılı Kanun’da maddede “elinde bulunduran” ifadesi geçmekte iken 5411 Sayılı Kanun’da “elinde bulundurmuş” şeklinde düzenlenmiştir. Bilindiği üzere varsayımsal zimmet suçunda hukuki veya fiili olarak yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan ortakların bankanın faaliyet izni kaldırılmadan ya da fona devredilmeden önceki dönemde işlenmiş olan eylemleri konu edinir. Ancak önceki düzenlemede “elinde bulunduran” ifade

²²⁰ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.405.

²²¹ İlgili madde: “Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle, kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca, meydana gelen zararın müteselsilen ödettirilmesine karar verilir.”

²²² Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükmeler*, s.929.

²²³ Gürses, Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160), s. 28.

banka ortakların elinde halen bu yetkinin devam ettiği anlamı çıkmaktaydı.²²⁴ 5411 sayılı Kanun ile ifade yapılan değişiklik ile bu husustaki tereddütler giderilmiş oldu.

Kanun koyucu, yalnızca hukuki olarak yönetim ve denetim yetkisine sahip olan ortakların değil, aynı zamanda fiili olarak bu yetkileri kullanan kişilerin de cezalandırılmasını hükme bağlamıştır. Hukuki yetkilerin sahipleri kolayca tespit edilebilirken, fiili denetim ve yönetim yetkisine sahip olan kişilerin belirlenmesi daha karmaşık bir durumdur. Bu kişilerin tespit edilebilmesi, ancak söz konusu gizli anlaşmaların açığa çıkarılması veya bu durumu açıkça ortaya koyan başka somut delillerin elde edilmesiyle mümkün olacaktır.²²⁵ Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, suçu işlemeyi düşünen kişiler, yönetim kurulu dışında kalarak ve istediği üyeleri yönetim kuruluna atayarak cezai sorumluluktan kaçınabiliyordu. Ancak, yapılan düzenleme ile artık yönetim kurulunda resmi bir pozisyona sahip olmasalar bile, yönetim ve denetim yetkilerini fiilen kullanan kişilerin de belirli şartların gerçekleşmesi halinde cezai sorumluluğu doğacaktır.

3.3.4 Mağdur

Her suçun bir faili bir de mağduru vardır. Bu sebeple mağdurun olmadığı bir suçun varlığı mümkün değildir.²²⁶ Yani bir mağdur yoksa ortada bir suç da yoktur. Suçun pasif süjesi yani öznesi olarak kabul edilen mağdur, suça konu olan eylemin bağlı bulunduğu ve suça konu

²²⁴ Haznedar, “Bankacılık Zimmeti Suçu”, <https://www.murathaznedar.com.tr/Bankacilik-Zimmeti-Sucu--Ziraat-Bankasi-Teftis-Arastirma-Dergisi--S-3-8>, (Erişim Tarihi: 11.10.2024). 4389 sayılı Kanun’da yer alan “elinde bulunduran” ifadesi, suçun bankanın faaliyet izninin kaldırılmasından veya Fona devredilmesinden önce gerçekleşen eylemlerle ilgili olmasına rağmen, sanki bu eylemlerden sonra gerçekleştirilen fiillerin suç oluşturduğu gibi bir algıya neden olduğundan daha sonra değiştirilmiştir. Bkz. Haznedar, Bankacılık Zimmeti Suçu, Varsayımsal Zimmet.

²²⁵ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s. 29.

²²⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.374.

bu eylemden zarar gören kişidir.²²⁷ Sadece gerçek kişiler mağdur²²⁸ olarak kabul edilirken, kurumlar ve tüzel kişiler, suçtan zarar gören olarak değerlendirilir.²²⁹

Bankacılık zimmeti suçunda mağdurunun kim olduğu konusunda doktrinde tam bir görüş birliği sağlanamamıştır. Doktrinde bir görüşe göre, suçun mağdurunun yalnızca gerçek bir kişi olabileceğini ileri sürmektedir.²³⁰ Bu yaklaşıma göre, tüzel kişiler mağdur olarak değil, yalnızca suçtan zarar gören sıfatıyla değerlendirilebileceğinden, banka tüzel kişiliği, suçun mağduru değil bu suçtan zarar gören olacaktır.²³¹ Yine bu görüşe göre zimmet suçuna konu olan malvarlığı değerleri bankanın mülkiyetinde olabilir.

Bir özel hukuk tüzel kişisi olan bankanın malvarlığının zimmete konu edinmesi durumunda birer gerçek kişi olan bankanın ortağı konumundaki kişiler bu suçun mağduru olacaktır. Bu bakımdan da bankanın mülkiyetinde bulunan malvarlığı değerlerinin kamuya veya özel hukuk tüzel ya da gerçek kişilere ait olmasının, suçun mağduru açısından belirleyici bir önemi bulunmamaktadır.²³² Suçun temel unsuru, malvarlığı değerlerinin zimmete geçirilmesi nedeniyle gerçek kişi mağduriyetinin doğmasıdır.

Karşıt bir görüşe göre de bankacılık zimmeti suçunda mağdur, banka tüzel kişiliğinin kendisidir.²³³ Bu yaklaşımı savunanlar, bankanın anonim şirket statüsüne sahip olduğunu ve bu nedenle ortaklarından ayrı, bağımsız bir hukuki kişiliği bulunduğunu belirterek, bankanın

²²⁷ Seçkin, Mehmet Beyhan. “Ceza Muhakemesinde Mağdur ve Şikâyetçinin Hakları”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.15, (2020), s.621.

²²⁸ “Mağdur” ve “suçtan zarar gören” kavramlarını birbiri ile karıştırmamak gerekmektedir. Mağdur, işlenen suçun doğrudan kendisine karşı bir haksızlık oluşturduğu kişidir. Suçtan zarar gören ise mağdur kavramına göre daha geniş bir kapsam taşıdığı ifade edilebilir. İşlenen bir suç ile birlikte hukuken korunan menfaatleri veya hakları doğrudan ya da dolaylı olarak ihlal edilen kişiler, suçtan zarar gören olarak karşımıza çıkar. *Bkz. Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.375.

²²⁹ Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.217.

²³⁰ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.89, Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.930.

²³¹ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.89.

²³² Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.89.

²³³ Güngör, Devrim. “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, *Ankara Barosu Dergisi*, C.67, S.4, 2009, s.23.

ortaklarının suçun mağduru olarak kabul edilmesinin mümkün olamayacağını ifade etmektedirler.²³⁴

Kanaatimizce de hukukumuzda yalnızca gerçek kişiler suçun mağduru sayılacağından bankacılık zimmeti suçunun mağduru da bizzat banka olamayacaktır. Banka ancak suçtan zarar gören olarak değerlendirilebilecektir.

3.4 MANEVİ UNSUR

Kast, bir kişinin işlediği suçun maddi unsurlarıyla psikolojik bağını ifade eder. Suçun kanunda tanımlanan maddi unsurlarının bilinçli ve isteyerek gerçekleştirilmesi, kastın varlığı için zorunludur.²³⁵ Bankacılık Kanunu kapsamında zimmet suçu ise yalnızca kast ile işlenebilen bir suç olup, taksirle işlenmesine ilişkin kanunda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu suçun doğrudan kast ile veya olası kast ile işlenebilmesi mümkündür.²³⁶ Fail, doğrudan kastla hareket edebileceği gibi, olası kastla da bu suçu işleyebilir; ancak dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışla bankacılık zimmet suçunun işlenmesi mümkün değildir.²³⁷

Suçun olası kast ile işlenmesi halinde TCK 'nın 21.maddesi²³⁸ uygulama alanı bulacak ve 21/2 gereği cezası indirilecektir.²³⁹

Bankacılık zimmeti suçunun taksirli hali kanunda düzenlenmediğinden banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ya da diğer çalışanların ihmalkar veya tedbirsiz davranışları sonucu

²³⁴ Devrim. “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, s.23.

²³⁵ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.937.

²³⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.937.

²³⁷ Alkan, “Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı Kapsamında Bankacılık Zimmeti Suçunda Yazılı Başvuru Şartı ve İçtima Uygulaması”, s.9-10.

²³⁸ 5237 sayılı TCK'nın Kast kenar başlıklı 21.maddesi: “(1) Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Kast, suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir. (2) Kişinin, suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde olası kast vardır. Bu halde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda müebbet hapis cezasına, müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur; diğer suçlarda ise temel ceza üçte birden yarısına kadar indirilir.”

²³⁹ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.397.

zimmele konu malların azalması ya da kaybı durumunda, zimmet suçu oluşmayacaktır. Bununla birlikte, bu eksilmeyi örtbas etmek amacıyla hileli işlemlerde bulunulması, ayrıca bir suç teşkil ettiğı takdirde ayrı bir değerdendirmeye tabi tutulacaktır.²⁴⁰ Nitekim kanun 160.maddesinin ikinci fıkrasında da “*Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir...*” hükmüyle bu düzenlenmiştir. Bu bağlamda, buradaki hile, suç delillerini örtbas etmeye yönelik bir eylem olarak değerdendirilmektedir.

Zimmet suçu bakımından genel kastın varlığı yeterli kabul edilmiş, özel kast şart koşulmamıştır.²⁴¹ Failin, görevi gereğı zilyetliğinde bulunan malı kendisinin ya da bir başkasının zimmetine geçirme bilinci ve iradesine sahip olması, suçun oluşumu için gerekli ve yeterlidir.²⁴²

Ayrıca, suçun işlenmesi sırasında failin kasıtlı davranması gerekir; malın zilyetliğini elde ettiğı an değil, zimmete geçirme anında bu bilinç ve iradeye sahip olması esastır.²⁴³ Fail, bankaya ait mal üzerinde malik sıfatıyla tasarrufta bulunduğunu bilmeli ve bu doğrultuda hareket etmelidir.

Hata bakımından ise TCK m.30/1²⁴⁴ gereğı suçun unsurlarına dair esaslı bir yanlışlığa düşen failin ceza sorumluluğı ortadan kalkacaktır. Bu kapsamda, failin zimmete konu para veya malın kendisinin olduğunu sanması, Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin birinci fıkrası bakımından esaslı bir hata olarak değerdendirilecektir.²⁴⁵

Bununla birlikte failin, hafifletici bir sebebin koşullarının oluşup oluşmadığına ilişkin bir hataya düşmesi durumunda, bu hatanın failin sorumluluğı üzerinde etkili olabilmesi için

²⁴⁰ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.937.

²⁴¹ Demir, “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. Maddesi Üzerine Bir İnceleme”, s.448.

²⁴² Okuyucu Ergün, *Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu*, s.164-165.

²⁴³ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.407.

²⁴⁴ 5237 sayılı TCK’nın “Hata” kenar başlıklı 30.maddesinin 1.fıkrası: “(1) Fiilin icrası sırasında suçun kanuni tanımındaki maddi unsurları bilmeyen bir kimse, kasten hareket etmiş olmaz. Bu hata dolayısıyla taksirli sorumluluk hali saklıdır.”

²⁴⁵ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.398.

TCK m.30/3²⁴⁶ gereği kaçınılmaz nitelikte olması gerekmektedir. Bu bağlamda, failin zimmete konu olan para veya malların değerinin düşük olduğunu veya bankaya verdiği zararı tamamen giderdiğini düşünmesi durumunda, yalnızca bu konuda kaçınılmaz bir hataya düşmesi halinde hafifletici nedenlerden yararlanabilecektir.²⁴⁷ Aksi takdirde, bu tür bir yanılğı, failin ceza sorumluluğunu hafifletmeyecektir.

3.5 HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka uygunluk sebepleri, bir suçun hukuka aykırılık unsurunu ortadan kaldırarak gerçekleştirilen fiilin hukuken kabul edilebilir bir hale gelmesini sağlayan unsurlardır. Bu nedenler kanunda sınırlı olarak belirtilmiştir.²⁴⁸ Bankacılık zimmeti suçunun tanımında, bu suça özgü bir hukuka uygunluk sebebine yer verilmemiştir.²⁴⁹

Daha önce suçun maddi unsurları kısmında detaylı açıkladığımız üzere, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesi kapsamında düzenlenen zimmet suçlarında, farklı hukuki nitelikler taşıyan iki ayrı fiil tipi karşımıza çıkmaktadır. İlk fıkrada düzenlenen basit ve nitelikli zimmet suçlarında, fiilin güveni kötüye kullanma suçuna benzer bir yapıda olması nedeniyle, bazı durumlarda mağdurun –örneğin banka müşterisinin veya üçüncü kişinin– rızası, hukuka uygunluk nedeni olarak ileri sürülebilir.²⁵⁰ Buna karşın aynı maddenin üçüncü fıkrasında yer verilen varsayımsal zimmet suçu bakımından, eylem gerçekleştirildiği anda hukuka aykırılık unsuru bulunmamaktadır. Ancak kredi kuruluşunun TMSF’ye devri gibi bir idari işlem sonucu, daha önce hukuka uygun olan bir fiil sonradan suç haline gelmektedir. Bu durumda hukuka uygunluk sebeplerinin değerlendirilmesi daha

²⁴⁶ 5237 sayılı TCK’nın “Hata” kenar başlıklı 30.maddesinin 3.fıkrası: “(3) Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, bu hatasından yararlanır.”

²⁴⁷ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.398.

²⁴⁸ Türk Ceza Kanunu’nda hukuka uygunluk nedenleri şu şekilde belirlenmiştir: Madde 26/1, hakkın kullanılması; Madde 24/1, kanun hükmünü yerine getirme; Madde 26/2, ilgilinin rızası; ve Madde 25/1, meşru savunma olarak düzenlenmiştir. Bu sebepler, cezai sorumluluğun ortadan kalkmasını veya cezai yaptırımın uygulanmamasını sağlayan hukuki dayanaklardır.

²⁴⁹ Taşkın Kapusuzoğlu, Beril. “5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S.1, 2013, s.541.

²⁵⁰ Yiğit. Bankacılık Kanununda Suçlar ve Cezalar, s.416.

karmaşık hale gelmektedir. Çünkü ceza hukuku sistematığı açısından, başlangıçta hukuka uygun olan bir fiilin sonradan idari bir işlemle suç niteliği kazanması, hukuki açıdan tartışmalı bir durum oluşturmaktadır.²⁵¹

Bu çerçevede, bankacılık zimmeti suçuna ilişkin hukuka uygunluk nedenlerinin değerlendirilmesi hem normatif hem de uygulamaya ilişkin yönleriyle tartışmalı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir.

Öğretideki kimi yazarlara göre, bankacılık zimmeti suçunda fiilin mahiyeti gereği, mevcut bir hukuka uygunluk sebebinin ortaya çıkması güçtür.²⁵² Kimi yazarlara göre ise TCK'da düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri, bankacılık zimmeti suçu açısından da geçerli olabilir.²⁵³ Bu yaklaşıma göre, hukuka uygun bir emrin veya hakkın yerine getirilmesi durumunda, TCK'nın 24. ve 26. maddeleri uyarınca zimmet suçu söz konusu olmayacaktır.²⁵⁴

Bu görüş doğrultusunda, özellikle olağanüstü durumlar söz konusu olduğunda, genel hukuka uygunluk nedenlerinin somut olayda uygulama alanı bulabileceği ifade edilmektedir. Örneğin, bir kişinin sele kapılan çocuğunu kurtarmak amacıyla görevli olduğu malı suya bırakması gibi bir durumda, TCK m. 25/2'de düzenlenen zorunluluk hali kapsamında bir hukuka uygunluk nedeninin varlığından söz edilebilecektir.²⁵⁵ Dolayısıyla, her ne kadar zimmet suçunda hukuka uygunluk nedenlerinin uygulanması sınırlı görünse de somut olayın koşulları ve failin kastı dikkate alındığında bu nedenlerin göz önünde bulundurulması gerekebilir.

²⁵¹ Yiğit. Bankacılık Kanununda Suçlar ve Cezalar, s.416.

²⁵² Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.395.

²⁵³ Köksal. "Bankacılık Zimmeti Suçu", s.72.

²⁵⁴ Okuyucu Ergün, Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu, s.101.

²⁵⁵ Okuyucu Ergün, Bankacılık Kanunda Zimmet Suçu, s.102.

3.6 SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

3.6.1 Teşebbüs

Teşebbüs, temel olarak, suç oluşturan bir fiilin tam olarak tamamlanamayıp yalnızca bir kısmının gerçekleştirilmesi durumunu ifade eder.²⁵⁶ 5237 Sayılı TCK'nın 35. maddesinde de bu durum: *“kişi işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten sorumlu tutulur”* şeklinde belirtilmiştir.²⁵⁷ Bu hükümde açıkça görüleceği üzere failin suçu işlemek için kastı bulunması şarttır. Kasti işlenmeyen ve taksirle işlenen suçlarda teşebbüsten söz edilemeyecektir.²⁵⁸

Bankacılık zimmetinde suç, failin suç konusu malvarlığı değerleri üzerinde malik sıfatıyla tasarruf etmesiyle meydana gelir.²⁵⁹ Suçun oluşması için bir neticenin gerçekleşmesi gerekmemesi nedeniyle, bu suç sırf hareket suçu kategorisinde değerlendirilmektedir.²⁶⁰ Yargıtay uygulamalarında da sırf hareket suçu olduğu vurgulanmıştır.²⁶¹

Doktrinde de bu noktada yani sırf hareket suçu olan bankacılık zimmeti suçunda zimmete geçirme hareketinin bölünüp bölünmemesi bu sebeple de teşebbüse imkanı olup olmaması bakımından doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Çoğunluk görüşüne göre, bankacılık zimmeti

²⁵⁶ Aydın, Devrim. “Suça Teşebbüs”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.55, S.1, 2006, s.88.

²⁵⁷ Teşebbüs için bkz. 5237 Sayılı TCK 35.maddenin gerekçesi, s.442. “Suça teşebbüste fail suçu tamamlamak amacıyla hareket etmesine rağmen, elinde olmayan nedenlerden dolayı bunu gerçekleştirememektedir. Bu durumda ise kişiye tamamlanmış suça oranla daha az bir ceza verilmektedir.” <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, (Erişim Tarihi: 30/09/2024).

²⁵⁸ Aydın. “Suça Teşebbüs”. s.105.

²⁵⁹ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.403.

²⁶⁰ Erişen, “Bankacılık Zimmeti”, s.114.

²⁶¹ “Bankacılık zimmeti suçu sadece kastla işlenebilen ani hareketli bir suçtur. Zimmete geçirme fiilinin gerçekleştiği anda ve yerde tamamlanır. Kastın varlığından söz edebilmek için failin görevi nedeniyle zilyet olduğu malı, kendisinin veya başkasının zimmetine geçirme bilinç ve iradesinin bulunması gerekli ve yeterlidir...” Yargıtay CGK Esas No: 2023/7-596, Karar No: 2024/127. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

suçunun icra hareketlerinin parçalara bölünebilir nitelikte olması dolayısıyla, bu suçun teşebbüs aşamasında kalabilmesi mümkündür.²⁶²

Azınlık görüşe göre de bankacılık zimmeti suçu ve TCK kapsamında düzenlenen zimmet suçunda, failin suç konusu malvarlığı unsurlarının mevcut zilyedi ya da koruma ve gözetimle yükümlü kişi olması nedeniyle, zimmete geçirme eylemi tamamlanmadan önce suçun belirlenmesi genellikle zorluk arz etmektedir. Bu bağlamda, failin suç tamamlanmadan önce zilyetliğinde bulunan malvarlığı unsurları ile ilgili olarak suç işleme kastının tespit edilmesinin mümkün olmadığı ileri sürmekte bu sebeple de teşebbüse elverişli olmadığını belirtmiştir.²⁶³

İhmali davranışlarla işlenen suçlarda ise teşebbüsün mümkün olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Doktrinde genel olarak kabul edilen görüş, zimmet suçunun ihmali bir davranışla gerçekleştirilmesi durumunda teşebbüsten bahsedilemeyeceği yönündedir.²⁶⁴ Bu nedenle, ihmali bir davranışla işlenen bankacılık zimmeti suçunda teşebbüs olgusu söz konusu olmayacaktır.

Bankacılık zimmeti suçunun m.160/3'e göre yani varsayımsal zimmet suçu bakımından teşebbüsün mümkün olup olmadığı hususu ise tartışmalıdır. Çünkü varsayımsal zimmet suçunun gerçekleşmesi için öncelikli olarak objektif cezalandırılabilme şartının gerçekleşmesi gerekmektedir. Doktrindeki bir görüşe göre objektif cezalandırılabilme şartı olan bankanın Fon'a devri veya faaliyet izninin kaldırılması gerçekleştirildikten sonra, bu suç teşebbüse elverişli hale gelecektir.²⁶⁵ Diğer bir görüşe göre ise objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva eden suçlarda, bu şartın varlığına bakılmaksızın suça teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.²⁶⁶ Bu yaklaşım, objektif cezalandırılabilme şartını içeren suçlarda teşebbüs kavramının hukuki anlamda yer bulamayacağını savunmaktadır.

²⁶² Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.938.

²⁶³ Özgenç *Zimmet Suçu*, s.45.

²⁶⁴ Gürses, "Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)", s.81.

²⁶⁵ Aytekin İnceoğlu, *Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar*, s.403.

²⁶⁶ Gürses, "Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)", s.81.

Failin, zimmet suçunun icra hareketlerine başladıktan sonra bu hareketleri tamamlamaktan kendi isteğiyle vazgeçmesi halinde, gönüllü vazgeçme hükümlerinden faydalanabilmesi mümkündür.²⁶⁷ Zimmet suçunu işlemeye niyet edip suçun icra hareketlerine başlayan banka personeli, suçu tamamlamaktan gönüllü olarak vazgeçer ya da bireysel çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin meydana gelmesini engellerse, TCK'nın 36. maddesi²⁶⁸ gereğince teşebbüs suçundan dolayı ceza verilmez.²⁶⁹ Bu madde, failin suçun sonucunu engellemesi durumunda, teşebbüsten dolayı sorumluluğunu ortadan kaldırır. Ancak, eğer suçun tamamlanmış olan kısmı ayrı bir suç oluşturuyorsa, tamamlanan kısmı için ceza verilir.

3.6.2 İştirak

5237 sayılı TCK'nın dördüncü bölümünde yer alan ve “Suça İştirak” başlığını taşıyan 37. ve 41. maddeleri iştirak ile ilgili hükümler ele alınmıştır. Bu maddeler, suça iştirak eden failerin hukuki durumlarını ve sorumluluklarını detaylı bir şekilde ele almaktadır.

Arapça kökenli olan iştirak kelimesi sözlük anlamı olarak “paydaşlık, ortaklık, ortak olma, bir işte yer alma, paydaşlık etme” gibi anlamları ifade etmektedir.²⁷⁰ İştirak hükümleri, cezayı ağırlaştıran genel hükümler olarak değerlendirilemez. Bununla birlikte, bir suçun iştirak halinde işlenmesi, suçun gerçekleştirilmesini kolaylaştıran bir unsur olarak öne

²⁶⁷ Köksal, “Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.80.

²⁶⁸ Türk Ceza Kanunu (TCK) md. 36: “Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır.” <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf> (Erişim Tarihi: 03/08/2024). Gönüllü vazgeçmenin gerekçesi için bkz. 5237 Sayılı TCK 36.maddenin gerekçesi, s.444. “Gerek icra hareketleri aşamasında gerekse icra hareketlerinin bitmesinden sonra, failin suçu tamamlamaktan gönüllü olarak vazgeçmesini teşvik etmek modern suç politikasının temel araçlarından biridir... Gönüllü vazgeçme hâlinde kişiye ceza verilmemekte, ancak o ana kadar yapılan hareketler ayrıca bir suç oluşturuyorsa sadece o suçtan sorumlu tutulmaktadır. Suç bütün unsurlarıyla tamamlandıktan sonra örneğin çalman eşyanın geri verilmesi veya kaçırılan kişinin serbest bırakılması hâllerinde, artık vazgeçme değil etkin pişmanlık söz konusudur.” <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, (Erişim Tarihi: 03/08/2024).

²⁶⁹ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.81.

²⁷⁰ Bkz. TDK “iştirak” <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi:03.08.2024).

çıkılmaktadır.²⁷¹ Her şeyden önce suça iştirakten söz edilebilmesi için birden fazla kişinin bulunması, bu kişilerin suça iştirak etme kastına sahip olmaları ve kararlaştırılan suçun icrasına başlanmış olması, suçun en azından teşebbüs aşamasına varması gerekmektedir.²⁷²

TCK'nın 40. maddesinin 2. bendi uyarınca, özgü suçlarda failin belirlenmesi, kişinin özel faillik niteliğine sahip olup olmadığına bağlı olarak yapılmaktadır.²⁷³ Bu tür suçlarda, sadece suçun işlenmesi için kanunen aranan özel sığata veya duruma sahip kişiler fail olarak kabul edilir.

Bankacılık zimmeti suçu, kanunda özel olarak düzenlenmiş olup yalnızca banka personeli tarafından işlenebilmesi sebebiyle özgü suç olarak kabul edilmektedir. Nitekim Yargıtay da kararlarında bankacılık zimmeti suçu özgü suç olarak nitelendirilmiş ve Bankacılık Kanunu'nda belirtilen özel sıfatı taşımayan kişilerin bu suçun faili olamayacağı görüşü benimsenmiştir.²⁷⁴

²⁷¹ Öztürk, Mustafa Kağan. “Türk Ceza Kanunu’nda Bir İştirak Şekli Olarak Faillik (TCK M. 37)”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.13, S.1, 2023, s.263.

²⁷² Tüner, “Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, s.20.

²⁷³ TCK’nın Bağlılık kuralı kenar başlıklı 40. maddesi: “(1) Suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır. (2) Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur. (3) Suça iştirakten dolayı sorumlu tutulabilmek için ilgili suçun en azından teşebbüs aşamasına varmış olması gerekir.”

²⁷⁴ “Banka zimmeti suçunun özgü suç olması nedeniyle ancak banka görevlisi sanıklar tarafından işlenebileceği, bu suçun işlenişine iştirak eden diğer sanıkların ise 5237 sayılı TCK’nun 40/2. maddesi uyarınca, azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabileceği hususu gözetildiğinde; sanık A.’in zimmet eylemine iştirak eden sanıklar yönünden sadece bankacılık kanununa göre zimmet suçu oluşacağından, sanık A. K. hakkında açılan ve tefrik edilen dosyanın akıbeti araştırılıp inceleme konumuz olan iş bu dava ile birleştirilerek, delillerin birlikte değerlendirilmesi ve sanıkların olaylardaki fonksiyonuna göre, hukuki durumlarının tayin ve takdiri ile sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eylem ikiye bölünerek sanıklar G., M. ve C. hakkında dolandırıcılık suçundan zamanaşımı dolduğundan bahisle düşme ve sanıklar G. ile M. için basit zimmet suçundan mahkumiyet kararları verilmek suretiyle hüküm kurulması...” Yargıtay 7.CD Esas No: 2014/8762, Karar No: 2015/23425, Karar Tarihi: 02.12.2015 (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.08.2024).

Söz konusu suç, niteliği itibarıyla özgü bir suç olması gereği, ancak kanun koyucu tarafından belirtilen “banka yönetim kurulu başkanı, üyeleri ve diğer mensuplar” tarafından işlenebilecektir. İştirak ilişkisinin tesisinde de bu özel durum esas alınacaktır.

Eğer bu suça iştirak eden kimseler, kanunda özel olarak belirtilen bu kişilerden farklı ise, bu durumda TCK’nın 40. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen bağlılık kuralı uygulanacaktır.²⁷⁵ Bu kapsamda banka personeli statüsüne haiz olmayan ya da malın zilyetliği kendisine devredilmemiş, dolayısıyla gözetim ve koruma yükümlülüğü bulunmayan diğer personel hakkında, TCK’nın 38. ve 39. maddelerinde düzenlenen azmettirme veya yardım etme hükümleri çerçevesinde cezai sorumluluk gündeme gelecektir.²⁷⁶

Suçun yasal tanımında belirtilen eylemleri gerçekleştiren kişiler fail olarak kabul edilirken, azmettiren konumunda olan şerik ya da yardım eden kişiler, suçun yasal tanımında yer alan unsurları bizzat gerçekleştirmemiş olsalar da farklı eylemleriyle failin hukuka aykırı fiiline katkıda bulunarak iştirak etmiş olurlar.²⁷⁷

Birden fazla banka görevlisinin bankaya ait para ya da malları müşterek bir şekilde zimmetlerine geçirmesi durumunda, bu suç iştirak halinde işlenmiş olur. Fakat, banka görevlilerinin doğrudan suçun faili olarak değerlendirilebilmeleri için, söz konusu para veya malların zilyetliğinin bu kimselere görevleri dolayısıyla devredilmiş olması ya da bu değerlerin korunması ve gözetilmesiyle yükümlü bulunmaları gerekmektedir. Aksi halde, bu kişiler suçun asli faili değil, azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla cezai sorumluluk taşıyacaklardır.²⁷⁸

Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin üçüncü fıkrası düzenlenen varsayımsal zimmet suçu kapsamında, yönetim kurulu üyelerinin, banka kaynaklarını usulsüz bir şekilde kredi olarak tahsis ederek kendilerinin veya üçüncü kişilerin yararına kullandırmaları durumunda,

²⁷⁵ Tüner, “Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, s.21.

²⁷⁶ Alkan, “Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı Kapsamında Bankacılık Zimmeti Suçunda Yazılı Başvuru Şartı ve İctima Uygulaması”, s.9.

²⁷⁷ Ayaz, “Yargı Kararları Işığında 5411 Sayılı Kanunda Düzenlenen Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.44.

²⁷⁸ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar, s.404.

bu fiil suçu iştirak halinde işledikleri anlamına gelecektir.²⁷⁹ Bu durumda, suçun iştirak unsurları gereğince birden fazla failin, suçun işlenmesine yönelik bilinçli bir iş birliği içerisinde hareket ettiği kabul edilir.

Ancak doktrindeki bir görüşe göre, varsayımsal zimmet suçunda, yönetim kurulu üyelerinin doğrudan suçun faili olarak değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla bu kişilerin yalnızca "yardım eden" sıfatıyla suça iştiraktan sorumlu tutulabileceği ileri sürülmektedir.²⁸⁰

3.6.3 İçtima

Failin tek bir sonuca ulaşmak amacıyla birden fazla harekette bulunması ve bu hareketlerin farklı suç tiplerine vücut vermesi durumunda, bu eylemlerin nasıl cezalandırılacağı meselesi önem kazanmaktadır.²⁸¹ Bu gibi durumlarda, hukuki değerlendirme, hareketlerin birbirinden bağımsız mı yoksa aynı suçu gerçekleştirmeye yönelik mi olduğu ve ortaya çıkan suçların hukuki anlamda bir bütün içinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususlarına odaklanır. Bu tür durumlarda, TCK'nın 44. maddesi uyarınca fikri içtima hükmü devreye girecektir.²⁸² Fikri içtima kapsamına giren olaylarda, failin tek bir fiille birden fazla suç tipine sebebiyet vermesi söz konusudur. Bu gibi durumlarda fail, işlediği fiil ile ortaya çıkan suçlar arasından en ağır cezayı gerektiren suç esas alınarak cezalandırılmaktadır.²⁸³ Böylece, failin birden fazla kez cezalandırılması önlenirken, en ağır cezanın uygulanması suretiyle hukuki denge sağlanmış olur.

²⁷⁹ Aytekin İnceoğlu, Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar, s.404.

²⁸⁰ Sözüer, "Yeni Bankacılık Kanunu'nda Suçlar ve Yaptırımlar", s.184.

²⁸¹ Özen, Mustafa. "Ceza Hukukunda Fikri İçtima", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C.14, S.2, 2007, s.133.

²⁸² Fikri içtima gerekçesi için bkz. 5237 Sayılı TCK 44. maddenin gerekçesi, s.452: "Kişi, işlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşumuna neden olabilir; ancak non bis in idem kuralı gereğince bu fiilden dolayı ancak bir defa cezalandırılabilir. Gerçekleştirdiği fiilin birden fazla farklı suçun oluşumuna neden olması durumunda, failin bu suçlardan en ağır cezayı gerektiren suç nedeniyle cezalandırılması yoluna gidilmelidir. Böylece, bir fiilden dolayı kişinin birden fazla cezalandırılmasının önüne geçilmek amaçlanmıştır." <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>, (Erişim Tarihi: 03/08/2024).

²⁸³ Özen, Mustafa; *Suçların İçtimaı (Zincirleme Suç Fikri İçtima Bileşik Suç)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2008, s.10.

Bankacılık Kanunu'nun 161. maddesi, bu Kanun çerçevesinde suç teşkil eden fiillerin aynı zamanda başka mevzuat hükümleri uyarınca da cezalandırılabilir olması halinde, fail hakkında en ağır yaptırımı öngören hükmün uygulanacağını düzenlemektedir. Böylelikle, bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan suçlarda normlar çatışması durumunda hangi düzenlemenin esas alınacağı belirlenmiş ve bu bağlamda özel bir içtima kuralı getirilmiştir.

Söz konusu hüküm, TCK'nın 44. maddesinde yer alan fikri içtima hükümlerine paralel bir düzenleme olmuş, bu bağlamda bu kanuna göre suç teşkil eden eylemlerin başka kanunlar kapsamında da cezalandırılmayı gerektirdiği durumlarda, en ağır cezai yaptırımı öngören hükmün uygulanacağı belirtilmiştir.²⁸⁴

Söz konusu düzenleme ile tek bir fiilin hem Bankacılık Kanunu'nda yer alan bir suça hem de başka kanunlarda düzenlenen bir suça vücut vermesi durumunda, Bankacılık Kanunu'ndaki hükmün diğerine göre özel nitelikte olduğu hallerde, fikri içtima hükmünün uygulanarak daha ağır cezayı gerektiren hükmün devre dışı kalması engellenmiştir.²⁸⁵

Öğretide, Bankacılık Kanunu'nun 161. maddesine ilişkin farklı görüşler ortaya konulmuştur. Bir görüş, bu hükmü TCK'daki 44. madde kapsamında fikri içtima olarak değerlendirirken, başka bir görüş, bu düzenlemenin gereksiz olarak görülmemesi gerektiğini, ancak böyle bir hüküm olmadığı takdirde her zaman özel norm niteliğinde olan Bankacılık Kanunu'nun ilgili hükmünün uygulamasının gerekeceğini belirtmiştir. Benzer bir yaklaşımı benimseyen bir diğer görüş ise, bu düzenlemenin özel bir amacı bulunduğunu vurgulamıştır. Buna göre kanun koyucunun Bankacılık Kanunu'na göre suç oluşturan fiillerin daha ağır yaptırımlara

²⁸⁴ Ayaz, “Yargı Kararları Işığında 5411 Sayılı Kanunda Düzenlenen Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.41.

²⁸⁵ Kartal, Melik. “Mevduat Ve Katılım Fonu Sahiplerinin Geri Alma Haklarının Engellenmesi Suçu”. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, C.71, S.1, 2013, s.752.

bağlanmasını sağlamak ve olası hukuki boşlukların önüne geçmek amacıyla özellikle bu hükmü getirmiş ve bu konuda oluşabilecek boşlukların önüne geçmeyi arzulamıştır.²⁸⁶

Kanun koyucunun benimsediği bu yaklaşım çerçevesinde, 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesinde, resmi ya da özel belgelerde sahtecilik yapılmasının başka bir suçun işlenmesiyle bağlantılı olması durumunda hem sahtecilik suçunun hem de söz konusu diğer suçun birbirinden bağımsız şekilde cezalandırılacağı hükmünün değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu hükümde, bir suçun işlenmesi sırasında resmi veya özel belgede herhangi bir sahtecilik suçunun işlenmesi durumunda her iki suç için de ayrı cezaların uygulanacağını ifade etmektedir.²⁸⁷

Bununla birlikte, Bankacılık Kanunu'nun 161. maddesinde yer alan özel düzenleme, failin eylemlerinin hem Bankacılık Kanunu'na hem de diğer kanunlara göre suç oluşturması durumunda, en ağır cezayı öngören hükmün uygulanmasını öncelikli hale getirmiştir. Bu bağlamda, eğer bankacılık zimmeti suçuyla birlikte resmi veya özel belgede sahtecilik suçu da işlenmişse, Bankacılık Kanunu kapsamında öngörülen cezai yaptırım daha ağır olduğu takdirde fail, bankacılık zimmeti suçu çerçevesinde cezalandırılacaktır ve TCK 212. maddesi

²⁸⁶ Birinci görüş için bkz. Mahmutoglu, *Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar*, s. 124, 135, 259'dan akt. Kartal, "Mevduat Ve Katılım Fonu Sahiplerinin Geri Alma Haklarının Engellenmesi Suçu" 24 numaralı dip not, ikinci görüş için bkz. Erman, Sahir. *Bankacılık Suçları, Ticari Ceza Hukuku*, C.5, İstanbul, 1984, s.128-129'dan akt. Kartal, "Mevduat Ve Katılım Fonu Sahiplerinin Geri Alma Haklarının Engellenmesi Suçu" 24 numaralı dip not. Benzer görüş için bkz. Dursun, *Bankacılık Düzenine Karşı Suçlar*, s. 89.

²⁸⁷ Ayaz, "Yargı Kararları Işığında 5411 Sayılı Kanunda Düzenlenen Bankacılık Zimmeti Suçu", s.41.

bankacılık zimmetinde uygulanamayacaktır.²⁸⁸ Yerleşik Yargıtay içtihatlarında da bu şekilde değerlendirme yapılmıştır.²⁸⁹

Muğla 2. Ağır Ceza Mahkemesi, Bankacılık Kanunun 161. maddesinin bu kanunda düzenlenen suçların cezai yaptırımları konusunda belirsizliğe yol açtığı ve 161. maddesinin “Bu Kanuna göre suç teşkil eden hareket ve fiiller başka kanunlara göre de cezayı gerektirdiği takdirde, failleri hakkında en ağır cezayı gerektiren kanun maddesi uygulanır” cümlesini, Anayasa'nın 2., 10. ve 38. maddelerine aykırılığı gerekçesiyle AYM'ye iptali için başvuruda bulunmuştur. Ancak mahkeme, suçun ve yaptırımın kanunla açık bir şekilde

²⁸⁸ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.938.

²⁸⁹ “Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 06/04/2010 tarih ve 2010/7-38 Esas, 2010/79 sayılı kararında belirtildiği üzere; 5411 sayılı Bankacılık Yasasında zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan da ayrıca cezaya hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması karşısında, sahte belge tanzim etme fiilinin de zimmet suçunun unsuru olduğu gözetilerek sanık hakkında özel belgede sahtecilik ve banka kartlarının kötüye kullanılması suçlarından hüküm kurulmasına yer olmadığına hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm verilmesi...” Yargıtay 7. CD. 22.06.2021 tarih, 2021/3296 E. ve 2021/8388 K. numaralı kararı (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.02.2025).

düzenlenmiş olması dolayısıyla, 161. maddenin atıfta bulunduğu bu düzenlemelerin belirsizliğe veya öngörülemezliğe neden olmayacağı belirterek bu itirazı reddetmiştir.²⁹⁰

²⁹⁰ “Başvuru kararında, 'suçta ve cezada kanunilik' ilkesi gereğince yasaya erişimin kolay olması gerektiği, temel ceza yasası dışında özel kanunlarla da suç ihdas edilebilmesinin, ancak bu durumun mevcut ceza yasasındaki belirli bir konudaki düzenlemenin yetersizliği nedeniyle söz konusu olabileceği, aksi hâlde her özel alanın özel düzenlemeye konu edilmesi hâlinde ceza mevzuatının dağınıklaşacağı, bu durumun uygulama birliğini bozabileceğinden kanunilik ilkesi ile çelişeceği, yasa hükmüne erişen bir bireyin bunu anlayabilmesi ve davranışlarını bu yasaya uygun şekilde düzenleyebilmesi için 'hangi fiillerin suç oluşturduğunun' ve 'hangi fiil için ne tür bir yaptırım belirlendiğinin' kanunda yeterli bir açıklıkta belirtilmesi gerektiği, oysa itiraz konusu kuralın, banka görevlilerinin zimmeti yönünden bu hususları belirsiz bıraktığından Anayasanın 38. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, 'Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz' denilerek 'suçun yasallığı', üçüncü fıkrasında da 'ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur' denilerek, 'cezanın yasallığı' ilkesi getirilmiştir. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada yasallık ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa'nın 38. maddesine paralel olarak Türk Ceza Kanunu'nun 2. maddesinde yer alan 'suçta ve cezada kanunilik' ilkesi uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde yasada gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. İtiraz konusu kuralla, 5411 sayılı Yasa'ya göre suç teşkil eden hareket ve fiillerin başka kanunlarda da cezayı gerektiren hareket ve fiil olması durumunda fail hakkında en ağır cezayı gerektiren kanun maddesinin uygulanacağı düzenlenmektedir. Yasa koyucu ekonomik düzenin en önemli parçalarından biri olan bankacılık faaliyetlerinin icrası sırasında işlenen suçları, söz konusu suçların toplumda ve ekonomik düzende yarattığı etkileri de dikkate alarak Bankacılık Kanunu'nda özel olarak düzenlemiş ve daha ağır yaptırımlara bağlamıştır. Yasa koyucu ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde yetkisini kullanırken Anayasa'ya ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, cezayı ağırlaştırıcı veya hafifletirici tutum ve davranışların neler olacağı gibi konularda takdir yetkisine sahiptir. Bankacılık faaliyetleri ile ilgili suçların her zaman daha ağır yaptırıma tâbi tutulmasını sağlayan itiraz konusu kural suç ve ceza siyasetinin gereği olarak yasa koyucunun takdir yetkisi içindedir. Ayrıca, itiraz konusu kural gereğince fail hakkında bir yaptırım uygulanabilmesi için bu yaptırımı gerektiren hareket ve fiilin diğer bir kanunda suç olarak düzenlenmiş olması ve bu suça ilişkin cezanın açık bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Gerek suçun gerekse yaptırımın kanunla düzenlenmiş olması karşısında, bu yasal düzenlemelere atıf yapan itiraz konusu kuralda bir belirsizlik ve öngörülemezlikten söz edilemeyeceğinden suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırılık bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 38. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.” AYM Esas: 2010/116, Karar: 2011/118, Karar Tarihi: 07.07.2011, R.G.Tarih 21.10.2011 R.G Sayı: 28091. <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/ND/2011/118> (Erişim Tarihi: 01.09.2024).

Zincirleme suçun oluşabilmesi için birden fazla eylemin mevcut olması ve bu eylemlerden her birinin aynı suçu meydana getirmesi gerekmektedir.²⁹¹ Bankacılık zimmeti suçunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için banka personelinin, zimmet suçunu işleme kararı doğrultusunda,²⁹² bankaya ait mal varlığı değerlerinin farklı zamanlarda zimmetine geçirmesi durumunda söz konusu olacaktır.²⁹³

Ayrıca, aynı suç işleme kararına dayanılarak farklı zaman dilimlerinde gerçekleştirilen basit ve nitelikli zimmet suçları, zincirleme suç kapsamında ele alınarak tek bir ceza ile cezalandırılacaktır.²⁹⁴ Fakat TCK m. 43²⁹⁵ gereği verilecek olan ceza arttırılacaktır. Farklı

²⁹¹ Göktürk, Neslihan. “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimarı”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C.2, S.1-2 2014, s.31-59.

²⁹² “08.02.2008 tarihinde veznedenden aldığı paralarla habersizce ayrılıp bir daha dönmemesi üzerine yapılan inceleme ve soruşturma sonucunda sanığın S... ve Ş... şubelerinde TEDAŞ, BOTAS ve TEİAŞ hesaplarından zimmete konu eylemleri gerçekleştirdiğinin tespit edilmesi üzerine her iki şubedeki eylemleri nedeniyle aynı mahkemede iki ayrı dava açılmış ise de, Yargıtay CGK’nın 20.04.1999 gün ve 1999/61-74 sayılı Kararında belirtildiği gibi aynı suç işleme kararının varlığı, olaysal olarak suçun istenmesindeki özellikler, suçun İşleniş biçimi, fiillerin işlendikleri yer ve işlenme zamanı, fiiller arasında geçen süre, mağdurların farklı olup olmadıkları, ihlal edilen değer ve yarar ile korunan değer ve yarar, olayların oluşum ve gelişimi ile tüm Özellikleri değerlendirilerek belirlenecektir. Önceki ve sonraki eylemler arasında sübjektif bir bağlantı, aynı suç işleme kararı bulunduğunu gösterir. Sanığın 2006-2008 yılları arasında aynı bankanın iki ayrı şubesinde görevli iken gerçekleştirdiği eylemlerinin en sonuncusu 08.02.2008 tarihli olup, her iki davaya ait iddianamelerin de bu tarihten sonra düzenlendiği ve böylece dava konusu eylemler arasında hukuki bir kesintinin de söz konusu bulunmadığı, eylemlerinin zincirleme biçimde zimmet suçunu oluşturabileceği de gözetilerek, her iki dosyanın birleştirilip sonucuna göre sanığın hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm tesisi...” yasaya aykırı kabul edilerek bozmaya karar verilmiştir. Yargıtay 7.CD. E. 2010/12041, K. 2011/2181, K.T.1.3.2011. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi:12.03.2025)

²⁹³ Okuyucu Ergün, *Zimmet Suçu*, s.169.

²⁹⁴ Demir, “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. Maddesi Üzerine Bir İnceleme”, s.452.

²⁹⁵ 5237 sayılı TCK m.43: “(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/6/2005 – 5377/6 md.) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır.(3) Kasten öldürme, kasten yaralama, işkence ve yağma suçlarında bu madde hükümleri uygulanmaz.”

kişilere ait malların tek bir fiil ile zimmete geçirilmesi durumunda da söz konusu hüküm uyarınca failin cezasında artırım yapılacaktır.²⁹⁶

Farklı kişilere ait malların farklı zamanlarda zimmete geçirilmesi durumunda, mağdur sayısı kadar yani her bir mağdur için ayrı bir zimmet suçu oluşur. Buna karşılık, aynı kişiye ait malların tek bir suç işleme kararı kapsamında farklı zamanlarda zimmete geçirilmesi durumunda, zincirleme suç hükümleri devreye girecektir.²⁹⁷

Fail, aynı suçun icrası doğrultusunda bir kredi kuruluşunun kaynaklarını kendi ya da başkalarının yararına kullandırması durumunda, zincirleme suç hükümleri uygulanacak ve cezası yine TCK m. 43 gereği dörtte birden dörtte üçe kadar artırılabilecektir. Ancak, aynı suçun icrası kapsamında ve farklı zamanlarda birden fazla kredi kuruluşunun kaynaklarını kullandırılması durumu zincirleme suç olarak değerlendirilmeyecek ve fail, her bir eylem için ayrı ayrı cezalandırılacaktır.²⁹⁸

Bankacılık zimmeti suçu, bileşik suç kapsamında değerlendirilecek olunursa, bu suç bileşik suçlardan değildir. Çünkü bileşik suç, 5237 sayılı TCK'nın 42. maddesindeki düzenleme gereği, "bir suçun diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması nedeniyle tek fiil sayıldığı durum" dur. Bu tanım doğrultusunda, zimmet suçu bileşik suç kapsamında değerlendirilmemektedir.

²⁹⁶ Bu durumda aynı neviden fikri içtima hükmü kapsamında değerlendirme yapılmalıdır. Bkz. Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır., *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.939.

²⁹⁷ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.939.

²⁹⁸ Aytekin İnceoğlu, *Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar*, s.405.

3.7 SUÇA VE CEZAYA ETKİ EDEN HALLER

3.7.1 Suçun Nitelikli Hali

3.7.1.1 Cezanın artırılmasını gerektiren haller

Bankalar Kanunun 160. maddenin ikinci fıkrasında zimmet suçunun daha ağır ceza gerektiren nitelikli hali düzenlenmiştir. Bahse konu bu fıkraya²⁹⁹ göre bu suçun, zimmetin ortaya çıkmasını engellemek amacıyla hileli davranışlarla işlenmesi durumunda, faile en az on iki yıl hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası verileceği, bu cezanın bankanın uğradığı zararın üç katından az olamayacağı ve ayrıca zararın ödenmemesi durumunda mahkeme tarafından resen ödettilmesine karar verileceği hükme bağlanmıştır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu, mülga 4389 sayılı Kanundan farklı bir yaklaşım benimseyerek nitelikli zimmetin tespitinde “suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi” ölçütünü esas almıştır. Bu düzenleme, 4389 sayılı Kanun’un 22. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “bankayı aldatıcılık” unsurunu terk etmiş ve daha somut bir kriter ortaya koymuştur.³⁰⁰

Bu kapsamda, madde metninde geçen “zimmetin ortaya çıkmasını engellemeye yönelik hileli davranışlarla işlenmesi” ifadesindeki “hile” kavramının detaylı bir şekilde ele alınması faydalı olacaktır.

Türk Ceza Kanunu ve 5411 sayılı Kanun’da, nitelikli zimmet suçunun unsurlarından biri olan “hile” kavramına ilişkin herhangi bir tanıma yer verilmemiştir. Arapça kökenli olan hile kavramı TDK’ye göre “Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen; al, dolap, oyun, ayak oyunu, fen, fent, fesat, nakış”³⁰¹ anlamlarına gelmektedir.

²⁹⁹ TCK m.160/2: “Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re’sen ödettilmesine hükmolunur.”

³⁰⁰ Erişen, “Bankacılık Zimmeti”, s.115., Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2022/378 Esas, 2023/205 Karar sayılı kararı ile, 2023/7-596 Esas, 2024/127 Karar sayılı kararları(UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³⁰¹ Bkz. TDK “hile” <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.08.2024)

Öğretideki çoğunluk görüşe göre, fıkarda geçen “hile” kavramı, TCK’nın 157. ve 135. maddelerinde yer alan hile kavramıyla aynı anlamda kullanılmaktadır. Uygulamada yerleşmiş yargı içtihatları da bu doğrultudadır. İctihatlara göre, hile; "nitelikli yalan" olarak tanımlanmış ve şu şekilde açıklanmıştır: “Hile, belli bir ağırlık, yoğunluk ve ustalık taşıyan, mağdurun denetim olanağını ortadan kaldıran bir yalan sergileyiştir. Hile yoluyla mağdur yanılgıya düşürülmeli, yanıltıcı ve kandırıcı davranışlarla mağdur yalanlara inanarak fail veya başkasına haksız bir çıkar sağlamalıdır. Hileli davranışın aldatıcı nitelikte olması şarttır; basit bir yalan, hileli hareket olarak değerlendirilemez.”³⁰² Bu kapsamda, bahsedilen suçlar ile zimmet suçları açısından hile kavramına benzer tanımlama çerçevesinde yaklaşılmaktadır.

Nitelikli zimmet suçuna ilişkin hileli davranışların yalnızca fiilin ortaya çıkmasını engellemeye yönelik olması yeterli değildir; aynı zamanda bu amaca ulaşmayı mümkün kılacak düzeyde yoğun, yanıltıcı ve aldatıcı³⁰³ bir niteliğe sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda, hileli davranış sadece yüzeysel bir çaba olmamalı, aynı zamanda eylemin fark edilmesini engelleyecek bir etkiye sahip olmalıdır. Herkesin kolaylıkla anlayabileceği ve özünde aldatıcı bir nitelik taşımayan bir davranış, hileli bir davranış olarak kabul edilemez. Eylemin ortaya çıkmaması için kullanılan bir yöntemin, denetim veya gözetimden sorumlu kişilerin dikkatsizliği ya da özensizliği nedeniyle suçun gizlenmesine yol açması, bu yöntemin “hileli davranış” sayılmasını sağlamaz. Aynı şekilde, bu tür durumlar nitelikli zimmet suçunun oluşumuna vücut vermeyecektir.³⁰⁴

Öğretide de benzer bir şekilde, hileli davranışların niteliği, ancak uzmanlık gerektiren detaylı ve kapsamlı araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılabilecek bir seviyede olmalıdır. Bu yaklaşım, hileli davranışların yüzeysel bir incelemeyle tespit edilemeyecek kadar karmaşık ve incelikli bir yapıya sahip olması gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, bu tür durumlarda olayın anlaşılabilmesi için derinlemesine bir değerlendirme ve uzman bilgisine ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir. Bunun aksi bir durum kabul edildiğinde, nitelikli

³⁰² Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2022/378 Esas, 2023/205 Karar sayılı kararı ile, 2023/7-596 Esas, 2024/127 Karar sayılı kararları(UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³⁰³ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.33.

³⁰⁴ Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2022/378 Esas, 2023/205 Karar sayılı kararı ile 2023/7-596 Esas, 2024/127 Karar sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

zimet suçunun kapsamı gereğinden fazla genişlerken, basit zimet suçunun kapsamı önemli ölçüde daralacağını, ancak kanun koyucunun böyle bir sonucu hedeflemediği belirtmiştir. Aksi durumdaki yaklaşım, suç tipleri arasında dengeli bir ayırım yapılmasını amaçlayan yasal düzenlemelerin ruhuna aykırı olacaktır.³⁰⁵

Yargıtay’a göre, aldatıcı nitelikte ve suçun açığa çıkmasını önlemeye elverişli bir yöntemin kullanılmış olmasına rağmen, suçun yine de tespit edilmesi, yani başvuru hileli yöntemin, zimet suçunun tespit edilmesini engelleyemediği durumlarda, nitelikli zimet suçu meydana gelecektir. Çünkü burada, kanunun suçun gizlenmesi için aradığı hileli davranışlar gerçekleşmiş bulunmaktadır. Şu hususu özellikle vurgulamak gerekir ki; eğer hileli davranış yalnızca fiilin gizlenmesini amaçlamıyorsa ya da zimmete geçirilen meblağ, sıradan bir iç denetim, yüzeysel bir araştırma veya basit bir karşılaştırma yoluyla kolayca ve açık bir biçimde saptanabiliyorsa, bu durumda eylemin basit zimet suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir. Ancak bu koşullar mevcut değilse, fiil nitelikli zimet kapsamında değerlendirilmelidir.³⁰⁶

Nitekim Ceza Genel Kurulu (CGK.) ile Yargıtay 5. Ceza Dairesinin (CD.) istikrarlı uygulamalarında, zimet konusu mal veya miktarın kurum içi kayıtların incelenmesiyle kolayca tespit edilebildiği durumlarda, eylemin basit zimet suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmekte; buna karşılık suçun, zimet konusu mal veya miktarın kurum kayıtlarının dışında tanık beyanları veya üçüncü kişilerin sunduğu belgelerle tespit edilmesi, sahte imza atılması, kurum içi ve dışı makbuzların farklı şekilde düzenlenmesi, eyleme gasp ya da hırsızlık görünümü kazandırılması, belgelerin yok edilmesi gibi yöntemlerle işlenmesi hâlinde ise nitelikli zimet kapsamında değerlendirileceği kabul edilmektedir.³⁰⁷

³⁰⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2022/378 Esas, 2023/205 Karar sayılı kararı ile, 2023/7-596 Esas, 2024/127 Karar sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³⁰⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2022/378 Esas, 2023/205 Karar sayılı kararı ile, 2023/7-596 Esas, 2024/127 Karar sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³⁰⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2022/378 Esas, 2023/205 Karar sayılı kararı ile, 2023/7-596 Esas, 2024/127 Karar sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

Yargıtay bir kararında Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın soruşturması kapsamında yapılan kriminal incelemede, suça konu işlemlere ait talimat ve dekontlardaki imzaların mudinin el ürünü olmadığına tespit edilmesi ve davaya konu ödemelerin tamamının sanığın odasında yapıldığına dair birbiriyle uyumlu tanık ifadelerinin bulunması birlikte değerlendirildiğinde, sanığa isnat edilen nitelikli bankacılık zimmeti suçunun unsurlarının oluştuğunun kabul edilmesi gerektiğine işaret etmiştir.³⁰⁸

Yargıtay, başka bir kararında, bilirkişi raporunda belirtilen hususlar doğrultusunda, suça konu durumun banka çalışanları tarafından basit bir banka içi araştırma ile tespit edilebildiği gerekçesiyle, eylemin basit zimmet suçunu oluşturduğunu değerlendirmiştir.³⁰⁹

Yargıtay içtihatlarına göre, hangi davranışların hileli sayılması gerektiği konusunda genel ve kesin bir kural koymak oldukça güçtür. Bu nedenle, her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınmalı ve değerlendirme buna göre yapılmalıdır. Olayın çözümüne ulaşırken, mağdurun durumu, fiille olan bağlantısı, kullanılan veya gizlenen belgelerin

³⁰⁸ “Dava konusu 28.04.2010 ve 07.10.2010 tarihli işlemlere konu talimat evrakının sanığın bilgisayarının bağlı olduğu tarayıcıdan geçirilerek sisteme aktarılması, sanık tarafından 28.04.2010 tarihli işlemde bir gün önce mudi E. K. adına Euro hesabı açılması, Banka log kayıtlarına göre söz konusu işlemlerin öncesinde ve işlem tarihlerinde sanığın mudiler S. E. ve E. K.'nın imzalarını gün içinde birden fazla kez kontrol etmesi, katılan Bankanın 14.02.2013 tarihli cevabi yazısına göre, sanığın 22.790 Euro'luk döviz bozumuna kur bağlama ve TL'ye dönüştürme işlemlerini kendisinin yapması, Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 22.08.2011 tarihli soruşturması kapsamında yapılan kriminal incelemede suça konu işlemlere ilişkin talimat ve dekontlar üzerindeki imzaların mudinin el ürünü olmadığına belirtilmesi ve davaya konu ödemelerin tamamının sanığın odasında yapıldığına dair birbiriyle uyumlu tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde; sanığa atılı nitelikli bankacılık zimmeti suçunun unsurları itibarıyla oluştuğunun kabulü gerekmektedir.” Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararı, Esas No: 2023/7-596, Karar No: 2024/127. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³⁰⁹ “Sanığın, 17/05/2010 günü mesai sonunda alınan kasa mutabakatından sonra, ana kasa sorumlusu olarak banknotları tek başına torbaya koyarken, 100 TL lik banknotlardan oluşan bir deste parayı banka yetkililerine fark ettirmeden ayırıp cebine koyarak, şubeden ayrılıp, 18.05.2010 günü söz konusu 10.000 Lirayı kasaya koymadan kendi kasasında varmış gibi göstermek için banknot destelerin üzerindeki adet ve değer olarak yazılan rakamları değiştirmeye çalışması şeklinde gerçekleşen eyleminin, bilirkişi raporunda belirtildiği üzere banka çalışanlarınca banka içi basit bir araştırma ile tespit etmiş olması karşısında, basit zimmet suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vafında yanılığa düşülerek yazılı şekilde hüküm tesisi, yasaya aykırıdır.” Yargıtay 5. CD. 24.11.2014 tarih, 2013/22450 E. ve 2014/19560 K. numaralı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

niteliği gibi önemli unsurlar ayrı ayrı ele alınmalı ve tüm bu faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.³¹⁰

Uygulamada, TCK'nın 247/2. maddesindeki düzenlemeyle paralel bir içerik taşıyan Bankacılık Kanunu'nun 160/2. maddesine göre de zimmet konusu miktarın ya da fiilin, basit bir iç denetim, yüzeysel bir araştırma veya sıradan bir karşılaştırma ile kolay ve kesin bir şekilde ortaya çıkarılabilir durumda olması hâlinde, eylemin basit zimmet kapsamında değerlendirileceği; buna karşın, tespitinin daha karmaşık analizler, detaylı incelemeler veya uzmanlık gerektiren yöntemlerle mümkün olduğu durumlarda ise nitelikli zimmet suçunun oluşacağı kabul edilmektedir.³¹¹

Yargıtay CGK. ve bankacılık zimmeti suçlarına ilişkin temyiz davalarına bakmakla görevli Yargıtay 7. Ceza Dairesi, mülga 4389 sayılı Kanun ile meri 5411 sayılı Kanun kapsamında, tediye fişiyle işlenen bankacılık zimmeti suçlarında eylemin basit mi yoksa nitelikli mi olduğunun belirlenmesi ve birden fazla eylem söz konusuysa bunlardan hangilerinin basit, hangilerinin nitelikli zimmet kapsamında değerlendirileceğinin tespitine ilişkin birçok yerleşik kararında birtakım ilkeler oluşturmuştur.³¹² Bu ilkeler:

“a- Tediye fişinde mudiye ait sahte imza benzetilmiş ve aldatıcı ise 5411 sayılı Kanun'a göre nitelikli zimmet, sahtecilik mudinin bankada mevcut tatbiki imzaları ile karşılaştırıldığında

³¹⁰ Yargıtay CGK. 20.03.2024 tarih, 2023/7-596 E. ve 2024/127 K. numaralı kararı (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³¹¹ Yargıtay CGK. 20.03.2024 tarih, 2023/7-596 E. ve 2024/127 K. numaralı kararı (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³¹² Bakınız Yargıtay Ceza Genel Kurulu 09.12.2014 tarihli, 272-549 sayılı kararı ile Yargıtay 7. Ceza Dairesince, 08.10.2013 tarihli ve 19345-20067, 10.03.2011 tarihli ve 14330-2775 ile 13.12.2010 tarihli ve 6290-16929 sayılı kararları. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 13.10.2024).

anlaşılamıyorsa banka aldatılmış olacağından 4389 sayılı Kanun'a göre de nitelikli zimmet,³¹³

b- Tediye fişinde mudiye ait sahte imza aldatıcı değil, kabaca incelemede sahte olduğu anlaşılıyorsa, hem 4389 sayılı Kanun'da hem de 5411 sayılı Kanun'da basit zimmet, kabaca incelemede sahte olduğu anlaşılamiyor ancak detaylı inceleme (Bilirkişi-Grafoloji uzmanı vs.) sonucunda iğfal kabiliyetinin bulunmadığı kanaatine varılabiliyorsa, 4389 sayılı Kanun'da basit zimmet, 5411 sayılı Kanun'da nitelikli zimmet,

c- Tediye fişine kandırılarak mudi imzası alındıktan sonra kullanılmış ise hem 4389 sayılı Kanun'da hem de 5411 sayılı Kanun'da nitelikli zimmet,

d- Tediye fişinde mudi imzası yok ve boş ise hem 4389 sayılı Kanun'da hem de 5411 sayılı Kanun'da basit zimmet,

e- Tediye fişi imha edilmiş veya düzenlenmeden mal edinme gerçekleşmişse hem 4389 sayılı Kanun'da hem de 5411 sayılı Kanun'da basit zimmet,

f- Gişe yetkisinin (limitinin) üzerinde olan işlemle mal edinme gerçekleşmişse hem 4389 sayılı Kanun'da hem de 5411 sayılı Kanun'da basit zimmet suçu oluşacağı..." şeklindedir.

Yargıtay içtihatlarında da belirtildiği üzere, 5411 sayılı Kanun, mülga 4389 sayılı Kanun'a kıyasla nitelikli zimmet suçu açısından önemli farklılıklar içermektedir. 5411 sayılı Kanun'da, hileli davranışın banka içi bir incelemeyle sahte olduğunun hemen

³¹³ "Sanığın ikrara dayalı savunması, olaylar ve olgular bölümünde açıklanan deliller ve tüm dosya kapsamına nazaran sanık E. G.'in katılan bankada gişe yetkilisi olarak çalıştığı dönemde, aralarında kişisel ilişkiler bulunan sanık R. K.'ın azmettirmesiyle 11.01.2007-05.09.2008 tarihleri arasında, banka mudileri S.G., M. K. ve E. Y.'a ait hesaplardan sahte imzalı dekontlarla farklı zamanlarda toplam 86.036,00 TL, 1000 GBP, 500 Euro'yu çekerek zimmetine geçirdiği, mudi E. Y. 'a yönelik toplam 8 adet dekont üzerinde mudi E. Y. adına atfen atılan sahte imzaların sahte olduklarının ilk bakışta kolayca anlaşılamayacağı gözetilerek eylemin nitelikli zimmet suçunu oluşturduğuna dair mahkeme kabulünün yerinde olduğu, yargılama sürecindeki işlemlerin usul ve kanuna uygun olarak yapıldığı, aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların toplanan tüm delillerle birlikte gerekçeli kararda gösterilip tartışıldığı, eylemin sanık tarafından gerçekleştirildiğinin saptandığı, vicdanî kanının dosya içindeki belge ve bilgilerle uyumlu olarak kesin verilere dayandırıldığı, eyleme uyan suç vasfı ile yaptırımların doğru biçimde belirlendiği anlaşılmakla, inceleme konusu kararda herhangi bir hukuka aykırılık bulunmamıştır." Yargıtay 7. CD 25.05.2023 tarihli, 2022/1608 Esas, 2023/5214 Karar sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 18.01.2025).

anlaşılamaması, nitelikli zimmet suçunun oluşumu için yeterli sayılmaktadır. Buna karşılık, 4389 sayılı Kanun kapsamında, detaylı bir inceleme sonucunda aldatıcılık unsurunun bankayı yanıltacak düzeyde olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, 5411 sayılı Kanun'un 160/2. maddesindeki düzenleme, nitelikli zimmet suçunun oluşumunu 4389 sayılı Kanun'a kıyasla daha kolay hale getirmektedir.

Yargıtay bir kararında, suç tarihlerinde bir bankanın şube müdürü olarak görev yapan sanığın, temdit işlemi gerekmediği halde, bir mudiyi işlemin zorunlu olduğuna inandırarak imzalı tediye fişleri aldığı ve bu fişleri kullanarak mudinin rızası ve bilgisi dışında hesabından 738.000,00 TL çektiğinin tespit edildiği, bu tutarın, diğer sanığın yetkilisi olduğu bir şirketin dolaylı finansmanında kullanıldığı anlaşıldığında, sanıkların bu eylemleri, hileli ve aldatıcı yöntemlerle gerçekleştirilmiş olup, suçun işleniş şekli ve kullanılan yöntemler dikkate alındığında, eylemin 5411 sayılı Kanun'un 160/2. maddesi kapsamında nitelikli zimmet suçunu oluşturduğu değerlendirilmiştir.³¹⁴

Bu karara karşı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı(CBS), dosya kapsamını değerlendirerek özetle, sanıkların mağdurun yerine imza atmak gibi sahtecilik içeren bir eylemde bulunmadıklarını, yalnızca mağdur tarafından imzalanmış tediye fişlerini kullanarak işlemleri özel bir çaba sarf etmeden gerçekleştirdiklerini, mağdurun tacir olması ve bankacılık işlemlerine aşinalığı dikkate alındığında, temdit işlemleri için tediye fişinin gerekip gerekmediğini öğrenmesinin mümkün olduğu, bu bağlamda, sanıkların eylemlerinin basit zimmet suçu kapsamında olduğu yönündeki yerel mahkeme kararında isabetsizlik bulunmadığı, eylemin nitelikli zimmet suçuna vücut verdiği gerekçesiyle bozma yapılmasının usul ve yasaya aykırı olduğu ifade edilerek itiraz yoluna başvurulmuştur.

Bu başvuru üzerine Yargıtay CGK. vermiş olduğu kararında özetle; sanıkların, bankanın kredilendirme süreçlerini ve mudilerin hesaplarını usulsüz bir şekilde manipüle ettiği, banka müşterilerinin bilgisi dışında gerçekleştirilen işlemlerle mevduat hesaplarından yüklü miktarlarda para çekildiği ve bu paraların başka hesaplara aktarıldığı tespit edilmiş olduğu, sanıkların, işlemleri gerçekleştirmek için yanıltıcı beyanlarda bulunduğu, özellikle bankacılık işlemleri konusunda bilgisi olmayan müşterilere temdit işlemi gerekçesiyle

³¹⁴ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 01.04.2019 Tarih, 1540-29066 sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi:23.07.2024).

dekont ve tediye fişlerini imzalattıkları anlaşıldığı, ayrıca, kredi borçlarının kapatılması için müşterilerden elden alınan paraların, usulsüz bir şekilde farklı işlemler için kullanıldığı ve bazı kredilerin mudi onayı olmaksızın tahsis edilip aynı gün başka borçların ödenmesinde kullanıldığı ortaya konmuş olduğu, dosya kapsamında alınan bilirkişi raporunda iddia edilen işlemlerin sıklığı, yapılan işlemler neticesinde hesaba giren ve çıkan tutarların eşit olmaması, sanığın tacir olması ve işlem tutarlarının da yüksek olması nedeniyle bahsedilen hesap hareketlerini fark etmemesi mümkün olmadığını bildirmiş olduğu bahisle; tüm bu süreçte, işlemleri gerçekleştiren sanıkların, bankayı ve müşterileri aldatmaya yönelik hileli hareketlerde bulunduğu, suçun gizlenmesi için aldatıcı yöntemler uyguladığı bahisle

eylemin nitelikli zimmet suçu olduğu yönündeki kabulde hukuka aykırılık bulunmadığını değerlendirmiştir.³¹⁵

Nitelikli zimmet suçunda “hilenin” aranacağı aşama da dikkate değer bir konudur. Öğretide, Failin, görevi gereği zilyetliği altında bulunan bir malvarlığı değerini hileli yöntemlerle zimmetine geçirmesi durumunda, hile unsurunun aranacağı aşama, söz konusu malvarlığının faile teslim edildiği an değil, teslimin dayanağını ortadan kaldırmaya veya geçersiz hale getirmeye yönelik girişimlerin yapıldığı süreçtir. Bu süreç, zimmete geçirme fiilinin gerçekleştiği ve suçun maddi unsurunun olduğu asıl aşamayı ifade eder.³¹⁶ Zimmet suçunun işlenmesinden sonra hileli davranışlara başvurulmuşsa, bu durumda hileli davranışlarla işlenen bir zimmet suçu değil, yalnızca zimmet suçunun basit hali söz konusu olur. Ancak, zimmetin gizlenmesi amacıyla gerçekleştirilen hileli davranışlar farklı bir suçu oluşturuyorsa, fail hem basit zimmet suçundan hem de hileli davranışların neden olduğu diğer suçtan ayrı ayrı cezalandırılır.³¹⁷

3.7.1.2 Cezanın azaltılmasını gerektiren haller

Malın değerinin azlığı

Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin yedinci fıkrasında, zimmet suçunun daha hafif cezayı gerektiren hali düzenlenmiştir. Bu hükme göre, zimmete geçirilen para, para yerine geçen belgeler, senetler ya da diğer malların değerinin düşük olması durumunda, faile verilecek cezada indirimle gidilebileceği öngörülmüştür. Bu düzenleme, TCK’daki zimmet suçuna ilişkin değer azlığı nedeniyle cezada indirimi düzenleyen 249. maddesiyle³¹⁸ büyük ölçüde örtüşmekte ve adeta onun bir tekrarı niteliğinde değerlendirilmektedir.

Malın değerinin az olması ifadesi, bu azlığın hangi düzeyde olacağının belirtilmemesi nedeniyle uygulamaya yönelik bir takdir yetkisi bırakıldığını göstermektedir. Bu bağlamda, değer azlığına ilişkin ölçütler, Yargıtay kararlarıyla somutlaşacaktır.

Değer azlığının cezada indirimi sağlaması, TCK’da düzenlenen birçok suç bakımından geçerli bir ilkedir. Bu kapsamda yağma, hırsızlık, zimmet ve irtikap suçlarında, suç konusu malın değerinin düşük olması durumunda suçun işlendiği kabul edilmekle birlikte, failin cezasında indirimle gidilir. Ancak bu indirimin uygulanmasında Yargıtay, her suç tipi için farklı ölçütler geliştirmiştir. Örneğin, hırsızlık ve yağma suçlarında malın değerinin azlığı, failin daha fazlasını alma imkânı varken yalnızca ihtiyacı kadarını almasıyla açıklanırken;³¹⁹

315 “27.03.2005-06.06.2008 tarihleri arasında A. Bankası B. Şubesi Müdürü olan sanık O.B.’nin, katılan bankanın sürekli müşterisi ve aynı zamanda çocukluk arkadaşı olması nedeniyle yakın ilişki içerisinde bulunduğu Ö. Petrol Ltd. Şti. unvanlı petrol istasyonunun sahibi olan sanık M.S.’ye finansman sağlamak amacıyla İ.K., M.A., F.A., H.T., E.S., M.G., A.S., B. Gıda, K. Petrol, Ç. Plastik ve M.T. Ltd. Şti. isimli on bir müşterinin kredi hesaplarından, mudilerin bilgisi dâhilinde tahsis edilen kredilerin devre sonu taksit ödemelerini gerçekleştirebilmek amacıyla mudiler R.H., C.A., Y.T., A.S.Ç. ve T.K.’nin mevduat hesaplarından toplam 886.553 TL’nin çekilmesini sağladığı, böylelikle her iki sanığın anılan miktarı zimmetlerine geçirdikleri kabul edilen olayda; Dava konusu işlemlerden, mudi R.H.’nin vadeli mevduat hesabından 03.12.2007-09.05.2008 tarihleri arasında dört ayrı işlem ile gerçekleştirilen toplam 738.000 TL’lik işlemler bakımından adı geçen mudinin; sanık O.B.’nin temdit işlemleri için gerekli olduğunu söyleyerek dekontlara imza attırdığını ve söz konusu para çekme işlemlerinin kendisine ait olmadığını beyan etmesi, mudi A.S.Ç. ve T.K.’nin katılan bankadan kullandıkları konut kredilerinin kapatılması için sanık O.B.’ye toplam 86.703 TL’yi elden verdiklerini ileri sürmeleri, mudi C.A. adına bilgisi haricinde tahsis edilen 51.000 TL’lik kredinin aynı gün imzasız tediye fişi ile veznedenden çekilmek suretiyle mudi H.T.’nin sahibi olduğu S. İnşaat firmasına ait 56.000 TL’lik kredinin ana para borcunun kapatılması için kullanılması işlemine ilişkin yapılan işlemde de imzasız tediye fişini düzenleyen banka çalışanı B.H.’nin, sanıkla birlikte hareket eden ve inceleme dışında kalan bir başka sanığın talimatıyla işlemi gerçekleştirdiğini belirtmesi; bu hususun, anılan kredinin teminatı olarak önceki tarihlerde adı geçen mudinin kullandığı 170.000 TL’lik kredinin teminatı olarak bankaya verilen alacaklı-borçlu ve vade tarihi boş senetlerin doldurularak kullanıldığına ilişkin tespitlerle doğrulanması; Sanık O.B.’nin suç tarihlerinde katılan bankanın şubesinde müdür olması nedeniyle banka kredilerinin tahsis ve onay aşamasında aktif rol alması; sanık M.S.’nin diğer sanık ve inceleme dışında kalan sanıklarla birlikte henüz banka müfettişlerince soruşturma sürdürülürken A. Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğüne giderek katılan banka şubesince adlarına kredi tahsis edilen toplam on beş mudinin borcunu ödeme teklifinde bulunması; aşamalarda dinlenen bir kısım mudinin sanık O.B.’nin kendilerini arayarak anılan kredilerin sanık M.S. adına kullanılmak üzere tahsis edileceğini söylediğine ilişkin beyanları; Sanık M.S.’nin dava konusu zimmet işlemlerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği 2005 yılından sonraki tarihlerde şirket defterlerini düzenli tutmadığına ilişkin bilirkişi raporu ile adı geçen sanığın banka nezdinde bulunan şahsi ve şirket hesaplarından sanık O.B.’nin bilgisi haricinde çok sayıda yüksek meblağlı para çekim işlemleri yaptığına ilişkin iddiasına karşılık, 14.06.2012 tarihli bilirkişi raporunda, "...iddia edilen işlemlerin sıklığı, yapılan işlemler neticesinde hesaba giren ve çıkan tutarların eşit olmaması, sanığın tacir olması ve işlem tutarlarının da yüksek olması nedeniyle bahsedilen hesap hareketlerini fark etmemesi mümkün değildir." şeklindeki tespit ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Sanık O.B.’nin, kredilerini kapatmadığı hâlde mudilere borcu yoktur yazısı vermek suretiyle taşınmazlar üzerindeki ipoteklerin kaldırılmasına neden olduğu işlemlere konu kredi borçlarının bankanın sistemsel hatası nedeniyle açık kalmış olabileceği, sanık M.S.’nin ise arkadaşı olan diğer sanığa yardımcı olmak ve onun usulsüz işlemleri sebebiyle hesaplarından başka hesaplara aktarılan paralar nedeniyle oluşan zararını gidermek amacıyla A. Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğüne gittiği yönündeki savunmalarının suçtan ve cezadan kurtulmaya yönelik olduğu, sanıklara atılı eylemlerin sübutu konusunda hiçbir kuşkunun bulunmaması sebebiyle eksik araştırmayla hüküm

zimmet suçunda ise suç tarihindeki ekonomik koşullar dikkate alınarak paranın gerçek alım gücü esas alınmıştır.³²⁰ Yargıtay CGK., farklı mahkemelerden çıkan çelişkili kararların önüne geçmek ve uygulamada birlik sağlamak amacıyla, belirlenen ölçütlerin ülke genelinde standart ve uygulanabilir nitelikte olması gerektiği belirtmiştir. Kurul, bu bağlamda Yargıtay 7. Ceza Dairesi ve 5. Ceza Dairesi tarafından verilmiş emsal nitelikteki kararlara atıfta bulunarak, bu kararların değer azlığı değerlendirmesinde yol gösterici olduğunu belirtmiş ve Yerel Mahkemelerin, Özel Daire tarafından belirlenen bu objektif ölçütlere uygun şekilde

kurulmadığı; Bu bağlamda, sanık O.B.’nin bankacılık işlemlerinden anlamayan mudi R.H.’ye, esasen gerekmediği hâlde temdit işlemi için gerekli olduğunu söyleyerek tediye fişleri imzalatması ve bu şekilde adı geçenin hesabından 738.000 TL’yi çekip diğer sanığın yetkilisi olduğu şirket hesabına aktarmak şeklindeki eyleminde de hilenin varlığının muhakkak olduğu; dolayısıyla birlikte hareket ettikleri anlaşılan sanıklara yüklenen eylemin nitelikli banka zimmeti suçunu oluşturduğu kabul edilmelidir.” Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararı, Esas No: 2023/7-596, Karar No: 2024/127 2018 sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.07.2024).

³¹⁶ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.89.

³¹⁷ Okuyucu Ergün, Güneş. *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2007, s.155.

³¹⁸ TCK m.249/1: Zimmet suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.

³¹⁹ Selçuk, 5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçları, s.165.

³²⁰ “Zimmet suçunun konusunu oluşturan 1.760 TL’nin suç tarihindeki (2001) ekonomik koşullar ve paranın satın alma gücüne nazaran değerinin az olduğu gözetilerek cezasından 5411 sayılı yasanın 160/son maddesi uyarınca indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi...” Yargıtay 7. CD, 2012/4291, Esas, 2013/10438 Karar sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 13.10.2024). Benzer kararlar için bkz. Yargıtay 7. CD. 1450-778., Yargıtay 5. CD. 6741-4601 sayılı kararları.

karar vermesi gerektiği belirtilmiştir.³²¹ Bu şekildeki yaklaşımın ceza adaletinin sağlanmasındaki rolüne dikkat çekilmiştir.

Öğretide, Yargıtay dairelerinin değer azlığı kavramını farklı biçimlerde yorumlama çabaları, suçların kanuniliği ilkesine aykırı bir durum olarak değerlendirilmiş ve bu yaklaşımın uygulamada keyfiliğe neden olabileceği yönünde eleştirilere konu olmuştur.³²²

³²¹ “Bu düzenlemelere göre zimmet suçunun konusunu oluşturan değer azlığı hâlinde verilecek cezada indirim yapılması gerekmektedir. Değer azlığı suç tarihindeki ekonomik koşullar ve paranın satın alma gücü gibi objektif kriterler esas alınarak hâkim tarafından belirlenmeli, cezada indirim oranı da buna göre takdir edilmelidir. Nitekim Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 02.05.2013 tarihli ve 4291-10438, 14.01.2014 tarihli ve 1450-778 sayılı ile Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 06.05.2013 tarihli ve 6741-4601 sayılı kararlarında, zimmet suçunun konusunu oluşturan değer azlığı suç tarihindeki ekonomik koşullar ve paranın satın alma gücü değerlendirilerek belirlenmiş, uygulamada birliğin sağlanması amacıyla yol gösterilmiştir. Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde; Sanık tarafından zimmetine geçirilen miktarın 10.300 TL olduğu anlaşılan olayda; kanun koyucunun rakamsal bir sınırlama getirmediği değer azlığı konusunda mahkeme kararlarında istikrar ve birliğin sağlanması açısından, Özel Dairece suç tarihindeki ekonomik koşullar ve paranın satın alma gücüne göre değerlendirme yapılarak farklı uygulamaların önüne geçilmeye çalışılması, Özel Dairenin değer azlığı tespitinde esas aldığı kriterlerin objektif ve ülke genelinde uygulanabilir olması hususları göz önüne alındığında ceza adaletinin sağlanması bakımından Özel Dairenin değer azlığı yönündeki tespitine Yerel Mahkemece de uyulması gerektiği kabul edilmelidir. Bu itibarla, Yerel Mahkemenin direnme kararına konu hükmünün; ödeme fişleri üzerindeki sahte imzaların aldatıcılık özelliğinin bulunması hâlinde nitelikli zimmet suçunun oluşacağı göz önünde bulundurularak bankadaki mudiye ait hesap kartonetleri getirtilip bu imzalarla, mudi adına sahte atılan ödeme fişlerindeki imzaların karşılaştırılması, aldatıcılık kabiliyetinin bulunup bulunmadığının Mahkemece tespiti, bu hususta bir karara varılamıyorsa grafoloji uzmanı bilirkişiden görüş sorulduktan sonra her bir işlemin ayrı ayrı nitelikli ve basit zimmet olup olmadığının belirlenmesi ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken, eksik araştırma ile hüküm kurulması ile değer azlığı nedeniyle sanığın cezasında 5411 sayılı Kanun'un 160. maddesinin son fıkrası uyarınca indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi isabetsizliklerinden bozulmasına karar verilmelidir.” Yargıtay CGK 28.01.2020 Tarih, 2017/7-124 Esas, 2020/36 Karar sayılı karar. Benzer şekilde “Sanıkların zimmetlerine geçirdikleri kabul edilen emvalin toplam değeri olan 1.843,00 TL'nin, suç tarihindeki (15/06/2006 – 2005) ekonomik koşullara ve Dairemiz uygulamalarına göre değer azlığı sınırında kalması nedeniyle sanıklar hakkında 5237 sayılı Kanun'un 249. maddesinin uygulanması gerektiğinin dikkate alınmaması...” Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 09.10.2024 Tarih, 2021/14881 Esas., 2024/10335 Karar sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 13.10.2024).

³²² Gürühan, Caner vd. “Yargıtay’ın Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Değer Azlığı Kavramına Yönelik Yaklaşımı”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.8, s. 220

Suç konusunun değeri, hâkim tarafından belirlenmekle birlikte, gerekli görüldüğünde bilirkişi desteğine başvurulacaktır.³²³ Ancak bu değer, suçun işlendiği zaman dilimine göre belirlenmeli;³²⁴ suçtan sonra ortaya çıkan değer artışları ya da kayıpları dikkate alınmamalıdır.³²⁵ Ayrıca suça konu değere para cezası ya da gecikme faizi de eklenmemelidir.³²⁶ Şayet suça konu olan para döviz ise, zimmete geçirme tarihindeki Merkez Bankası'nın efektif satış kuru esas alınmalıdır.³²⁷ Bu noktada özellikle vurgulanmalıdır ki kanun koyucu, failin elde ettiği bireysel kazançtan ziyade, objektif olarak suç konusunun değerini esas almaktadır. Değerlendirmenin objektif değer esas alınarak yapılmasının bir sonucu olarak, bankanın uğradığı zararın azlığı ya da çokluğu, suçun nitelikli hali bakımından dikkate alınmayacaktır.³²⁸ Bankanın uğradığı zararın büyük olması, yalnızca gerekli şartların varlığı halinde, TCK m. 61/1-e uyarınca, hakim cezanın alt sınırından uzaklaşması için bir gerekçe teşkil edebilecektir.

³²³ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.91.

³²⁴ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.937.

³²⁵ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.129.

³²⁶ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.937, Okuyucu Ergün. *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.129.

³²⁷ “Sanığın mudi S. D'nin hesabından 30.10.2019 tarihinde 300 USD ve 04.11.2019 tarihinde 1.250 USD parayı imzasız dekontlar ile çektiği ve eylem tarihleri itibariyle Merkez Bankası efektif satış kuruna göre çekilen paranın TL karşılığının 8.854,09 TL olduğu halde, ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararında bu miktarın hesap hatası sonucu 8.890,09 TL olarak hesaplanması...” Antalya BAM 13. CD. 12/10/2023 Tarih, 2023/678 E., 2023/1338 K. Sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024). Benzer şekilde “Rüşvet almak suçuna konu kabul edilen 2.000 Amerikan dolarının Türk lirası karşılığının bulunmasında o günün efektif satış miktarının esas alınması gerekirken, efektif alış rakamı üzerinden hesap edilmesi ve ayrıca, suç tarihindeki ekonomik koşulları ve paranın satın alma gücü nazara alındığında dava konusu 2.000 doların karşılığı Türk Lirası tutarının hafif değerde olduğu halde, normal değerde kabulü ile sanıklar hakkında TCK.nun 219/3. maddesinin uygulanmaması...” Yargıtay 5.CD. 24.06.2004 T., 2004/3911 E. 2004/5165 K. sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

³²⁸ “Sanığın Euro ve Danimarka Kronu cinsinden zimmet miktarının tespiti bakımından her bir eylem tarihi itibariyle TCMB efektif satış kuru esas alınarak hesaplama yapılarak TL cinsinden zararın belirlenmesi gerektiği, bu bilgilere göre, sanığın toplam zimmet miktarının 2.346.273,41 TL olduğu, sanığın zincirleme zimmet eylemleri sırasında hesaptan hesaba iade yaptığı miktarın 96.287,13 TL olduğu, oluşan zararın 31.085 TL'lik kısmının da sanık tarafından sonradan iade edildiği, bankanın zimmet nedeniyle oluşan ve geri ödenmemiş bakiye zararının 2.218.901,28 TL olduğu...” Kayseri BAM 5. CD. 12/10/2023 Tarih, 2022/2840 E., 2023/988 K. Sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 10.10.2024).

Bankacılık zimmeti suçu, bazı durumlarda suçun fark edilmesini engellemek amacıyla küçük miktarlarda ve birden fazla kez işlenebilmektedir. Bu gibi durumlarda zincirleme suç hükümleri devreye girmektedir. Öğretide bir görüşe göre, bankacılık zimmeti suçunun zincirleme şekilde işlenmesi halinde, malın değerinin azlığı hesaplanırken her bir eylem için ayrı ayrı değerlendirme yapılmaması, zincirleme suçun bütünü dikkate alınarak, malın değerinin az olup olmadığına karar verilmesi gerektiğini ifade edilmiştir.³²⁹ Diğer bir görüş ise her suçun bağımsız olduğu, zincirleme hükümlerinin uygulanması gerektiren suçların sadece ceza, zamanaşımı ve yetkili mahkeme açısından tek suç sayılacağı, bu nedenle malın değerinin azlığı hesaplanırken her suç için ayrı ayrı bir değerlendirme yapılması gerektiğini belirterek aksi görüşü reddetmiştir.³³⁰

Bankacılık zimmeti suçunun zincirleme şekilde işlenmesi durumunda, malın değerinin azlığı hesaplanırken her bir eylemin ayrı ayrı değerlendirilmesi yerine zincirleme suçun bir bütün olarak ele alınması gerektiği görüşüne katılmaktayız. Bu yaklaşım, suçun işleniş sürecini ve failin kastını bir bütünlük içinde değerlendirerek ceza adaletinin daha tutarlı bir şekilde sağlanmasına olanak tanır. Zincirleme suçun doğası gereği, birbirini takip eden küçük miktarlı eylemler, tek bir failin parçaları olarak görülmeli ve bu doğrultuda malın değerinin azlığına ilişkin karar verilmelidir. Aksi takdirde, her bir eylemin bağımsız olarak ele alınması, zincirleme suçun bütünselliğini zedeleyerek failin kastına uygun olmayan orantısız sonuçlara yol açabilir. Bu nedenle, kanaatimizce zincirleme suçun bütünü üzerinden bir değerlendirme yapılması hem kanunilik hem de hakkaniyet ilkelerine daha uygun bir yaklaşım sunmaktadır.

Kullanma zimmeti

Kullanma zimmeti, bir kamu görevlisinin, görevi gereği zilyetliği kendisine devredilmiş ya da koruma ve gözetiminden sorumlu olduğu bir malı, sahiplenme amacı taşımaksızın ve iade etmek üzere, geçici bir süre için kullanması durumunu ifade eder.³³¹

³²⁹ Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.919.

³³⁰ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.129.

³³¹ Akkaş, Ahmet Hulusi/ Akpınar, Eren. “Kullanma Zimmeti”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, C.25, S.2, s.473.

Hukukumuzda ilk kez 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile açık bir yasal dayanağa kavuşan kullanma zimmeti, zimmet suçunun daha hafif cezalandırılmasını gerektiren nitelikli bir hâli olarak düzenlenmiş ve yaptırımı, zimmet suçuna ilişkin esaslar göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.³³² Ancak 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda kullanma zimmetine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Kullanma zimmetine ilişkin düzenleme, TCK’nın 247. maddesinin üçüncü fıkrasında yer almaktadır. Bu fıkarda, “Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.” hükmüne yer verilmiştir. Kanun koyucu bu düzenleme ile zimmet suçunun fail tarafından yalnızca geçici bir kullanım amacıyla işlenmesi hâlinde, cezanın daha hafif uygulanmasını öngörmüştür. Bu yönüyle kullanma zimmeti, klasik zimmet suçunun nitelikli ve daha az cezalandırılması gereken özel bir hâli olarak kabul edilmektedir. Failin mal üzerindeki tasarrufunun süreklilik arz etmeyip geçici nitelikte olması, cezanın bireyselleştirilmesine zemin oluşturmaktadır.

Yargıtay içtihatlarında, eylemin “kullanma zimmeti” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunun, failin kastının doğru şekilde tespit edilmesine bağlı olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda, failin suç konusu eşyaya yönelik davranışları, dış dünyaya yansıyan tutumları ve suçun işleniş biçimi dikkate alınarak, her somut olayda kastının suç konusu eşyanın mülkiyetini tamamen edinmeye mi yoksa yalnızca geçici bir süre kullanmaya mı yönelik olduğu tespit edilmelidir. Ayrıca, failin herhangi bir uyarı, ihbar, şikâyet veya soruşturma olmaksızın suça konu malı kendiliğinden ilgili kuruma iade edip etmediğinin, kastın belirlenmesinde önemli bir ölçüt olduğu ifade edilmiştir. Ancak bu kıstas, tek başına suçun oluşumu için belirleyici değildir. Esas olan, failin kastını bütün yönleriyle inceleyerek doğru bir sonuca ulaşmaktır. Bu nedenle, her olayda ayrı bir değerlendirme yapılması ve failin zimmet suçuna yönelik kastının detaylı bir şekilde tartışılması zorunludur.³³³

³³² Akkaş, Akpınar, “Kullanma Zimmeti”, s.465.

³³³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 29.01.2013 tarih, 2012/5-1274 Esas ve 2013/33 Karar sayılı kararı (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

Buna karşılık Yargıtay, Bankacılık Kanunu'nda bu konuya ilişkin açık bir düzenleme olmadığı gerekçesiyle, bankacılık zimmeti suçlarında kullanma zimmeti kurumunun uygulanamayacağını benimsemektedir.³³⁴

3.7.2 Etkin Pişmanlık

Ceza yargılamasında etkin pişmanlık, bir suçun tüm unsurlarıyla işlenmesinden sonra failin pişmanlık göstererek suçtan kaynaklanan zararları gidermesi ya da olumsuz sonuçları telafi etmesi durumunda, failin cezasının indirilmesini veya hiç verilmemesini sağlayan bir hukuk kurumudur. Bu düzenlemenin hem failin topluma kazandırılmasını hem de zarar görenin mağduriyetinin daha kısa sürede giderilmesini amaçlandığı söylenebilir.

Etkin pişmanlıktan uygulanması için hangi şartların gerektiği hususu doktrinde ve Yargıtay kararlarında dile getirilmiştir. Yargıtay, bir kararında etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için bazı şartların bir arada bulunması gerektiğini vurgulamıştır. Bu şartlar; kanunda etkin pişmanlığa olanak tanıyan bir düzenlemenin bulunması, suçun tamamlanmış olması, failin kanunda belirtilen şekilde aktif bir eylemde bulunması ve bu eylemin tamamen iradi olmasıdır.³³⁵

Doktrinde de benzer şekilde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesini objektif ve sübjektif birkaç şartın gerçekleştirmesine bağlamıştır. Objektif şartlardan; suçun tamamlanmış olması, failin suç sonrası aktif ve düzeltici bir girişimde bulunması ve bu girişimin kanunda belirtilen süre içinde gerçekleştirilmesini; sübjektif şart ise, failin suçtan sonra duyduğu pişmanlıkla iradi bir şekilde harekete geçmesi ve zararı bizzat gidermeye yönelik bir davranış sergilemesidir.³³⁶

³³⁴ Yargıtay 7. CD. 28/05/2013 tarih, 2012/28265 Esas, 2013/15410 Karar sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 22.09.2024).

³³⁵ Yargıtay 18. CD. 27.3.2017 tarih, 2017/1202 E. ve 2017/3349 K. numaralı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 23.09.2024).

³³⁶ Baba, Yasemin. "5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C.3, S.9, 2012, s.256.

TCK'ya göre, suç tamamlanmadan önce failin suç işlemekten kendi iradesiyle vazgeçmesi “gönüllü vazgeçme” olarak değerlendirilirken, suç tamamlandıktan sonraki tutum ve davranışları “etkin pişmanlık” kapsamında incelenmektedir.³³⁷

Suçun unsurlarından olan fiil kısmında detaylı açıkladığımız üzere bankacılık zimmeti suçu, doktrinde ve Yargıtay uygulamalarında sırf hareket suçu olarak değerlendirilmektedir.³³⁸ Sırf hareket suçlarında, suç teşkil eden eylemin gerçekleştirilmesiyle birlikte suç tamamlanmış sayılır. Bu bağlamda, bankacılık zimmeti suçu, failin suç konusu değerleri kendisi ya da bir başkası adına zimmetine geçirmesiyle tamamlanır. Dolayısıyla etkin pişmanlık hükümlerinin devreye girebilmesi için failin, zimmete geçirme eyleminin ardından, haksız şekilde edindiği malları aynen iade etmesi ya da ortaya çıkan zararı gidermesi gereklidir. Suçun tamamlanmadan teşebbüs aşamasında kalması durumunda ise etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

Kanun koyucu, hangi suçlarda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanacağını açık bir şekilde düzenlemektedir. TCK'da ve bazı özel kanunlarda, belirli suçlar için etkin pişmanlık hükümleri öngörülmüştür. Etkin pişmanlık hükümleri, yalnızca etkin pişmanlığa elverişli suçlar bakımından uygulanmaktadır.³³⁹ TCK'da yer alan genel zimmet suçu ile Bankacılık Kanunu'nda düzenlenen bankacılık zimmeti suçu da bu kapsamda değerlendirilen suçlar arasındadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında etkin pişmanlık hükümleri düzenlenmiştir. Kanunun dördüncü fıkrasında; soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para, para yerine geçen evrak veya senetler ile diğer malların aynen iade edilmesi ya da oluşan zararın tamamen karşılanması durumunda, verilecek cezanın üçte

³³⁷ Baba, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması”, s.255.

³³⁸ “Bankacılık zimmeti suçu sadece kastla işlenebilen ani hareketli bir suçtur. Zimmete geçirme fiilinin gerçekleştiği anda ve yerde tamamlanır. Kastın varlığından söz edebilmek için failin görevi nedeniyle zilyet olduğu malı, kendisinin veya başkasının zimmetine geçirme bilinç ve iradesinin bulunması gerekli ve yeterlidir.” Yargıtay CGK Esas No: 2023/7-596, Karar No: 2024/127 sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

³³⁹ Artuk/ Gökçen/ Alaşahin/ Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s.715.

ikisinin indirileceği belirtilmiştir.³⁴⁰ Beşinci fıkraya göre, kovuşturma öncesinde failin gönüllü olarak zararı tazmin etmesi halinde bu indirim oranı yarıya düşmekte; eğer bu durum hüküm verilmeden önce gerçekleşirse, cezada üçte bir oranında indirim uygulanacağı hükme bağlanmaktadır.³⁴¹

Kanun metni incelendiğinde, TCK yer verilen genel zimmet suçuna ilişkin TCK 248. maddesinde³⁴² düzenlenmiş olan etkin pişmanlık hükmüne paralel olarak; soruşturma başlamadan önce, kovuşturma başlamadan önce ve hükümden önce etkin pişmanlık halini düzenlenmiştir.

Kanun metninde görüldüğü üzere, kanun koyucu, suçun işlenmesinin ardından belirli zamanlarda gerçekleştirilen “suç konusu zimmete geçirilen malın aynen iadesi” veya “meydana gelen zararın tamamen tazmin edilmesi” durumlarında, suçun varlığını kabul etmekle birlikte cezada indirim yapılacağını hükme bağlamıştır. Etkin pişmanlık indiriminden faydalanabilmek için verilen zararın tamamının karşılanması gereklidir.³⁴³ Zararın kısmi olarak ödenmesi durumunda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu hususun ancak TCK’nın 62. maddesi kapsamında takdiri indirim nedeni olarak göz önünde bulundurulması gerekmektedir.³⁴⁴

³⁴⁰ Bahse konu fıkra: “Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir.”

³⁴¹ Bahse konu fıkra: “Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Bu durumun hükümden önce gerçekleşmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.”

³⁴² TCK m.248: “(1) Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir. (2) Kovuşturma başlamadan önce, gönüllü olarak, zimmete geçirilen malın aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, verilecek cezanın yarısı indirilir. Etkin pişmanlığın hükümden önce gerçekleşmesi halinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir.”

³⁴³ Okuyucu Ergün, Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, s.125.

³⁴⁴ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.59.

Bununla birlikte, misli olmayan eşyaların, malın aynen iadesi mümkün değilse, bu durumda malın değerinin tazmin edilmesi zorunludur.³⁴⁵ Teminat gösterilmesi, taahhüt verilmesi, takas yapılması veya senet sunulması, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesi için aynen iade ya da tazmin yerine geçmez.³⁴⁶

Yargıtay uygulamalarında suça konu malın değeri, iade tarihine göre değil, suç tarihine göre belirlenir. Ayrıca, suç nedeniyle oluşan zararın enflasyon karşısında değer kaybetmesi dikkate alınmamaktadır. Uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi halinde, ayrıca faiz talep edilmesine ilişkin olarak kanunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.³⁴⁷ Bu bakımdan bankacılık zimmeti suçunda etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için malın aynen iade edilmesi veya bedelinin tam olarak ödenmesi gerekir; ancak faiz ödenmesi zorunlu değildir.³⁴⁸ Yargıtay içtihatlarında da faizin hukuk mahkemelerinde ileri sürülebileceği, dolayısıyla zimmete konu malın iadesinde işlenen faizin dikkate

³⁴⁵ Baba, Yasemin. *Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013, s.67'den akt. Selçuk, "5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçları", s.253.

³⁴⁶ Aslan, "Zimmet Suçu". İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.71, S.1, 2013, s.63.

³⁴⁷ Gürses, "Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)", s.91.

³⁴⁸ İtişgen, Rezzan. "Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu". Journal of Istanbul University Law Faculty, C.71, S.1 (2013), s.655. Konu ile ilgili Yargıtay kararında: "Nisbi para cezası belirlenirken zimmet tutarına faizin ilave edilemeyeceği gözetilmeden sanıklara fazla para cezası tayini, İade hükümlerinin uygulanması için faiz hariç asıl zimmet tutarının ödenmesinin yeterli olduğu nazara alınarak, ana para nispetinde ödeme yaptıkları anlaşılan sanıkların kesin ödeme tarihleri saptanarak haklarında TCK.nun 202/3. maddesinin uygulanmaması..." bozma sebebi kabul edilmiştir. Yargıtay 5.CD., E. 2005/8597 Esas, 2005/2876 Karar sayılı kararı. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/#>, Erişim Tarihi: 12.03.2025).

alınmayacağını vurgulamıştır.³⁴⁹ Ayrıca icra dosyasına yapılan ödemelerin de etkin pişmanlık kapsamında değerlendirilmeyeceği belirtilmiştir.³⁵⁰

Banka veya TMSF arasında imzalanan protokoller çerçevesinde zararın kısmen giderilmiş olmasının ve ileriye dönük taksitler halinde ödeme planının oluşturulmasının etkin pişmanlığın uygulanması için yeterli olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre failin, zararın fiilen ve tamamen ödenmesi gerektiğini, Banka veya TMSF arasında imzalanan bir protokol çerçevesinde zararın kısmen giderilmiş olmasının veya ileriye dönük taksitler halinde ödeme planının oluşturulmasının etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanma

³⁴⁹ “Zimmet nedeniyle oluşan zarar miktarı saptanırken, sanığın katılan bankaya verdiği faiz ve diğer masraflar hariç net zararın, bir başka deyişle mal edinmek maksadıyla sağladığı yararın esas alınması gerektiği, faizin hukuk mahkemelerinde dava konusu olabileceği, mahkeme tarafından da zarar miktarının bu kurallara göre saptandığı anlaşılmakla, hükümde bu yönüyle hukuka aykırılık bulunmamıştır.” Yargıtay 5. CD. K. Tarihi:28.03.2005, Esas No: 2024/2512, Karar No: 2024/4999 sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

³⁵⁰ “Bozma sonrasında banka zararının Beypazarı İcra Müdürlüğünün 2012/1323 Esas sayılı icra takip dosyasına 11.03.2021 tarihli dekontla yapılan ödeme ile ödenerek kapatıldığı, Dairemiz yerleşik uygulamalarına göre icra takibine istinaden yapılan ödemelerin etkin pişmanlık kapsamında yapılan bir ödeme olarak kabul edilemeyeceği cihetle sanığın cezasında 5411 sayılı Kanun'un beşinci fıkrası gereğince indirim yapılması suretiyle eksik ceza tayini, aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi yapılmamıştır.” Yargıtay 7. CD., Karar Tarihi: 28.03.2005, Esas No:2023/16195, Karar No: 2024/4519 sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.11.2024).

alanı bulmayacağı belirtilmiştir.³⁵¹ Diğer bir görüşe ve Yargıtay uygulamasına³⁵² göre de her ne kadar kanunda bu konuda açık bir düzenleme bulunmasa da taksitlendirme yoluyla etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasına olanak tanındığı görülmektedir. Ancak, etkin pişmanlığın en geç hüküm verilinceye kadar mümkün olması nedeniyle, bu durumlarda zararın son taksitinin mutlaka hükümden önce ödenmesi gerektiğini belirtmiştir.³⁵³

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasında, failin kim olduğunun belirlenmesi, iade veya tazmin yükümlülüğünün kimin sorumluluğunda olduğunu tespit etmek açısından büyük önem taşımaktadır.³⁵⁴

Doktrinde bir görüşe göre etkin pişmanlık, suçun tamamlanmasından sonra belirli suçlar için cezanın azaltılmasını veya tamamen ortadan kaldırılmasını sağlayan kişisel bir neden olarak düzenlendiği, dolayısıyla iştirak halinde işlenen suçlarda, sadece etkin pişmanlık gösteren kişiye ve şeriklere uygulanabileceği ileri sürülmüştür.³⁵⁵ Ancak Yargıtay içtihatlarında, iştirak halinde işlenen suçlarda etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak isteyen bir sanığın, suçtan doğan zararı gidermesi durumunda, diğer faillerin bu ödemeye açıkça karşı

³⁵¹ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.59.

³⁵² “Bank Kapital Anonim Şirketinin hâkim ortağı olan ve Ceylan Grubu olarak da nitelendirilen grup firmaları ile 30.04.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere 02.05.2003 tarihinde Finansal Yeniden Yapılandırma Sözleşmesi imzalandığına ilişkin dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler ile TMSF'nin 29.06.2011 tarihli ve 02980 sayılı yazı cevabına göre; Ceylan Grubu ve bağlantılı üçüncü şahıslardan 06.06.2001-31.05.2011 tarihleri arasında yapılan peyder pey tahsilatlar neticesinde toplam 59.047.722.54 Dolar tutarında nakit ve gayrimenkul satışından kaynaklanan aynı tahsilat yapıldığının belirtilmesi karşısında; sanığın doğrudan veya dolaylı ortağı olduğu Ceylan Grubunu oluşturan şirketlerin, Bank Kapital AŞ'nin 20.10.2000 tarihinde TMSF'ye devredilmesinden ve 30.10.2001 tarihinde sanık hakkında banka zimmeti suçundan kamu davası açılmasından sonraki bir tarih olan 02.05.2003 tarihinde banka zararını ödeme iradesini ortaya koydukları anlaşılmakla; banka zararının hükümden önce ödendiğinin ve ilk derece Mahkemesince etkin pişmanlık nedeniyle yapılan indirimin isabetli şekilde uygulandığının kabulü gerekmektedir.Bu itibarla, haklı nedene dayanmayan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir.” Yargıtay CGK Esas No:2022/7-547, Karar No: 2023/261 (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.08.2024).

³⁵³ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.97.

³⁵⁴ Baba, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması”, s.266.

³⁵⁵ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.61.

çıkması halinde etkin pişmanlık hükümlerinin onların lehine de uygulanabileceği ifade edilmiştir.³⁵⁶

Öğretide etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için zararın bizzat fail tarafından giderilmesinin zorunlu olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Azınlık görüşe göre, failin suçtan duyduğu pişmanlığın en somut göstergesi, işlediği fiilin yol açtığı zararı bizzat çaba göstererek telafi etmeye çalışmasıdır. Fail, suç konusu malı bir başkasının zimmetine geçirmiş olsa bile, etkin pişmanlıktan faydalanmak istiyorsa iade işlemini tutukluluk, hastalık vb. zorunlu nedenle dışında kendisi gerçekleştirmek zorundadır. Aksi takdirde etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmaması gerektiğini savunur.³⁵⁷

Çoğunluk görüşe ve uygulamaya göre de; etkin pişmanlık hükümlerinde, zararın iadesi veya tazmininin mutlaka fail tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğine dair bir düzenleme yer almamaktadır. Her ne kadar beşinci fıkarda, iade veya tazminin gönüllülük esasına dayalı olması gerektiği vurgulanmışsa da bu durum, failin bilgisi ve onayıyla üçüncü kişiler tarafından yapılan ödemelerin geçerliliğine engel teşkil etmemektedir.³⁵⁸ Yargıtay uygulamasına göre, zararı kimin ödediğinin önemli olmadığı belirtilmiş olsa da, failin yapılan ödemeye en azından itiraz etmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

3.7.2.1 Soruşturma evresinden önceki etkin pişmanlık

5411 sayılı Kanun'un 160. maddesinde düzenlenen suçlarla ilgili olarak, yine aynı maddenin dördüncü fıkrasında soruşturma başlamadan önce etkin pişmanlık hükümleri gerçekleştiği takdirde, failin cezasında üçte iki oranında indirim yapılacağı hükme bağlanmıştır.

³⁵⁶ “Dairemizce süre gelen uygulamalara göre, iştirak hâlinde suçu işlediği iddia olunan sanıklardan birinin yaptığı ödeme nedeniyle ödemeye açıkça karşı çıkmayan diğer suç ortağının da pişmanlık hükümlerinden yararlandırılması gerektiği nazara alınarak, sanık Nevzat'ın yaptığı ödeme nedeniyle sanık Kadir hakkında da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi...” Yargıtay 5. CD., 09.10.2024 Tarih, 2021/14881 E., 2024/10335 K. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 11.10.2024):

³⁵⁷ Baba, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması”, s.266.

³⁵⁸ Aytekin İnceoğlu, *Bankacılık Kanununda Yer Alan Suçlar*, s. 401. Haznedar, İ.Murat, “Bankacılık Zimmet Suçu”, *Legal Hukuk Dergisi*, S.52, 2007, s.1184’ten akt. Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.93.

Kanunda söz edilen soruşturmanın adli nitelik mi taşıdığı yoksa idari bir süreç mi olduğuna ilişkin açık bir düzenleme mevcut değildir. Bu belirsizlik, normun uygulanmasına yönelik yorum farklılıklarına zemin hazırlamaktadır. Doktrinde de bu husus tartışılmış ve farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Azınlık görüşe göre, kanunda soruşturmanın hangi tür soruşturma olduğu açıkça belirtilmediği için, idari soruşturmanın yapılması durumunda da soruşturmanın başlamış sayılacağını ifade etmektedir.³⁵⁹ Çoğunluk görüşe göre ise ceza kanunlarında geçen soruşturma kavramının ceza soruşturmasını ifade ettiği yönündedir.³⁶⁰ Benzer şekilde, Yargıtay'ın TCK'da düzenlenen zimmet suçu ile ilgili kararlarında da soruşturma teriminin adli soruşturmayı işaret ettiği sonucuna varıldığı görülmektedir.³⁶¹

Bilindiği üzere, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu(CMK) 2/1-e maddesine göre, adli soruşturma, suç şüphesinin yetkili makamlar tarafından öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen süreci kapsar. Bu tanıma ve kanaatimize göre de Cumhuriyet savcılarının suç şüphesini fark edip harekete geçmesiyle soruşturma aşaması başlamış olacaktır.

³⁵⁹ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.58.

³⁶⁰ Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R. Murat. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 16.Baskı, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2018, s.1128.

³⁶¹ "...O halde 'soruşturma evresi' suç şüphesinin C.savcısı tarafından öğrenilmesiyle başlayacağından, 5237 sayılı TCY.nın 248. maddesi uyarınca "etkin pişmanlık" nedeniyle indirim yapılacak hallerde, ödemenin, olay C.savcılığınca öğrenilmesi ve soruşturma işlemlerine başlanmasından önce yapılması halinde 1. fıkranın, diğer hallerde ise 2. fıkranın uygulanması gerekmektedir. Nitekim öğretide de aynı esas kabul edilmiştir. Özel Daire azınlık görüşü ile Yargıtay C.Başsavcılığı itirazında ileri sürüldüğü üzere; 5237 sayılı TCY.nın 254. maddesinde rüşvet suçları için öngörülen etkin pişmanlık hükümlerinin, zimmet suçunda kıyasen uygulanmasına da olanak bulunmamaktadır. Zira, "maddi ceza hukukunda kıyas yapılamayacağı biçiminde" tanımlanan ve yeni TCY.nın 2. maddesi 3. fıkrasında da açıkça ifadesini bulan temel ilke uyarınca yasaların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamayacağı, suç ve ceza içeren hükümlerin, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamayacağı tartışmasız bir kuraldır.(...) Görüldüğü gibi, zimmet suçuna ilişkin olarak C. savcılığına ihbar yapılmadan önce zimmet miktarı iade edilmiştir. O halde, Yerel Mahkemece hükümlü hakkında 5237 sayılı Yasanın 248/1. maddesinin uygulanması ve Özel Daire çoğunluğunca bu hususun bozma nedeni sayılmaması isabetli ve yasaya uygundur." Yargıtay CGK., Karar Tarihi: 17.10.2006, Esas No: 2006/5-165, Karar No: 2006/213, (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

Yukarıda da anlatıldığı üzere failin, adli soruşturma başlamadan önce malın aynen iadesi veya zararın tamamını giderildiği ve diğer etkin pişmanlık şartların mevcut olduğu takdirde, failin cezasında üçte iki oranında indirim yapılacaktır. Bu madde emredici bir hüküm olup mahkemeye takdir hakkı tanınmamaktadır.

3.7.2.2 Kovuşturma evresinden önceki etkin pişmanlık

5411 sayılı Kanun'un 160. maddesinde düzenlenen suçlarla ilgili olarak, yine aynı maddenin beşinci fıkrasında soruşturma başladıktan sonra ve ancak kovuşturma başlamadan önce etkin pişmanlık hükümleri gerçekleştiği takdirde, failin cezasında yarı oranında indirim yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm emredici olup mahkemeye takdir hakkı tanınmamıştır. Etkin pişmanlık hükümlerinin şartları mevcut ise yarı oranında indirim yapılması gerekmektedir.

Bilindiği üzere soruşturma evresi, suç şüphesinin yetkili makamlar tarafından öğrenilmesiyle başlar ve iddianamenin mahkemece kabulüne kadar devam eder.³⁶² Zimmet suçunda bazen gerçek zararın tespit edilmesi kovuşturma evresinde mümkün hale gelmiş olabilir. Doktrinde zimmet suçundan doğan zararın, soruşturma başlamadan önce ya da soruşturma sırasında ödenmesine karşın, kovuşturma evresinde yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda zararın ödenen tutardan daha fazla olduğunun tespit edilmesi durumunda, failin kastı dikkate alınarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir.³⁶³ Ancak fazla tespit edilen zararın da giderilmiş olması koşuluyla etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasına imkan tanımak gerekmektedir.

3.7.2.3 Hükümden önceki etkin pişmanlık

5411 sayılı Kanun'un 160. maddesinde düzenlenen suçlarla ilgili olarak, yine aynı maddenin beşinci fıkrasında hükümden önce etkin pişmanlık hükümleri gerçekleştiği takdirde, failin cezasında üçte biri oranında indirim yapılacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu hükümde belirtilen bu süreç kovuşturma aşamasının başlangıcından itibaren işlemeye başlamakta ve kesin hükmün tesis edilmesine dek sürmektedir.

Genel zimmet suçu için düzenlenmiş olan TCK 248. maddenin ikinci fıkrasının gerekçesine bakıldığında etkin pişmanlık hükmünün, ilk derece mahkemesince verilmiş olan ilk hükmüm

³⁶² Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.58.

³⁶³ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.58.

verilmesi anına kadar uygulanabileceğini belirtilmiştir. Ancak, ilk hükmün bozulmasının ardından yeniden yapılacak yargılama sürecinde, yeni hüküm verilene kadar zararın tazmin edilmesi durumunda, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağı konusunda uygulamada ve doktrinde farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur.

Doktrinde bir görüşe göre “hükmün verilmesi” ifadesi, ilk derece mahkemesi tarafından hüküm açıklanmadan önceki süreyi ifade ettiğini, bu nedenle, kanun yolu aşaması ya da bozmanın ardından, ilk derece mahkemesi yeniden karar vermeden önce yapılan aynen iade veya tazmin, TCK m. 248/2’de düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanamayacağı ifade edilmiştir.³⁶⁴ Yine benzer bir görüşe göre, ilk hükmün ardından etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün olmadığını, bunun nedeni, ceza mahkemesinin hükümle birlikte tazminat ödenmesine de karar vermesi ve bu kararın icra edilebilir hale gelmesidir. Dolayısıyla, icra takibine sonra yapılan bir ödemenin de etkin pişmanlık olarak değerlendirilmesi söz konusu olmayacaktır.³⁶⁵

Yargıtay ise bir kararında³⁶⁶ bozma öncesinde verilen hükmün, bozma kararının ardından hukuken geçerliliğini yitirdiği; kanun maddesinde geçen “hüküm” ifadesinin ise yargılamayı sona erdiren ve hukuki geçerliliği devam eden kararı ifade ettiği dikkate alınarak, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmaması bozma gerekçesi yapmıştır.

Kanaatimizce, etkin pişmanlık, şüpheli ve sanık için bir hak niteliği taşıırken, aynı zamanda suçtan zarar görenin maddi kaybını da telafi etmeye yönelik bir mekanizma sunmaktadır. Bu nedenle, bozma sonrasında da etkin pişmanlık yolunun açık tutulması, bu hakkın şüpheli ve

³⁶⁴ Özgenç, *Zimmet Suçu*, s.59.

³⁶⁵ Baba, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması”, s.276.

³⁶⁶ “Bozma öncesi verilen hükmün bozma ilamıyla ortadan kalktığı, Yasa maddesinde hükümden kastedilenin ise yargılamayı sonlandıran ve hukuken varlığını devam ettiren hüküm olduğu gözetilerek, sanığın zimmet tutarı olan 7.000 TL banka zararını 08.04.2010 tarihinde hüküm verilmeden önce tamamen giderdiği halde, cezasından anılan yasanın 160/5. maddesinin son cümlesi uyarınca indirim yapılması gerektiğinin gözetilmemesi...” Yargıtay 7. CD. 26.10.2015 Tarih, 2014/22141 Esas, 2015/20658 Karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024). Bkz. aynı yönde Yargıtay CGK 06.05.2021 Tarih, 2018/241 Esas, 2021/204 Karar sayılı kararı.

sanığa hatırlatılması ve böylece hem ceza indiriminin sağlanması hem de suçtan doğan maddi zararın giderilmesine imkan tanınacaktır.

4. BANKACILIK ZİMMET SUÇUNUN BENZER VE İLİŞKİLİ SUÇ TİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI, MUHAKEMEYE İLİŞKİN HÜKÜMLER, YAPTIRIM VE İNFAZA İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEME

4.1 BANKACILIK ZİMMET SUÇUNUN BENZER VE İLİŞKİLİ SUÇ TİPLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

4.1.1 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Dolandırıcılık Suçu

Dolandırıcılık suçu TCK'nın 157. maddesinde düzenlenmiş olan malvarlığı suçlarından biridir. İlgili hükümdeki düzenleme şu şekildedir: “Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası verilir.” Dolandırıcılık suçunun diğer mal varlığına karşı işlenen suçlardan ayrıldığı nokta, Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere,³⁶⁷ failin hileli davranışlarla mağduru yanıltarak, mağdurun kendi malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunmasına neden olmasıdır.³⁶⁸ Yani dolandırıcılık suçu ile failin hileli bir davranışla mağdurun ya da üçüncü bir kişinin zararına, kendisine veya bir başkasına çıkar sağlaması suç olarak tanımlanmıştır.

Zimmet suçunda ise, malvarlığının teslim işlemi genellikle görev veya koruma amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, zimmet suçunun oluşumu için hileli bir davranışın varlığı zorunlu bir unsur değildir. Ancak hileli davranışın, zimmet fiilini gizlemek veya bu fiilin ortaya çıkmasını önlemek amacıyla gerçekleştirilmesi halinde, suçun nitelikli hali meydana gelecektir.

³⁶⁷ “Dolandırıcılık suçunu malvarlığına karşı işlenen diğer suç tiplerinden farklı kılan husus, aldatma temeline dayanan bir suç olmasıdır. Birden fazla hukuki konusu bulunan bu suç işlenirken, sadece malvarlığı zarar görmemekte, mağdurun veya suçtan zarar görenin iradesi de hileli davranışlarla yanıltılmaktadır. Madde gerekçesinde de aldatıcı nitelik taşıyan hareketlerle kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyiniyet ve güvenin bozulduğu, bu suretle kişinin irade serbestisinin etkilenip irade özgürlüğünün de ihlâl edildiği vurgulanmıştır...” YGK., 15.9.2015 tarih ve 2014/399 E., 2015/272 K. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 10.07.2024).

³⁶⁸ Aydın, Devrim. “Dolandırıcılık Suçu”. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, s.2, 2021, s.654.

Dolandırıcılık suçunda herhangi bir gerçek kişi bu suçun faili olabilir, yani fail açısından belirli bir özellik aranmaz.³⁶⁹ Ancak bankacılık zimmeti suçu daha önce fail kısmında ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere özgü bir suçtur. Bu sebeple ancak belirli özellikleri taşıyan kimseler bankacılık zimmeti suçunun faili olabilecektir.

Bankaya sahte belgeler, senetler veya gerçeğe aykırı bilanço sunularak banka personelinin aldatılması ve bu yolla kredi alınması durumunda ise TCK'nın 158/j. maddesi³⁷⁰ uyarınca nitelikli dolandırıcılık suçu meydana gelecektir. Şayet bu durum, banka personelinin aldatılması yoluyla değil, banka personelinin suça eylem ve fikir birliği ile katılması suretiyle gerçekleştirilmişse, bu halde dolandırıcılık suçu yerine zimmet suçunun olduğu kabul edilecektir.³⁷¹

Yargıtay içtihatlarına göre, failin, görevi gereği kendisine teslim edilmemiş bir mal üzerinde hileli davranışlarla kendisine ya da bir başkasına menfaat sağlaması durumunda, bankacılık zimmeti suçunun unsurları gerçekleşmeyecektir. Bununla birlikte, somut olayın özelliklerine göre, bu tür eylemler dolandırıcılık (TCK m.157) veya belgede sahtecilik (TCK m.204) suçlarını oluşturabilecektir.³⁷²

³⁶⁹ Aydın, “Dolandırıcılık Suçu”, s.655.

³⁷⁰ TCK m.158/j: “Dolandırıcılık suçunun; j) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla, ... işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, ... (j)... bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.”

³⁷¹ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.128

³⁷² “Sanığın banka parasına vazüliyet olmadığından atılı eylemin 5411 sayılı Bankalar Kanunu'nun 160. maddesi kapsamında zimmet suçunu oluşturmamakta ise de; Banka özel güvenlik görevlisi sanık Ö. D.'nin başkasının yerine imza atmak suretiyle bireysel kredi sözleşmesi formu, buna ek rehin sözleşmesi ve taahhütname, kefalet virman - takas - mahsup talimatını içerir belgeleri düzenleyerek hileli davranışlarla katılan bankayı aldattığı, sahte belgeler ile kendisine haksız menfaat sağlamak suretiyle bankayı zarara uğrattığı bu itibarla eylemin dolandırıcılık ve sahtecilik suçlarını oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm tesisi...” Yargıtay 7. CD. 09.10.2013 tarih, 2012/27684 Esas, 2013/20126 Karar sayılı kararı (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 14.10.2024).

4.1.2 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Belgede Sahtecilik Suçu

Resmî belgede sahtecilik suçu, TCK'nın 204. maddesinde dört farklı seçimlik hareket ile düzenlenmiştir. Bunlar: resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını yanıltacak şekilde değiştirmek, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı biçimde belge düzenlemesi ve düzenlenen resmî belgeyi kullanmaktır.³⁷³

“Zimmet Suçu” ile “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu” karşılaştırıldığında, her iki suçun faili kamu görevlisidir. Bu bağlamda resmî belgeyi tanımlayan en temel unsur, belgenin yetkili bir kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olmasıdır.³⁷⁴

İçtima kısmında detaylı bir şekilde bahsettiğimiz gibi, Bankacılık Kanunu'nun 161. maddesinde yer alan özel düzenleme, failin eylemlerinin hem Bankacılık Kanunu'na hem de diğer kanunlara göre suç oluşturması durumunda, en ağır cezayı öngören hükmün uygulanmasını öncelikli hale getirmiştir. Bu bağlamda, eğer bankacılık zimmeti suçuyla birlikte resmi veya özel belgede sahtecilik suçu da işlenmişse, Bankacılık Kanunu kapsamında öngörülen cezai yaptırım daha ağır olduğu takdirde fail, bankacılık zimmeti suçu çerçevesinde cezalandırılacaktır ve TCK'nın 212. maddesi bankacılık zimmeti yönünden uygulanamayacaktır.³⁷⁵

Nitekim Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan ayrıca hüküm kurulacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu bağlamda, sanığın zimmet suçunu işlerken sahte belge düzenlemesi

³⁷³ Resmi belgede sahtecilik TCK Madde 204: “(1) Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir resmi belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen veya sahte resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Resmi belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.”

³⁷⁴ Gökcan, Hasan Tahsin. “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M. 204)”. *Ankara Barosu Dergisi*, S.3 2009, s.101.

³⁷⁵ Artuk/ Gökcan/ Alşahin/ Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, s.938.

gibi fiillerin, zimmet suçunun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği ve sadece bankacılık zimmet suçundan mahkumiyet hükmü kurulması gerektiğine işaret edilmiştir.³⁷⁶

4.1.3 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Hırsızlık Suçu

Hırsızlık suçu, TCK m.141’de “Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden almak” olarak tanımlanmıştır. Bu suçun gerçekleşebilmesi için failin zilyedin rızası dışında malı bulunduğu yerden alma iradesiyle hareket ederek bu fiile ilişkin icra hareketlerini tamamlamış olması gerekir.³⁷⁷

Failin bir özellik arz etmediğin hırsızlık suçu kamu görevlisi de dahil olmak üzere herhangi bir kimse tarafından işlenebilirken; bankacılık zimmeti suçu özgü bir suç olduğundan yalnızca belirli niteliklere sahip kimseler tarafından işlenebilmektedir. Malvarlığın karşı işlenen suçlardan olan hırsızlık suçunda, failin başkasına ait taşınır malı izinsiz şekilde alarak kendisine veya bir başkasına menfaat temin etme amacı bulunmaktadır.³⁷⁸ Bankacılık zimmetinde ise fail kendisine teslim edilen ve zimmetinde bulunan ya da koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan malı, mal edinir veya başkasının çıkarına kullanır. Eğer ki tam tersi olan durum gerçekleşirse yani fail, rızaen zimmetine bırakılmamış ya da koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunmadığı bir malvarlığı değerini kendi veya üçüncü bir kişinin menfaatine kullanırsa, bu halde hırsızlık suçu meydana gelecektir.

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında, sanığın suç tarihinde "ofis destek yetkilisi" olarak görev yaptığı, bu görev kapsamında yalnızca şube arşiv, sekreteryaya ve organizasyon

³⁷⁶ “Dairemizce de benimsenen Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 06.04.2010 tarih ve 2010/7-38 Esas, 2010/79 sayılı kararında belirtildiği üzere; 5411 sayılı Bankacılık Yasasında zimmet suçu yanında sahtecilik suçundan da ayrıca hükmolunacağına ilişkin bir düzenleme bulunmaması karşısında, sanığın zimmet eylemlerini gerçekleştirirken, sahte belge tanzim etmesi fiillerinin de zimmet suçunun unsuru olarak değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden, sanık hakkında Özel belgede sahtecilik suçundan beraatine ilişkin yazılı şekilde hüküm kurulması...” Yargıtay 7. CD., 02.06.2021 Tarih, 2021/3639 E., 2021/7320 K. Sayılı kararı. bkz. Benzer şekilde Yargıtay 7. CD 13.03.2024 tarih, 2022/7415 E., 2024/2692 K. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.08.2024).

³⁷⁷ Şen, Ersan. “Hırsızlık Suçları”. *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, 2012, s.327.

³⁷⁸ Şen, “Hırsızlık Suçları”, s.329.

işlerinden sorumlu olduğu, iddiaya konu paraların sanığa görevi nedeniyle teslim edilmediği ve sanık ile banka arasında imzalanan sözleşmedeki görev tanımında, sanığın bankanın para, evrak veya mallarını koruma ve gözetim sorumluluğunun yer almadığı tespit edilerek bankacılık zimmeti suçunun oluşmadığını, sanığın eylemlerinin hırsızlık veya dolandırıcılık suçlarını oluşturup oluşturmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir.³⁷⁹

4.1.4 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Güveni Kötüye Kullanma Suçu

TCK'nın 155.maddesinde düzenlenen "Güveni Kötüye Kullanma Suçu" kanunda "Başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyedliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyedliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkar eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi hâlinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur." şeklinde ifade edilmiştir.

³⁷⁹ "Tüm dosya kapsamının incelenmesinde sanığın banka ATM'sinden kartsız para yatırma işlemi yapmak isteyen 3 banka müşterisinden, yardımcı olmak vaadi ile toplam 2.395 TL parayı teslim alarak, müşterilerin nezaretinde gerçekleştirdiği işlemler sonucu, söz konusu tutarları kendi hesabına yatırmak suretiyle bankacılık zimmeti suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmış ise de sanığın suç tarihlerinde katılan bankada "ofis destek yetkilisi" olarak görev yapmakta olduğu anlaşılmakta olup dosya içerisindeki görev tanımına göre görevinin "şube arşiv, sekreteryaya ve organizasyon işlerini yapmak" olduğu, katılan bankanın 03/02/2015 tarihli yazısına göre de "iddiaya konu paraların zilyetliğinin sanığa görevi nedeniyle tevdi edilmediği ve sanığın bu paraları koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunmadığının" belirtilmesi karşısında olayda suça konu paraların görevi nedeniyle sanığa tevdi edilmediği gibi sanık ile katılan banka arasında imzalanan sözleşmedeki görev tanımında da, sanığın bankanın para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer mallarını koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunmaması dikkate alındığında bankacılık zimmeti suçunun unsurları itibariyle oluşmadığı halde, hırsızlık ya da dolandırıcılık suçlarının oluşup oluşmadığı değerlendirilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması..." Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 27/01/2021 tarih, 2020/5576 E., 2021/905 K. Sayılı kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.08.2024).

Güveni kötüye kullanma suçu ile bankacılık zimmeti suçu arasında birçok benzerlik var olmakla birlikte, kimi farklılıklar da mevcuttur.

Güveni kötüye kullanma suçunun var olabilmesi için, ilk olarak mağdur tarafından malın zilyetliği faile devredilmeli ve bu devrin, malın belirli bir şekilde kullanılması veya korunması amacıyla gerçekleştirilmiş olması gerekir.³⁸⁰ Her iki suçta da mal rıza ile devredilir. Bankacılık zimmet suçunda ise suç konusu mal varlığı değeri banka personeline, görevi gereği zilyetliğinin devredilmiş olması ya da o mal üzerinde koruma ve gözetim yükümlülüğünün bulunması gerekmektedir. Yine her iki suçta özgü bir suçtur. Güveni kötüye kullanma suçunda fail, zilyetliğin devredildiği o kimsedir.³⁸¹ Aralarındaki ilişki sözleşmeden veya güven ilişkisinden kaynaklanabilir.

Bankacılık zimmeti suçundaki “zimmetine geçiren” ifadesi ile güveni kötüye kullanma suçundaki “zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkâr eden” ifadesi içerik olarak benzer anlam taşımaktadır. Ancak “zimmet” terimi, suçun failinin görevine dayalı bir ilişkiyi vurgulamak amacıyla daha teknik bir anlam içerdiğinden, bankacılık zimmeti suçunda özellikle kullanılmaktadır.³⁸²

Zimmet suçu ile güveni kötüye kullanma suçu arasındaki temel farklılıklar incelendiğinde ise; öncelikle zilyetlik devri unsurunun önem taşıdığı görülmektedir. Nitekim Güveni Kötüye Kullanma Suçunda (TCK m.155) korunan hukuki değer mülkiyet hakkı olarak karşımıza çıkarken, Bankacılık Zimmeti Suçunda finansal piyasalara duyulan güvenini korunması temelde amaçlanmaktadır.

Bankacılık zimmeti suçu ile güveni kötüye kullanma suçu arasındaki bir diğer temel fark, bankacılık zimmeti suçunun yalnızca banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile bankanın

³⁸⁰ Köprülü, Timuçin. *Ceza Hukuku Özel Hükümler Pratik Çalışma Kitabı*, 4.Baskı, Ankara: Savaş Yayınları, 2019, s.252.

³⁸¹ Köprülü, Ceza Hukuku Özel Hükümler Pratik Çalışma Kitabı, s.252.

³⁸² Meraklı, Serkan. “Güveni kötüye kullanma suçu (TCK m. 155)”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, S.3, 2009, s.1164.

diğer mensupları tarafından işlenebilmesine karşın, güveni kötüye kullanma suçunun failleri bakımından böyle bir sınırlamanın bulunmamasıdır.³⁸³

4.1.5 Bankacılık Zimmeti Suçu ile Görevi Kötüye Kullanma Suçu

TCK'nın 257. maddesinde³⁸⁴ düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu düzenlenmiştir. Maddede, kamu görevlisinin görevine aykırı bir şekilde hareket etmesi veya görevini ihmal etmesi sonucu kişilerin mağduriyetine, kamunun zararına ya da bir kişiye haksız menfaat sağlanmasına yol açması suç olarak tanımlanmıştır.

Kanun maddesinde görüleceği üzere görevi kötüye kullanma suçunda yasaklanan eylem, “görevinin gereklerine aykırı hareket etmek, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olmak” şeklinde iken, zimmet suçunda suça konu fiil “zimmete geçirme” eylemidir. Bu iki suç fiil konusunda birbirinden ayrılmaktadır.

Görevi kötüye kullanma suçunun meydana gelebilmesi için sadece hukuka kurallara aykırı bir eylemin gerçekleştirilmesi yeterli değildir, aynı zamanda bu eylem sebebiyle bireyleri mağdur etmesi, kamuya zarar vermesi ya da bir başkasına haksız kazanç sağlaması

³⁸³ Meraklı, Serkan, “Güveni kötüye kullanma suçu (TCK m. 155)”, s.1664.

³⁸⁴ TCK'nın 257. maddesi: “Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

gereklidir.³⁸⁵ Nitekim Yargıtay kararlarında da bu husus gözetilmiştir.³⁸⁶ Bankacılık zimmeti suçunda ise banka personelinin görevine bağlı olarak kendisine devredilen ya da koruma ve gözetim sorumluluğu altında bulunan malı kendi zimmetine geçirmesiyle tamamlanır.

4.2 MUHAKEMEYE İLİŞKİN HÜKÜMLER

4.2.1 Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

5411 Sayılı Kanun kapsamında bankacılık zimmeti suçunun soruşturulması ve kovuşturulması özel usullere tabi kılınmıştır. 5411 sayılı kanun 162. maddesinde bu usul düzenlenmiş olup her ne kadar kanun koyucu bu maddenin başlığını “Kovuşturma usulü” şeklinde yazılmasını tercih etmiş ise de kanun maddesinde kovuşturmaya ilişkin düzenlenmelerin yanında soruşturma usulüne ilişkin hükümlere de yer vermiştir. Bu nedenle öğretide hüküm başlığının “soruşturma ve kovuşturma usulü” şeklinde yazılmamış olması eleştirilmiştir.³⁸⁷

³⁸⁵ Bkz. Şen, Ersan. “Görevi Kötüye Kullanma ve Zimmet Suçları”,<https://www.sen.av.tr/tr/makale/gorevi-kotuye-kullanma-ve-zimmet-suclari> . (Erişim Tarihi:13.10.2024).

³⁸⁶ “Esnaf ve Sanatkarlar Odası Birliği yönetim kurulu başkanı olan sanığın oluşa uygun olarak sübutu kabul edilen, birlik adına kayıtlı sabit telefon hattını kendi ikametine kurdurup bu telefon vasıtasıyla yaptığı görüşmelerin bedellerini yönetim kurulu kararına istinaden söz konusu kurum bütçesinden ödettirmesi eyleminin görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gözetilmeksizin zimmet suçunu oluşturduğunun kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulması Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan hükmün 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi de gözetilerek CMUK.nun 321. maddesi uyarınca bozulmasına, 13.07.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi” YCGK 5.CD Esas No: 2009/5725, Karar No: 2010/6170, Karar Tarihi: 13.07.2010 (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.09.2024).

³⁸⁷ Donay, Süheyl. *Bankacılık Ceza Hukuku*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2007, s.121’den akt. Köksal, “Bankacılık Zimmeti Suçu”, s.88, dip not 152.

Bankacılık Kanunu’nun 162. maddesi³⁸⁸ uyarınca, ilgili kanunda belirtilen suçlara yönelik soruşturma ve kovuşturma usulleri belirlenmiş olup, söz konusu suçların soruşturulması ve kovuşturulması için BDDK veya TMSF’nin Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı olarak başvuruda bulunması zorunludur.³⁸⁹ Burada geçen “Kurum” ve “Fon” ifadelerinden, Kanunun “Tanımlar ve Kısaltmalar” başlığını taşıyan 3. maddesi uyarınca, sırasıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu anlaşılmalıdır.

Kanun koyucu madde metninde yazılı başvurunun muhakeme şartı niteliğinde olduğunu açıkça belirtmiştir. Yargıtay da uygulamalarında yazılı başvuru şartını muhakeme şartı olarak nitelendirmiştir.³⁹⁰ Öğretideki genel kabul gören görüş de kanunda belirtilen yazılı başvuru şartının bir muhakeme şartı niteliğinde olduğudur.³⁹¹

³⁸⁸ 5411 Sayılı Bank. Kanunu Kovuşturma Usûlü Yazılı başvuru ve müdahale başlıklı Madde 162: “Bu Kanunda belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, Kurum veya Fon tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir. Ancak, 160 ıncı maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturmalar Kurumun veya Fonun yazılı bildirimi üzerine veya gecikilmesinde sakınca görülen hallerde re’sen Cumhuriyet savcılarınca yapılır ve Kurum ve Fon haberdar edilir. Bu fıkra uyarınca yapılan soruşturmalar neticesinde açılan kamu davalarında, Kurumun veya Fonun başvuruda bulunması hâlinde, bunlar başvuru tarihinde müdahil sıfatını kazanırlar. İtibarın zedelenmesi, sırların açıklanması ve zimmet suçlarından dolayı ilgililerin dava hakkı ile 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri saklıdır.”

³⁸⁹ Alkan, “Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı Kapsamında Bankacılık Zimmeti Suçunda Yazılı Başvuru Şartı ve İctima Uygulaması”, s.10.

³⁹⁰ “...5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 162/1. maddesi “Bu Kanunda belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, Kurum veya Fon tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir. İlgili Banka ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun davadan haberdar edilmesi, başvurunun gerçekleşmesi halinde yargılamaya devam edilerek hüküm tesisi, aksi halde muhakeme şartının gerçekleşmemesi nedeniyle düşme kararı verilmesi gerektiği gözetilmeksizin davaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması...” İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi’nin 2019/3480 E. K. 2020/24 sayılı 10.1.2020 tarihli karar. Aynı yönde karar için bkz. Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin 2020/1833E 2021/345K sayılı 20.01.2021 tarihli kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 21.08.2024).

³⁹¹ Özgenç, *Zimmet suçu*, s.97.

Ceza muhakemesinin başlatılması ve devamı için muhakeme şartlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir.³⁹² Yargıtay CGK. bir kararında, dosya kapsamına ilişkin olarak zimmet suçundan ne banka ne de kurum tarafından yazılı bir başvuruda bulunulduğu, banka vekiline verilen vekaletnamede, Bankacılık Kanunu'nun 162/1. maddesi kapsamında yazılı başvuru için gerekli yetkiyi içermediği gibi şikayet dilekçesinde dolandırıcılık ve belgede sahtecilik suçlarından şikayetçi olduğu, soruşturmanın ilerleyen safhasında bankacılık zimmeti yönünden iddianamenin tanzim edilip bankaya tebliğ edildiği, iddianame tebliğ edilmesine rağmen herhangi bir başvuruda bulunmadığı, bankanın vekili aracılığıyla şikayette bulunması ve bu şikayetin soruşturma başlatmak için yeterli sayılmasına rağmen, kovuşturma aşamasına gelindiğinde aranan yazılı başvuru şartının yerine getirilmemesi ve ayrıca BDDK'nın durumdan haberdar edilmemesi, muhakeme şartı eksikliği olarak değerlendirilmiş ve bu eksiklik nedeniyle Yargıtay, kurumun haberdar edilmesinin gerekli olduğuna, bu şart yerine getirilene kadar davanın durması gerektiğini değerlendirmiştir.³⁹³

Gerçekten de CMK'nın 223/8. maddesi uyarınca, TCK'da belirtilen düşme nedenlerinin bulunması veya soruşturma ya da kovuşturma şartının yerine getirilemeyeceğinin anlaşılması durumunda, davanın düşmesine karar verilir. Ancak, soruşturma ya da kovuşturmanın yapılması belirli bir şarta bağlı tutulmuş ve bu şartın henüz gerçekleşmediği tespit edilmişse, bu durumda şartın gerçekleşmesini beklemek amacıyla durma kararı verilir.³⁹⁴

Bankacılık Kanunu'nda yer alan bu düzenleme, bankalara yönelik asılsız veya dayanaksız suç duyurularıyla soruşturma açılmasını önlemek ve bu sayede hem bankalara duyulan güvenin hem de ülke ekonomisinin kolayca zarar görmesini engellemek amacı taşıdığını söylemek mümkündür.³⁹⁵ Ancak kanun koyucu, bu suçların soruşturulması ve

³⁹² Kılıç, Ali Şahin. "Ceza Muhakemesi Şartlarının Genel Teorisi", *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 2024, C.12, S.2, s.80.

³⁹³ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Tarih:28.9.2021, Esas:2020/477, Karar:2021/429. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 06.09.2024).

³⁹⁴ Atay, "Bankacılık Zimmeti Suçu", s.631.

³⁹⁵ Dursun, Selman. "Yeni Bankacılık Kanununda Yer Alan Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hükümleri", *Ceza Hukuku Dergisi*, C.2, S.4, 2007, s.264.

kovuşturulması için aramış olduğu bu yazılı başvuru şartının niteliği hususunda bir açıklama yapmamıştır.

Öğretide, bu konuda karşılaştırma yapmak suretiyle yazılı başvuru şartının niteliği hakkında çeşitli görüşler ortaya konulmuştur. Bir görüşe göre, TMSF ve BDDK’nın suçtan doğrudan zarar gören sıfatını taşımamaları ve bir sreye bağlı olmamaları ve başvuruyu geri alamamaları nedeniyle bu kurumlar tarafından yapılan başvuruların hukuki anlamda ‘şikayet’ olarak kabul edilemeyeceğini, yine savcılığın devreye girmesi zorunlu tutulmadığından, izin ya da karar mekanizmalarının mevcut olmadığı ve başvuru sonucunda savcının dava açma mecburiyetinin bulunmadığı göz önüne alındığında, bu durumda “talep” niteliği de taşımadığını; söz konusu başvuruyu, devletin, savcısını dava amaya mecbur bırakmayacak şekilde, belirli makamlar aracılığıyla yaptığı şikayet olarak tanımlanan müracaat kavramına niteliğinde olabileceği ifade edilmiştir.³⁹⁶

Farklı bir görüşe göre ise güncel ceza mevzuatımızda müracaat kurumuna ilişkin açık bir düzenleme bulunmadığından ve müracaatın, 765 sayılı mülga TCK dönemine ait bir kavram olduğunu belirterek mevcut ceza sisteminde bu tür başvuruların şikayet olarak değerlendirilmesi gerektiğini ve şikayet hükümleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, bu nedenle yazılı başvurunun müracaat niteliğinde olduğunu savunan görüşlerin isabetli olmadığını ve ifade etmiştir.³⁹⁷

³⁹⁶ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.233. Dursun, “Yeni Bankacılık Kanununda Yer Alan Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hükümleri”, s.264,265.

³⁹⁷ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.107.

Bu bağlamda, yazılı başvurunun niteliğini ne tamamen müracaat ne de klasik anlamda şikayet olarak değerlendirmek mümkündür.³⁹⁸ Dolayısıyla, yazılı başvuruyu *sui generis* (kendine özgü) bir kurum olarak kabul etmek daha doğru bir yaklaşımdır.³⁹⁹

Kanaatimizce, yazılı başvurunun *sui generis* bir kurum olarak değerlendirilmesi, diğer görüşlerin eksik bıraktığı noktaları kapsayan, kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır. Yazılı başvurunun ne şikayet, ne müracaat ne de talep olarak kesin bir şekilde nitelendirilememesi, onun kendine özgü bir hukuki mekanizma olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Bu kurum, Bankacılık Kanunu'na özgü bir yapı arz etmekte ve diğer ceza hukuku kavramlarından farklılık göstermektedir. Bu farklılık, yazılı başvurunun yalnızca ceza muhakemesine özgü bir mekanizma olduğunu değil, aynı zamanda kanunda düzenleniş biçimiyle diğer hukuki kurumlarla karıştırılmaması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak, soruşturmanın yazılı bir başvuru ile başlaması esas alınsa da Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinde düzenlenen suçlar için bu kurala istisna oluşturan hükümlere

³⁹⁸ Danıştay 13. Dairesi, bir kararında, 5411 sayılı kanun kapsamında Cumhuriyet Başsavcılığına başvurulmasına dair Kurul kararının, kesin ve yürütülebilir bir idari işlem sayılmadığından bahisle iptal talebiyle açılan davanın reddine karar vermiştir. Danıştay 13. Dairesi'nin 2011/1527 Esas 2021/2296 Karar sayılı kararı: "...Bilindiği gibi idarî işlem, idarî makamların kamu gücü ve kudreti ile hareket ederek, idare işlevine veya idare hukuku alanına ilişkin olarak yaptıkları ve çeşitli hak ve/veya yükümlülükler doğuran tek yanlı irade açıklamaları olarak tanımlanmaktadır. 2577 sayılı Kanunun yukarıda alıntısı yapılan 14. maddesinin 3/d bendi uyarınca, idarî yargı yerlerinde ancak, tek yanlı irade açıklaması ile tesis edilen, başka bir makamın onayına gerek kalmadan ilgililerin hukuki durumlarında değişiklik yapabilen kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikteki bu işlemlerin iptali istemiyle dava açılabilen, aksi halde Kanun'un 15/1b maddesi uyarınca davanın reddine karar verilmektedir. Uyuşmazlık konusu olayda, ilgili yasal düzenleme de dikkate alınarak iptali istenilen işlemin dava konusu edilebilecek nitelikte bir işlem olup olmadığının tartışılması gerekmektedir. Yukarıda alıntısı yapılan mevzuat hükümlerinin irdelenmesinden; kurumların, tâbi oldukları kanunlardan kaynaklı yetki ve görevlerine istinaden ilgili Cumhuriyet Başsavcılıklarına yazılı başvuruda bulunulması yönündeki işlemleri, idarenin ceza yargılaması alanına ilişkin olarak tesis ettikleri, ceza kovuşturmasının başlangıcını oluşturan ve tek başına ilgililerin hukuki durumlarında değişiklik yaratmayan ve bu niteliği itibarıyla de idari davaya konu edilemeyecek işlemlerdir. Bu durumda, davacı hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunulmasına ilişkin Kurul kararı, kesin ve yürütülebilir nitelikte bir idarî işlem niteliğini taşımadığından davanın esasının incelenme olanağı bulunmamaktadır." UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 10.10.2024).

³⁹⁹ Gürses, "Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)", s.107,108.

yer verilmiştir. Bunlardan biri, madde 162'nin son cümlesinde geçen varsayımsal zimmete ilişkindir. Bu maddeye göre, 160. maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen zimmet suçuyla ilgili soruşturma ve kovuşturmalar, Kurumun veya Fonun yazılı bildirimi üzerine ya da gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda Cumhuriyet savcılarının tarafından resen başlatılır ve süreç hakkında Kurum ile Fon bilgilendirilir.

Bu tür suçların failleri, sahip oldukları ekonomik imkanlar ve toplumsal itibarlarını kullanarak, soruşturma ve kovuşturma süreçlerinden kaçınabilmekte ve delillerin yetkili mercilerce elde edilmesini zorlaştırabilmektedir. Suç oluşturan eylem ile yazılı şikayet arasındaki sürenin uzaması, suçun aydınlatılmasını ciddi biçimde zorlaştırdığı için; gecikme hâlinde telafisi mümkün olmayan zararların doğabileceği durumlarda, Cumhuriyet savcısına doğrudan soruşturma başlatma yetkisi tanınmıştır.⁴⁰⁰ Bu şekilde, delillerin karartılması veya yok edilmesi gibi risklerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Öncelikle, savcılık tarafından Kurum ve Fon'a haber verilmesinin düzenlendiği belirtilmiş olsa da bu bildirimin ne zaman yapılacağına dair kanunda açık bir hüküm yer almamaktadır. Öğretide bir görüşe göre, soruşturmaya başlanır başlanmaz haber verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.⁴⁰¹ Diğer bir görüşe göre de bu bildirimin savcılık makamının değerlendirmesine bağlı olarak “uygun olan ilk fırsatta” yapılmasının daha yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Soruşturma veya kovuşturma sürecinde yazılı bir başvurunun zorunlu olmadığı durumlardan bir diğeri de Bankacılık Kanunu'nun 162. maddesinin ikinci fıkrasında hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemeye göre; itibarın sarsılması, sır niteliğindeki bilgilerin ifşa edilmesi ve zimmet suçları nedeniyle ilgililerin dava açma hakları korunmakta olup, bu kapsamda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanmasına devam edileceği belirtilmiştir. Böylece, söz konusu suçlar bakımından, şikayete bağlılık koşulu aranmadan kamu davası açılabilmesinin önü açılmış olmaktadır.

⁴⁰⁰ Selçuk, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçları”, s.264.

⁴⁰¹ Donay, *Bankacılık Ceza Hukuku*, s. 122'den akt. Yetkin, Erdi. “Bankacılık Ve Sermaye Piyasası Suçlarına İlişkin Muhakeme Kuralları”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.19, S.3, 2015, s.411.

Madde de bahsi geçen dava hakkından ne anlaşılması gerektiği hususunda öğretide görüş birliği yoktur. Bir kısım yazarlara göre bu dava hakkı şikâyet niteliğindedir ve “ilgili” ile kastedilen suçtan zarar görendir.⁴⁰² Bu nedenle, bankacılık zimmeti suçuyla ilgili olarak TMSF’nin veya BDDK’nın yazılı başvuruda bulunmasa bile, suçtan doğrudan zarar gören bankanın şikayette bulunması durumunda soruşturma ve kovuşturma başlatılabilir.⁴⁰³ Yargıtay da banka vekili tarafından sunulan şikayet dilekçesi ile 162. madde kapsamında muhakeme şartının yerine getirilmiş olduğu belirtmiştir.⁴⁰⁴

Diğer bir görüşe göre de burada ifade edilen dava hakkı, şikayet hakkını değil, ilgililerin hukuk mahkemelerinde kişisel haklara ilişkin olarak açabilecekleri davaları kastetmektedir, zira şikayet hakkı, zaten maddede CMK hükümleri saklı tutulmuş olduğu belirtilmiştir.⁴⁰⁵

4.2.2 Özel Soruşturma ve Kovuşturma Hükümleri

Daha önce belirtildiği üzere, bankacılık zimmeti suçlarında kural olarak aranan yazılı başvuru şartı, varsayımsal zimmet suçu bakımından istisnai bir durum arz etmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 162. maddesi uyarınca, bu suça yönelik soruşturma ve kovuşturma işlemleri, BDDK veya TMSF’nin yazılı talebiyle başlatılabileceği gibi, gecikmenin sakıncalı olduğu durumlarda Cumhuriyet savcılar tarafından doğrudan da yürütülebilir. Bu durumda ilgili kuruma bilgilendirme yapılması gerekmektedir. Kamu davası açılması halinde, BDDK veya TMSF tarafından yazılı başvuru yapılmışsa, başvuru tarihinden itibaren müdahil sıfatı kazanılır. Öte yandan, Kanun’un 163. maddesi kapsamında başlatılan bir soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verilirse, bu karar

⁴⁰² Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.174; Güngör, “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”, s.29.

⁴⁰³ Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.1745.

⁴⁰⁴ “...5411 sayılı Kanun’un 162’nci maddesinde düzenlenen muhakeme şartı, katılan banka vekili tarafından sunulan 24.09.2018 tarihli şikâyet dilekçesi ile yerine getirilmiştir.” Yargıtay 7. C.D., Esas No: 2023/16195, Karar No: 2024/4519. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim tarihi: 12.09.2024)

⁴⁰⁵ Uğur, Hüsamettin, “3182 ve 4389 Sayılı Bankalar Kanunu ile 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’na göre Dava Hakkı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C.2, S.6, 2007, s.139 vd.’dan akt. Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.108.

TMSF veya BDDK'ya tebliğ edilir ve ilgili kurum, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu çerçevesinde karara itiraz edebilir.⁴⁰⁶

Varsayımsal zimmet suçuna ilişkin soruşturma süreci, doğrudan Cumhuriyet Başsavcısı veya onun görevlendirdiği bir Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmektedir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 166. maddesi gereğince, Cumhuriyet Başsavcılıkları, yürütülen bu soruşturmalar sırasında gerekli gördükleri takdirde, yargı çevresi içinde ya da dışında bulunan genel bütçeli daireler, katma bütçeli idareler, kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ile bankaların bina, araç, gereç ve personelinden geçici olarak yararlanmak üzere talepte bulunabilir. İlgili kurum ve kuruluşlar, bu talepleri gecikmeksizin yerine getirmekle yükümlüdür.

Geçerli bir mazereti olmaksızın bu talepleri karşılamayan sorumlular, üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Soruşturmanın gerektirdiği durumlarda, suçun işlendiği yer veya delillerin bulunduğu bölgelere gidilerek soruşturma yürütülür. Ayrıca, soruşturma tamamlanana kadar, suç faillerinin her türlü mal varlığı, alacakları, paraları ve diğer eşyaları hâkim kararıyla, gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda ise Cumhuriyet savcısının yazılı talimatıyla el konulur.

Bu tür suçlara iştirak edenler dışında, suçun faili tarafından elde edilen haksız kazançların aktarılması sonucunda bu kazançların kan veya kayın hısımlar ile üçüncü kişilerin eline geçmiş olması halinde, cumhuriyet savcısının yazılı emriyle bu malvarlıklarına el konulabilir. El koyma işlemi, yirmi dört saat içinde görevli ve yetkili sulh ceza hâkiminin onayına sunulmak zorundadır. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içerisinde vermelidir; aksi takdirde el koyma işlemi kendiliğinden hükümsüz hâle gelir.

4.2.3 Yetkili ve Görevli Mahkeme

Bankacılık zimmeti suçlarına yönelik olarak, yargılamaya ilişkin özel bir yetki düzenlemesi getirilmiştir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 164. maddesi gereğince, bu tür suçlarla

⁴⁰⁶ Atay, "Bankacılık Zimmeti Suçu", s.631, 632.

ilgili davaların, fiilin gerçekleştiği yerin bağlı bulunduğu ilin adını taşıyan (1) numaralı Ağır Ceza Mahkemesi tarafından görülmesi öngörülmüştür.

Kanun koyucunun bankacılık suçları için özel mahkemeler görevlendirmesindeki temel hedef, bu suçların derin bilgi ve uzmanlık gerektiren bir alan olmasıdır. Zira bankacılık suçları, bankacılık hukukuna aykırı eylemleri kapsadığı için, yargı sürecinde bu alanda uzmanlaşmış mahkemelerin devreye girmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu yaklaşım, bankacılık suçlarına ilişkin ceza davalarının daha hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlandırılmasını sağlarken, hukuki süreçlerde hata yapma riskini de önemli ölçüde azaltabilir.

Yine aynı maddenin son cümlesinde Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) ihtiyaç duyulması halinde, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine bankacılık suçlarına bakmak üzere başka mahkemeleri de görevlendirebileceği düzenlemiştir. Nitekim HSK kararıyla İstanbul Adliyesinde bankacılık suçları bakımından İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi görevlendirilmiştir.⁴⁰⁷ Yargıtay, bu hususu dikkate almadan karar veren yerel mahkemenin kararını, görevli mahkemece incelenmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur.⁴⁰⁸

Bu bağlamda, zimmet suçu kapsamında yargılamanın hangi mahkemede yapılacağı, HSK tarafından alınmış özel bir yetki kararı bulunup bulunmadığına göre değişmektedir. Şayet HSK tarafından bu konuda alınmış bir karar mevcutsa, yargılama kararda belirtilen ağır ceza

⁴⁰⁷ Bkz. Hakimler Savcılar Kurulu 08.12.2005 tarih ve 861 nolu kararı. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/12/20051229-7.htm> (Erişim Tarihi: 12.02.2025)

⁴⁰⁸ “Hüküm tarihinde yürürlükte bulunan 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 168.maddesinin A fıkrası ile "bu kanunun geçici maddelerindeki düzenlemeler hariç olmak üzere 18.06.1999 tarih ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile ek ve değişiklikleri" yürürlükten kaldırılmış olup, 5411 sayılı Bankacılık Kanunundaki düzenlemeler ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7.maddesi hükmü birlikte değerlendirilerek yeniden bir karar verilmesi ve anılan yasanın 164.maddesindeki özel görev hususu ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 08.12.2005 gün ve 861 sayılı kararı uyarınca Bankacılık Kanununa aykırılık suçlarından doğan davalara bakma görevinin fiilin işlendiği yerin bağlı olduğu il adı ile anılan Ağır Ceza Mahkemesinin görevli kılındığı göz önünde bulundurularak, dosyanın görevli İstanbul 8.Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesinin gerektiğinin gözetilmemesi...” Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 20.04.2011tarih, 2008/11331E., 2011/5061 Karar Sayılı Karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 10.10.2024).

mahkemesinde yürütülür. Ancak böyle bir karar yoksa, yargılama suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ilin (1) numaralı Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gerçekleştirilir.⁴⁰⁹

4.2.4 Bilirkişi İncelenmesi

Bankacılık suçlarında bilirkişi incelemesi de özel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Bankacılık Kanunu'nun 165. maddesi gereğince, bu kanunun uygulaması ile ilgili olarak, bu kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen suçlardan dolayı açılan ceza davalarında bilirkişinin raporunu hazırlaması için 3 aylık bir süre tanınmıştır ve hakim, bu süreyi en fazla 2 ay daha uzatabilir. Eğer bilirkişi, raporunu belirtilen sürede tamamlayamazsa dosya ücret ödenmeksizin kendisinden alınır ve yeni bir bilirkişi atanır. Görevden alınan bu kişiler bir yıl süreyle Bankacılık Kanunu kapsamındaki davalarda bilirkişi olarak görev alamaz ve raporların süresinde verilmemesinin sebep olduğu masrafları ödemeye ve ayrıca 500 güne kadar adli para cezasına çarptırılabilir. Yine maddenin ikinci fıkrasında ilgili kimselerin açmış oldukları hukuk davalarında da aynı düzenlemeye giderek hukuk ile ceza davaları arasında bir ayırım yapmamıştır.

Dosya bilirkişiye teslim edildiğinde dava zamanaşımı durur ve raporun teslimiyle birlikte zamanaşımı süresi tekrar işlemeye devam eder. Kanun koyucu bilirkişinin kanunda belirtilen süreler içerisinde raporu hazırlayamaması durumunda yukarıda açıklanan yaptırımların öngörmüş olması, bankacılık suçlarının ne denli önemli görüldüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

4.2.5 Zamanaşımı

Bankacılık Kanununda bankacılık zimmeti suçunun ilişkin özel bir dava ve ceza zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Bu nedenle, bankacılık zimmet suçlarında, dava ve ceza zamanaşımı bakımından TCK'nın genel zamanaşımı hükümleri geçerli olacaktır.⁴¹⁰

TCK'da zamanaşımı, genel hükümler kitabının "Dava ve Cezanın Sona Erdirilmesi" başlığı altında ele alınmıştır. Zamanaşımı durumunda, CMK'nın 223. maddesinin 8. fıkrası uyarınca

⁴⁰⁹ Gürses, "Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)", s.111.

⁴¹⁰ Gürses, "Bankacılık Kanunu'na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)", s.100.

mahkeme düşme kararı verecektir.⁴¹¹ Eğer muhakeme soruşturma aşamasında bulunuyorsa ve dava zamanaşımı süresi dolmuşsa, dava açılmayacak ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilecektir.⁴¹²

TCK madde 66/d. göre suçun basit hali ile ikinci fıkrada düzenlenen nitelikli halleri için dava zamanaşımı süresi 15 yıl olarak uygulanacaktır. Ayrıca, dava zamanaşımının kesilmesi ve durması durumlarında da TCK'nın ilgili hükümleri uygulanacaktır.

Bankacılık Kanunu'nun 165. maddesi, zamanaşımının durması konusunda TCK'nın 67. maddesinde yer alan durma sebeplerine ek olarak, Bankacılık Kanunu'ndan kaynaklanan ceza davalarına özgü bir durma sebebini ayrıca düzenlemektedir.⁴¹³ Maddeye göre, dava dosyasının bilirkişiye gönderilmesi halinde dava zamanaşımı süresi duracak, bilirkişinin raporunu mahkemeye teslim etmesiyle birlikte zamanaşımı süresi kaldığı yerden işlemeye devam edecektir.⁴¹⁴

Dava zamanaşımı, tamamlanmış suçlar için suçun işlendiği tarihte, teşebbüs halinde kalan suçlar için son eylemin gerçekleştirildiği tarihte, kesintisiz suçlarda kesintinin yaşandığı tarihte ve zincirleme suçlarda ise en son işlenen suçun tarihinde işlemeye başlar. Örneğin, bir banka çalışanının mudi hesabından bir yıl içinde farklı zamanlarda para çekerek

⁴¹¹ “Egebank Off Shore hesapları üzerinden banka kurumunu aracı kılmak suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçunda hesabın açıldığı 03.12.1999 tarihinde suçun oluştuğu ve 5237 sayılı TCK'nın 7. maddesi gözetilerek sanıklar lehine bulunan 765 sayılı TCK'nın 102/4 ve 104/2. maddelerinde öngörülen zamanaşımı süresinin hüküm tarihinde dolduğu gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi...” Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 25.06.2015 Tarih, 2013/19933 Esas, 2015/17441 Karar Sayılı karar. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 11.10.2024).

⁴¹² Çakır, Murat. “Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı”. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, C.71, S.1, 2013, s.212.

⁴¹³ TCK m.67. “Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hâllerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılınca kadar dava zamanaşımı durur.”

⁴¹⁴ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.100.

zimmetine geçirmesi durumunda, dava zamanaşımı süresi, en son gerçekleştirilen zimmet eyleminin tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.⁴¹⁵

4.3 YAPTIRIM VE İNFAZA İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEME

4.3.1 Yaptırım

Bankacılık zimmeti suçu kamu düzenini ilgilendiren yönleri sebebiyle ağır yaptırımlara tabi olan bir suç tipidir. Bu suçun önlenmesi ve etkin bir şekilde cezalandırılması, bankacılık sistemine duyulan güvenin korunması ve sistemdeki istikrarın sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin birinci fıkrasında, bankacılık zimmeti suçuna ilişkin yaptırım, altı yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ve beş bin güne kadar adli para cezası olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, suçu işleyenlerin bankaya verdikleri zararın tazmin etmeleri de hükme bağlanmıştır.⁴¹⁶

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinin ikinci fıkrasında ise nitelikli zimmet suçuna ilişkin ağırlaştırılmış yaptırımlar öngörülmüştür. Buna göre, faile verilecek hapis cezası on iki yıldan az olmamak üzere belirlenmiş ve bunun yanı sıra yirmi bin güne kadar adli para cezası da hükme bağlanmıştır. Ayrıca, verilen adli para cezasının miktarının, bankanın uğradığı zararın üç katından az olamayacağı açıkça belirtilmiştir. Bununla birlikte, suç nedeniyle ortaya çıkan zararın tazmin edilmemesi halinde, mahkeme tarafından zararın resen tahsiline karar verileceği de düzenlenmiştir.⁴¹⁷

⁴¹⁵ Gürses, “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”, s.101.

⁴¹⁶ 5411 Bankacılık Kanunu m.160/1: “Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu para veya para yerine geçen evrak veya senetleri veya diğer malları kendisinin ya da başkasının zimmetine geçiren banka yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile diğer mensupları, altı yıldan oniki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacakları gibi bankanın uğradığı zararı tazmine mahkûm edilirler.”

⁴¹⁷ 5411 Bankacılık Kanunu m.160/2: “Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası verilir; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca meydana gelen zararın ödenmemesi hâlinde mahkemece re’sen ödettirilmesine hükmolunur.”

Bu kapsamda, hapis cezasının alt sınırı açıkça belirlenmiş olmasına rağmen, üst sınır konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, Türk Ceza Kanunu'nun 49. maddesi uyarınca, süreli hapis cezasının üst sınırı yirmi yıl olarak uygulanacaktır.⁴¹⁸

Yargıtay içtihatlarında, adli para cezasının belirlenmesinde 5411 sayılı Kanun'un 160/2. maddesinde yer alan, "hükmolunacak adli para cezasının, bankanın uğradığı zararın üç katından az olamayacağı" hükmüne özel bir vurgu yapılmıştır. Bu doğrultuda, nitelikli zimmet suçu sonucunda ortaya çıkan ve henüz tazmin edilmemiş zarar dikkate alınarak ceza tayini yapılmalıdır. Süreçte, öncelikle sanıklara hürriyeti bağlayıcı ceza ile birlikte gün esasına göre adli para cezası belirlenmekte; ardından bu ceza, artırımlara ve indirimlere tabi tutulduktan sonra 5237 sayılı TCK'nın 52. maddesi çerçevesinde sonuç adli para cezası hesaplanması gerektiğine işaret etmiştir.⁴¹⁹

Nevşehir Ağır Ceza Mahkemesi, bankanın uğradığı zararın tazmin edilmemesi durumunda, banka zimmeti suçunu işleyen kişiler hakkında karar veren ceza mahkemesinin, aynı zamanda bu zararın tazminine hükmetmesine yönelik itiraz konusu kuralların iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştur. Başvuruda, söz konusu kuralların 5237 sayılı TCK'da düzenlenen zimmet suçu kapsamında yer almadığı, kişilerin iddia ve savunma haklarını sınırlandırdığı, ayrıca hukuk mahkemesi önünde daha geniş kapsamlı savunma

⁴¹⁸ TCK Madde 49: "(1) Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hallerde bir aydan az, yirmi yıldan fazla olamaz. (2) Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır."

⁴¹⁹ "Adli para cezasının tayini yönünden; 5411 sayılı Yasanın 160/2. maddesinde yer alan "hükmolunacak adli para cezası miktarının bankanın uğradığı zararın üç katından az olamayacağına" ilişkin düzenleme uyarınca, üç katı uygulamasında nitelikli zimmet kapsamında değerlendirilen eylemler nedeniyle oluşan ve tazmin edilmeyen zarar miktarının dikkate alınacağı cihetle, Dairemizin istikrar kazanmış uygulamalarına göre sanıklara, 5411 sayılı Yasanın 160/2. maddesinde öngörüldüğü şekilde hürriyeti bağlayıcı ceza ile gün para cezası tayin edilerek, taktir edilecek gün para cezasının artırım ve indirime tabi tutulduktan sonra 5237 sayılı TCK'nun 52. maddesindeki esaslara göre tayin edilecek sonuç adli para cezasının nitelikli zimmet suçu nedeniyle oluşan banka zararının 3 katına çıkartılması gerektiğinin gözetilmemesi..." Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 17.02.2022 Tarih, 2021/22226 E., 2022/2912 K. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 10.10.2024).

yapılmasının önüne geçtiği belirtilerek, bu durumun Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 37. maddelerine aykırılık teşkil ettiği öne sürülmüştür.

AYM yapılan bu başvuruyu, bankaların ekonomideki kritik rolü nedeniyle, bu sektörde oluşabilecek aksaklıkların tüm sistemi etkileme riski bulunduğunu, bu sebeple, banka zimmeti suçundan mahkumiyet kararlarında zararın tazminine ilişkin ceza mahkemelerine yetki verilmesi, finansal istikrarı ve tasarruf sahiplerinin haklarını korumayı amaçladığını, düzenleme, tarafların savunma haklarını engellemediği gibi ceza mahkemelerinin tarafsızlığı ve bağımsızlığı da hukuk mahkemelerinden farklı olmadığını ve ayrıca bankaların diğer alacaklılarla aynı hukuksal durumda bulunmaması nedeniyle, bu alanda özel düzenlemeler yapılması Anayasa'nın eşitlik ve adil yargılanma ilkelerine aykırılık teşkil etmediğini belirterek reddetmiştir.⁴²⁰

Başvuruda, yine aynı Kanun'un 160. maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemenin ölçüsüz olduğu ve Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüşse de Anayasa Mahkemesi, finans piyasalarına olan güvenin kamu düzeni ve güvenliğiyle doğrudan bağlantılı olduğunu, bu nedenle kanun koyucunun bankacılık sektörüne özgü daha ağır yaptırımlar öngörmesinin ceza siyaseti kapsamında takdir yetkisine dayandığını belirtmiştir. Düzenlemenin, cezanın alt sınırını belirleyerek zararın tazmini için zorlayıcı bir yaptırım öngördüğü ve gönüllü tazmin durumunda indirim hükümleriyle hakkaniyeti gözettiği vurgulanmıştır. Banka mensuplarının hukuksal durumunun diğer kamu görevlilerinden farklı olduğu gerekçesiyle eşitlik ilkesine aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.⁴²¹

Mahkemenin meydana gelen banka zararı miktarını hükümde açıkça belirtmek zorundadır. Aksi takdirde icra edilebilir bir hüküm olma özelliği taşımayacaktır. Nitekim Yargıtay bir kararında, hükümde banka zararının açıkça yazılmadığı bir ilk derece mahkemesi kararını,

⁴²⁰ Bkz. AYM Esas Sayısı: 2014/103 Karar Sayısı: 2014/199 Karar Tarihi: 25.12.2014 R.G. Tarih-Sayı: 21.5.2015-29362. (AYM Karar Bilgi Bankası, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>, Erişim Tarihi: 07.10.2024).

⁴²¹ Bkz. AYM Esas Sayısı: 2014/103 Karar Sayısı: 2014/199 Karar Tarihi: 25.12.2014 R.G. Tarih-Sayı: 21.5.2015-29362. (AYM Karar Bilgi Bankası, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/>, Erişim Tarihi: 07.10.2024).

düzeltilabilir bir hata olması sebebiyle bozma nedeni yapmamış ancak zarar miktarını hükme eklemek suretiyle düzelterek onamıştır.⁴²²

Mahkumiyet durumunda katılan banka lehine suç nedeniyle meydana gelen zararın hükümde açıkça göstermesi gerektiğinin yanında ayrıca bu miktar üzerinden nispi vekalet ücretine ve yine bu miktar üzerinden nispi harca hükmedilmesi gerekmektedir.⁴²³

Zimmet suçu bakımından, TCK'nın 55. maddesi gereğince, suçla elde edilen, suçun konusu olan veya suçun işlenmesi amacıyla sağlanan maddi kazançlar müsadere, ancak bu menfaatlerin mağdura iade edilmemesi durumunda mümkündür. Dolayısıyla, ceza mahkemesinin suçtan kaynaklanan zararı mağdura iade etmesi halinde, müsadereye hükmedilmesi mümkün değildir.⁴²⁴

Kanunun 160/3. maddesine göre varsayımsal zimmet suçunu işleyenler, on yıldan yirmi yıla kadar hapis cezasına ve yirmi bin güne kadar adli para cezasına mahkum edilecektir. Ayrıca, adli para cezasının tutarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olmayacak şekilde belirlenir ve ortaya çıkan zararın, sorumlular arasında müteselsil bir şekilde tahsil edilmesine karar verilecektir.⁴²⁵

Yukarıda etkin pişmanlık başlığı altında detaylı olarak bahsedildiği üzere 160. maddenin dördüncü fıkrasına göre, failin soruşturma başlamadan önce etkin pişmanlık hükümlerinden

⁴²² Bkz. Yargıtay 7. CD 01.07.2020 tarih, 2019/10495 Esas, 2020/10786 Kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 07.10.2024).

⁴²³ Yargıtay 7. CD 01.07.2020 tarih, 2019/10495 Esas, 2020/10786 Kararı. (UYAP Karar Arama Motoru, Erişim Tarihi: 07.10.2024).

⁴²⁴ Donay, *Bankacılık Ceza Hukuku*, s.110, 11'den akt. Okuyucu Ergün, *Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu*, s.171.

⁴²⁵ Bankacılık Kanunu madde 160/3: "Faaliyet izni kaldırılan veya Fona devredilen bir bankanın; hukuken veya fiilen yönetim ve denetimini elinde bulundurmuş olan gerçek kişi ortaklarının, kredi kuruluşunun kaynaklarını, kredi kuruluşunun emin bir şekilde çalışmasını tehlikeye düşürecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak kendilerinin veya başkalarının menfaatlerine kullandırmak suretiyle, kredi kuruluşunu her ne suretle olursa olsun zarara uğratmaları zimmet olarak kabul edilir. Bu fiilleri işleyenler hakkında on yıldan yirmi yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezasına hükmolunur; ancak, adli para cezasının miktarı bankanın uğradığı zararın üç katından az olamaz. Ayrıca, meydana gelen zararın müteselsilen ödettirilmesine karar verilir."

yararlanması durumunda, verilecek cezada üçte iki oranında indirim yapılacaktır. Beşinci fıkra ise, failin kovuşturma başlamadan önce etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması durumunda cezada yarı oranında, eğer bu durum hüküm verilmeden önce gerçekleşirse, cezada üçte bir oranında indirim uygulanacaktır.⁴²⁶

Aynı kanunun altıncı fıkrasında, zimmet suçuna konu olan malların değerinin azlığı durumunda, hükmedilecek cezanın üçte birden yarı oranına kadar indirilebileceği düzenlenmiştir.⁴²⁷

Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarında, TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesini müteakip, suçun zincirleme şekilde işlenmesi durumunda TCK'nın 43. maddesi gereği cezada artırım yapılması ve bunun yanı sıra, banka zararının tazmin edilmesi durumunda, bu hükümler uygulandıktan sonra etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması gerektiği vurgulanmıştır.⁴²⁸

⁴²⁶ Bankacılık Kanunu madde 160/4-5: “Bankacılık mevzuatı ile bankacılık usul ve prensiplerine uygun kredi kullandırma, bu kredileri temdit etme veya ek kredi kullandırma, taksitlendirme, teminata bağlama yahut sair yöntemlerle yeniden yapılandırma işlemleri zimmet suçunu oluşturmaz. Soruşturma başlamadan önce, zimmete geçirilen para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların aynen iade edilmesi veya uğranılan zararın tamamen tazmin edilmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte ikisi indirilir.”

⁴²⁷ Bankacılık Kanunu madde 160/7: “Zimmet suçunun konusunu oluşturan para veya para yerine geçen evrak veya senetlerin veya diğer malların değerinin azlığı nedeniyle, verilecek ceza üçte birden yarıya kadar indirilir.”

⁴²⁸ “...Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 21/03/2019 tarihli, 2018/10590 Esas ve 2019/28348 Karar; 01/06/2020 tarihli, 2018/17229 Esas ve 2020/6410 Karar; 07/07/2020 tarihli, 2017/14442 Esas ve 2020/11200 Karar; 15/09/2020 tarihli, 2020/1617-12675 Esas ve Karar; 25/01/2021 tarihli, 2020/5538 Esas ve 2021/573 Karar; 21/12/2021 tarihli, 2021/26495-17803 Esas ve Karar sayılı kararları da gözetilerek, TCK'nın 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinden sonra TCK'nın 43. maddesi gereği zincirleme suç uyarınca artırım yapılarak, banka zararının tazmin edilmesi nedeniyle 5411 sayılı Kanunun 160/6. maddesi uyarınca indirim yapılması gerekirken yazılı şekilde hatalı uygulama yapılması hukuka aykırı ise de, TCK'nın 62/1 maddesinin tatbiki sonucunda bulunan sonuç ceza doğru olduğundan davanın yeniden görülmesine ve hükmün düzeltilmesine gerek görülmemiştir.” Ankara Bam 7. CD. 25/04/2022 tarih, 2020/819 Esas, 2022/458 K. Sayılı kararı. (UYAP- Erişim Tarihi: 12.10.2024)

4.3.2 İnfaza İlişkin Özel Düzenleme

Bankacılık Kanunu'nun 167. maddesi⁴²⁹ uyarınca, bankacılık zimmeti suçundan hüküm giyen kişiler, Fon'a veya Hazine'ye olan borçlarını ve tazminat yükümlülüklerini ödemedikleri ya da bu borç ve tazminatlar malvarlıklarından tahsil edilemediği sürece koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamazlar. Kanun metninde de anlaşılağı üzere bu kanunda sadece zimmet suçuna ilişkin olarak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Kanunu(CGTİK) düzenlenen infaz kurumlarından koşullu salıverilme hükmü düzenlenmiştir.

Düzenlemeye göre bu suçlardan mahkum olan kimsenin bahsi geçen ödeme şartı yerine getirmedikleri takdirde koşullu salıvermeden yararlanamayacakları, mahkum olunan cezanın infazı sırasında ödendiği takdirde ise koşullu salıvermeye ilişkin diğer şartların mevcut olduğu durumda koşullu salıvermeden yararlanabilecektir.⁴³⁰ Koşullu salıverilme dışında 5275 sayılı CGTİK'de düzenlenen diğer infaz hükümlerinin bankacılık zimmeti suçlarında da uygulanma alanı bulacaktır.⁴³¹

⁴²⁹ İlgili madde: “160 ıncı maddede yazılı suçlardan dolayı mahkûm olanlar, Fona veya Hazineye olan borçları ve tazminatları ödemediği veya bu borçlar ve tazminatlar malvarlıklarından tahsil olunamadığı sürece, bunlar hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.”

⁴³⁰ Dursun, “Yeni Bankacılık Kanununda Yer Alan Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hükümleri”, s.274.

⁴³¹ Dursun, “Yeni Bankacılık Kanununda Yer Alan Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hükümleri”, s.274.

5. SONUÇ

Bankacılık faaliyeti tarihsel süreç içerisinde, sadece ekonomik düzenin sağlanması olarak değil, aynı zamanda güven ve itibar esasına dayalı bir sistem olarak değerlendirilmiştir. Bankacılık sektörünün büyümesi ve modernleşmesiyle birlikte, bu sistemin kötüye kullanıma açık hale geldiği, özellikle zimmet suçlarının ortaya çıkmasıyla açıkça görünür hale gelmiştir.

Bankacılık zimmeti suçu, bankaların üstlenmiş oldukları mali sorumluluklar çerçevesinde, banka personellerinin kendilerine verilmiş olan yetkileri kötüye kullanarak bankaya ait mal varlıklarını ya da bankada bulunan mal varlıklarını haksız bir şekilde kendi çıkarları veya üçüncü bir kişi yararı doğrultusunda kullanmaları sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Banka personellerinin, kendilerine tevdi edilen mal varlığı değerlerini, görev ve yetkileri kötüye kullanarak şahsi veya üçüncü bir kişiye çıkar sağlamaları, yalnızca banka kurumlarını değil, aynı zamanda bu kurumlara duyulan güveni de sarsmaktadır. Örneğin, zimmet suçunun gerçekleştiği bir bankada, suçun işlenmesiyle bankanın ödeme gücünü etkilenebileceği gibi yatırımcıların bankaya olan güvenini de sarsabilir. Dolaylı olarak ekonomik büyüme de bu durumdan olumsuz olarak etkilenebilecektir.

Bankacılık zimmeti suçunun cezalandırılması, hem bankacılık sektörünün düzenli olarak çalışmasını sağlamakta hem de ekonomik sistemin temeli olan güvenin tesisi açısından hayati bir rol oynamaktadır. Bu haliyle bankacılık zimmeti suçunun yalnızca bireysel bir suç olarak değil, ekonomik sistemin bütünlüğünü etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, zimmet suçu tespit edildiğinde uygulanan yaptırımların caydırıcı olması son derece önemlidir. Ancak bu caydırıcılığın, haksız yere mağduriyet yaratacak bir boyuta ulaşmaması da ayrı bir hassasiyet gerektirmektedir.

Bu suçun, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesi ile Türk Ceza Kanunu'ndaki genel zimmet suçundan ayrı olarak düzenlenmesi, bankacılık sektörünün kendine has özellikleri ve bu sektördeki çalışanların taşıdığı sorumlulukların bir sonucu olduğu kanaatindeyiz. Çünkü bankalar, kamu güvenine dayalı olarak çalışan ve çoğunlukla büyük parasal değerlerle işlem yapan güven kurumlarıdır. Bu nedenle, bankacılık sisteminde zimmet suçunun işlenmesi, sıradan bir zimmet olayından daha büyük sonuçlar meydana

getirebilmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda düzenlenen Bankacılık zimmeti suçu, ilk olarak 4389 Sayılı mülga Bankalar Kanunu'nda yer almış ve ardından yapılan bazı değişikliklerle 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'na dahil edilmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 160. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen zimmet suçu, kişinin zilyetliğine görevi gereği devredilmiş olan para, para yerine geçen evrak veya senetler ile diğer malların, kendisine duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle zimmete geçirilmesi şeklinde tanımlanmıştır. Bu fiilin suç teşkil edebilmesi için, söz konusu malvarlığı değerlerinin görevi nedeniyle kişiye teslim edilmiş olması ya da onun koruma ve gözetimi altında bulunması şartı aranmaktadır.

Öte yandan, aynı maddenin üçüncü fıkrasında yer alan ve öğretide “varsayımsal zimmet” olarak adlandırılan düzenlemede ise, zimmete geçirme fiilinin fiilen gerçekleşmesi gerekmeksizin, belirli davranışlar doğrudan zimmet kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, kredi kuruluşunun kaynaklarının, kuruluşun güvenli işleyişini riske atacak biçimde, doğrudan ya da dolaylı yollarla kişisel ya da başkalarının menfaatleri doğrultusunda kullanılması ve bu suretle kurumun herhangi bir şekilde zarara uğratılması, zimmet suçu çerçevesinde ele alınmaktadır.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu kapsamında zimmet suçu, yalnızca belirli görevlerde bulunan kişiler tarafından işlenebilen, özgü nitelikte bir suç olarak düzenlenmiştir. Suçun basit hali, aynı Kanun'un 160. maddesinin birinci fıkrasında, nitelikli şekli ise ikinci fıkrasında yer almakta olup; her iki durumda da faili oluşturabilecek kişiler, “banka yönetim kurulu başkanı, üyeleri ve diğer mensuplar” olarak belirlenmiştir.

Bununla birlikte, maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen varsayımsal zimmet suçunda, suçun faili farklılaşmakta; bu kapsamda, faaliyet izni kaldırılmış ya da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiş bankaların hukuki veya fiili yönetim ve denetimini elinde bulunduran gerçek kişi ortakları, bu suçu işleyebilecek kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Bankacılık Kanunu kapsamında düzenlenen bankacılık zimmeti suçunda teşebbüs her ne kadar mümkün olsa da mevcut olayda bunun ispatı genellikle zordur. Bununla birlikte, suçun ihmali bir davranışla işlenmesi durumunda teşebbüsten söz edilemeyecektir. Aynı şekilde, varsayımsal zimmet suçu da teşebbüse elverişli değildir.

Bankacılık zimmeti suçunda özel bir fikri içtima hükmü mevcuttur. Bu içtima hükmü olan Kanunun 161. maddesinde, Bankacılık Kanunu'na göre suç teşkil eden bir fiilin başka bir kanun kapsamında da ceza gerektirmesi halinde, en ağır cezayı öngören kanun hükmünün uygulanacağını öngörülmüştür. Eğer zimmete geçirme eylemi başka bir kanundaki suçu da oluşturuyorsa, her iki düzenleme kıyaslanarak daha ağır cezayı içeren hüküm olaya tatbik edilir.

Bu hüküm, hukukun temel ilkelerinden biri olan *ne bis in idem*⁴³² ilkesine uygun bir yaklaşım sergilerken aynı zamanda ceza adaletini de gözetmektedir. Failin, işlemiş olduğu suçun ağırlığını hissetmesine olanak sağlar. Aynı zamanda hangi kanunun uygulanacağını açıkça belirleyerek uygulamada birliğin sağlanmasını amaçlar. Bu sayede bankacılık sektörüne özgü düzenlemelerde daha ağır cezaların öngörülmesi, bu sistemin güvenliğini sağlama açısından önemli bir husus olarak karşımıza çıkar.

Bankacılık Kanununda etkin pişmanlık hükümlerine de detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Kanun'un 160. maddenin dördüncü fıkrasına göre, failin soruşturma başlamadan önce etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması durumunda, verilecek cezada üçte iki oranında indirim yapılacaktır. Beşinci fıkrada ise, failin kovuşturma başlamadan önce etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanması durumunda ise cezada yarı oranında, eğer bu durum hüküm verilmeden önce gerçekleşirse, cezada üçte bir oranında indirim uygulanacaktır.

Etkin pişmanlık hükümleri, suçun işlenmesinin ardından failin kendi iradesiyle suça konu olan malvarlığını iade etmesi veya zararı tazmin etmesi durumunda uygulanmaktadır. Bankacılık zimmeti suçunda etkin pişmanlık hükümlerinin farklı aşamalarda uygulanabilir

⁴³² Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Mart 1976'da yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Sözleşmeyi 15 Ağustos 2000'de imzalamış, 4 Haziran 2003 tarih ve 4868 sayılı Kanun ile onaylamış, onay kararı ise 7 Temmuz 2003 tarihinde alınmıştır. Sözleşmenin resmi Türkçe çevirisi, 21 Temmuz 2003'te Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye, onay belgelerini 15 Eylül 2003'te Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne teslim etmiş ve Sözleşme, Türkiye açısından 23 Aralık 2003'te yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin 14. maddesinin 7. fıkrasında yer alan *ne bis in idem* ilkesine göre; "Hiç kimse, bir ülkenin yasalarına ve ceza usulüne göre daha önce kesin olarak mahkûm olmuş ya da beraat etmişse, aynı fiil için yeniden yargılanamaz ve cezalandırılamaz."

olması, bu düzenlemenin hem fail hem de mağdurlar açısından onarıcı bir işlev üstlendiğini göstermektedir.

Etkin pişmanlık, etkili bir şekilde uygulandığı takdirde failin suçun yol açtığı olumsuz etkileri telafi etmesi ve topluma yeniden kazandırılmasını sağlamakla kalmaz; aynı zamanda ekonomik düzenin bozulmasını önleyerek toplumsal barışa katkı sunar. Bu bağlamda, etkin pişmanlık hükümleri yalnızca ceza indirimi için bir araç değil, aynı zamanda adaletin onarıcı yönünü vurgulayan bir anlayışın tezahürüdür.

Ancak, uygulamada, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması için failin suç tarihindeki zarar miktarını iade etmesi yeterli görülmemekte, ancak zararın tazmin edilmesi sürecinde geçen zaman diliminde oluşan ekonomik koşullar, özellikle de yüksek enflasyon gibi faktörler göz ardı edilmektedir. Bu durum, mağdurun gerçek zararıyla failin tazmin ettiği tutar arasında ciddi bir fark oluşmasına yol açabilir. Özellikle bankacılık zimmeti gibi ekonomik suçlarda, tazmin edilen miktarın ekonomik değerinin zaman içinde erimesi, mağdur açısından adaleti sağlamaktan uzak bir sonuç doğurmaktadır. Diğer bir eleştiri ise, etkin pişmanlık hükümlerinin düzenlenmesinde açık ve net bir çerçevenin bulunmamasıdır. Mevcut yasal düzenlemelerde, hangi durumlarda etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabileceği ve tazmin süreçlerinin nasıl değerlendirileceği konusunda yeterince ayrıntılı bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durum, uygulamada yargı organlarının takdir yetkisini artırmakta, eşitsiz ve öngörülemez sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Etkin pişmanlık hükümlerinin uygulamada daha adil ve etkili bir mekanizma haline getirilmesi için kapsamlı bir reforma ihtiyaç vardır. Bu düzenlemelerde, enflasyon gibi ekonomik faktörlerin dikkate alınması, zararın gerçek değer üzerinden tazmin edilmesi ve açık, somut düzenlemelerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde, etkin pişmanlık hükümleri adaletin sağlanmasından çok, belirli hukuki boşlukların ve ekonomik koşulların kötüye kullanılmasına açık bir araç olarak algılanmaya devam edecektir.

Güven ilişkisinin ihlali olan zimmet suçu, özellikle bankacılık sektöründe geniş uygulama alanı bulmaktadır. Bu sebeple bu suç tipinin önlenmesi ve denetlenmesi, bankacılık sektörünün güvenilirliği ve finansal istikrarın sağlanabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

Bankacılık zimmeti suçunun önlenmesinde sadece cezalandırma politikalarına ve yasal düzenlemelere güvenmenin yeterli olmadığı kanaatindeyiz. Bununla birlikte düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması ve denetlenmesi gerekmekte olup etkin bir hukuk politikası oluşturulması gerekmektedir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda yer alan bankacılık zimmeti suçu ile ilgili düzenlemeler, suçun cezalandırılmasında önemli bir araçtır. Ancak bu düzenlemelerin yanı sıra, Bankacılık Kanunu'nda yer alan iç denetim ve dış denetim mekanizmaları, bankaların güvenlik açıklarının kapatılması ve zimmet gibi suçların işlenmesinin önlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bunun sağlanabilmesi için iç denetim mekanizmalarının sıkı bir şekilde işletilmesiyle, potansiyel suiistimalleri ortaya çıkmadan önlenabilir. Dış denetim mekanizmalarının ise bağımsız ve tarafsız bir şekilde çalışması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, bankacılık zimmeti suçu hem bireysel hem de toplumsal boyutlarıyla ciddi sonuçlar doğuran bir suç türüdür. Bu nedenle, hukuki düzenlemelerin titizlikle uygulanması, mağduriyetlerin giderilmesi ve bankacılık sistemine olan güvenin korunması açısından hayati önem taşımaktadır. Etkili bir hukuk politikası ve denetim sistemi ile bu suçun işlenme oranları düşebilecektir.

REFERANSLAR

Akkaş, Ahmet Hulusi. Akpınar, Eren. “Kullanma Zimmeti”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.25, S.2. 2021, ss.465-493.

Alacakaptan, Uğur. “Genel Olarak ve Bazı Suçlar Bakımından Cürüm İşlemek İçin Örgüt (Teşekkül) Meydana Getirme” Suçu Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul, 2004, ss.45-60.

Alkan, Elif. “Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı Kapsamında Bankacılık Zimmeti Suçunda Yazılı Başvuru Şartı ve İctima Uygulaması”. Karar İncelemeleri Dergisi, C.2, S.1, 2024, ss.1-22.

Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Alşahin, Mehmet Emin/ Çakır, Kerim. Ceza Hukuku Genel Hükümler, 13. B., Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Yenidünya, Ahmet Caner. TCK Şerhi, C.V, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet/ Alşahin, Mehmet Emin/ Çakır, Kerim. Ceza Hukuku Özel Hükümler, 17.B, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.

Aslan, Volkan. “Zimmet Suçu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.71, S.1, 2013, 43-66.

Atay, Onuralp. “Bankacılık Zimmeti Suçu”. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 49, 2022, ss. 609-40.

Ayaz, Helin. “Yargı Kararları Işığında 5411 Sayılı Kanun’da Düzenlenen Bankacılık Zimmeti Suçu”. İzmir Barosu Dergisi, 2024, C.89, S. 2, ss.1-65.

Aydın, Devrim. “Dolandırıcılık Suçu”. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.2, 2021, ss. 649-705.

Aydın, Devrim. “Suça Teşebbüs”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.55, S.1, 2006, ss. 85-113.

Aydın, Nurhan. Bankacılık Uygulamaları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları, 2006.

Aytekin İnceoğlu, Asuman. “Bankacılık Kanunu’nda Yer Alan Suçlar”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Baba, Yasemin. “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Düzenlenen Zimmet Suçu Bağlamında Etkin Pişmanlık Uygulaması”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, C.3, S.9, 2012, ss.253-280.

Baba, Yasemin. *Türk Ceza Hukukunda Etkin Pişmanlık*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2013.

Bevilacqua, Benedetto. *I Reati Dei Pubblici Ufficiali Contro La Pubblica Amministrazione*. Cilt I., 2003.

Çağırğan, Tuncer/ Senar Ulusoy, Yasin. “Kredi ve Kredi İşlemlerinin Hukuki Açıdan Değerlendirilmesi”. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, C.6, S.2, 2019, ss.43-69.

Çakır, Murat. “Türk Ceza Hukukunda Dava Zamanaşımı”. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, C.71, S.1, 2013, ss.207-227.

Cimat, Ali/ Taş, Mahir. “Türkiye’de ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Mevzuat Dergisi*, C.7, S.80. 2004, ss.1-23.

Demir, Esra. “5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. Maddesi Üzerine Bir İnceleme”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.18, S.2, 2019, ss.1-22.

Donay, Süheyl. *Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, Bankalar İçin Yeni Yasa ve Yeni Uygulama*, İstanbul: Alfa Yayınevi, 1999.

Durer, Salih. “Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler (1946-1960 Dönemi)”, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.3, S.2, ss.155-164.

Dursun, Selman. “Yeni Bankacılık Kanununda Yer Alan Ceza Muhakemesi ve İnfaz Hükümleri”, *Ceza Hukuku Dergisi*, C.2, S.4, 2007, ss.263-275.

Dursun, Selman. *Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Dülger, Murat Volkan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.

Erem, Faruk. “Zimmet Cürmünde Tevdi Unsuru”, *Adalet Dergisi*, C.49, S.7-8, ss.429-433.

Erişen, Muhammet. “Bankacılık Zimmeti”. *Sayıştay Dergisi*, S.83, 2011, ss.97-124.

Erman, Sahir. *Bankacılık Suçları, Ticari Ceza Hukuku*, Cilt:5, İstanbul, 1994.

Filiz, Ömer. “Bankacılık Zimmeti”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

Gökcan, Hasan Tahsin. “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK M.204)”. *Ankara Barosu Dergisi*, S.3, 2009, ss.93-126.

Göktürk, Neslihan. “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimarı”. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, C.2, S.1-2, 2014, ss.31-59.

Güngör, Devrim. “5411 Sayılı Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”. *Ankara Barosu Dergisi*, C.64, S.4, 2009, ss.23-30.

Güngör, Devrim. “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”. *TBB Dergisi*, C.69, 2007.

Gürühan, Caner vd. “Yargıtay’ın Türk Ceza Kanunu’nda Yer Alan Değer Azlığı Kavramına Yönelik Yaklaşımı”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 8, 2017, ss.219-237.

Gürses, Davut. “Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu (Bankacılık K. m.160)”. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Gürses, Davut. *Bankacılık Kanunu’na Göre Zimmet Suçu, Bankacılık K. m. 160*, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009.

Hafizoğulları, Zeki/ Güngör, Devrim. “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”. *TBB Dergisi*, C.69, 2007.

Haznedar, İbrahim Murat. *Bankacılık Zimmeti Suçu*. *Legal Hukuk Dergisi*, S.52, 2007, ss.1169-1187.

Haznedar, İbrahim Murat. Bankacılık Zimmeti Suçu. Ziraat Bankası Teftiş Araştırma Dergisi, S.3. <https://www.murathaznedar.com.tr/Bankacilik-Zimmeti-Sucu--Ziraat-Bankasi-Teftis-Arastirma-Dergisi--S-3-> 8

İtişgen, Rezzan. “Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu”. Journal of Istanbul University Law Faculty, C.71, S.1, 2013, ss.639-672.

Kaban, İsmail. “Türkiye’de İşlenen Bankacılık Zimmeti Suçlarının Analizi: Cinsiyet, Bölge ve Yıl Odaklı Sektörel Bir Değerlendirme”. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, C.15, S.4, 2019, ss.1166-1182.

Kartal, Melik. “Mevduat ve Katılım Fonu Sahiplerinin Geri Alma Haklarının Engellenmesi Suçu”. Journal of Istanbul University Law Faculty, C.71, S.1, 2013, ss.745-755.

Kılıç, Ali Şahin. Ceza Muhakemesi Şartlarının Genel Teorisi. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 2024, ss.79-97.

Kılıç, Ebru Kübra. “Dünyada Bankacılık Tarihi ve Krizleri: Türkiye’deki Bankacılık Sektörü”. Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi, C.1, S.1, 2020, ss.1-31.

Kıran, Süleyman. “Kambiyo Senetlerinde Bedelin Kripto Para Olarak Belirlenmesi”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, 2021, ss.2029-2069.

Köksal, Atacan. “Bankacılık Zimmeti Suçu”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:169, 2023, ss.47-96.

Köprülü, Timuçin. Ceza Hukuku Özel Hükümler Pratik Çalışma Kitabı. Ankara: Savaş Yayınları, 4. Baskı, 2019.

Mahmutoğlu, Fatih Selami. Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar. Ankara, 2003.

Malkoç, İsmail. Yeni Türk Ceza Kanunu Uygulamasında Zimmet – İrtikap – Rüşvet Suçları. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.

Meraklı, Serkan. “Güveni Kötüye Kullanma Suçu (TCK m.155)”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.3, 2009, ss.1657-1713.

Okuyucu Ergün, Güneş. Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara, 2007.

Okuyucu Ergün, Güneş. “Bankacılık Kanunu’nda Düzenlenen Zimmet Benzer Suçta ‘Bankanın TMSF’ye Devredilmiş ya da Faaliyet İzninin Kaldırılmış Olması’ Koşulunun Niteliği”, Terazi Hukuk Dergisi, C.4, S.39, 2009, ss. 29-42.

Okuyucu Ergün, Güneş. Türk Ceza Kanunu’nda Zimmet Suçu. 1.Baskı, Ankara: Çakmak Yayınevi, 2008.

Oğuzman, M. Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay Özdemir, Saibe. Eşya Hukuku, 18. Baskı, İstanbul, 2015.

Öcal, Tezer/ Çolak, Ömer Faruk. Para-Banka. Ankara: İmge Kitabevi, 1988.

Özen, Mustafa. “Ceza Hukukunda Fikri İhtima”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.14, S.2, 2007, ss.132-145.

Özenbaş, Nazmiye. “Türk Hukukunda Bankacılık Zimmeti Suçu”. International Conference on Eurasian Economies, 2014, ss.1-9.

Özgenç, İzzet. Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler. 14. B., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Özgenç, İzzet. Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Özgenç, İzzet. Zimmet Suçu. 1.B., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.

Özgenç, İzzet. “İhmalî Suç Teorisi”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25, S.4, 2021, ss.303-378.

Özgenç, İzzet. Ekonomik Çıkar Amacıyla İşlenen Suçlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.

Öztürk, Mustafa Kağan. “Türk Ceza Kanunu’nda Bir İştirak Şekli Olarak Faillik (TCK M. 37)”. Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S.1, 2023, ss.255-307.

Pamuk, Şevket. Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000.

Parasız, İlker. Para, Banka ve Finansal Piyasalar: Teori ve Politikalar. Bursa: Ezgi Kitapevi, 1997.

Saraç, Mehmet. “Türkiye’nin KKDF Gerçeği”. Muhasebe ve Finansman Dergisi, S.47, 2010, ss.153-172.

Şare, Ersin. “Zimmet Suçunda Fail”. Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.20, S.2, 2023, ss.313-365.

Seçkin, Mehmet Beyhan. “Ceza Muhakemesinde Mağdur ve Şikâyetçinin Hakları”. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S.15, 2020, ss.621-664.

Şen, Ersan. “Görevi Kötüye Kullanma ve Zimmet Suçları”. Ankara Barosu Dergisi, S.3, 2012, ss.319-357.

Şen, Ersan. “Görevi Kötüye Kullanma ve Zimmet Suçları”. <https://www.sen.av.tr/tr/makale/gorevi-kotuye-kullanma-ve-zimmet-suclari>

Şen, Ersan. “Hırsızlık Suçları”. Ankara Barosu Dergisi, S. 3, 2012, ss.319-357.

Sözüer, Adem. “Yeni Bankacılık Kanununda Suçlar ve Yaptırımlar”. HPD, S.5, 2005, ss.166-191.

Sümer, Arif Emre. “Türk Ceza Hukukunda Müsamaha Edilen Zimmet Kavramı Ve Müsamaha Edilen Zimmetin Cezalandırılmamasının Nedeni”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 13, S.2 (2023), 1241-1269.

Takan, Mehmet. Bankacılık (Teori, Uygulama ve Yönetim). Ankara: Nobel Yayınları, (2001).

Tekinalp, Ünal. Banka Hukukunun Esasları. İstanbul, 1988.

Tekinsoy, Betül. “Erken Cumhuriyet Dönemi Tasarruf Tedbirlerine Bir Örnek: Tasarruf Sandıkları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C.11, S.2, 2024, ss.560-88.

Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, R. Murat. *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 16.Baskı, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Tüner, İrfan. “Bankacılık Kanununda Zimmet Suçu”. *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:91, Sayı:5, 2017, ss.253-271.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. *Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, Ankara, 2011.

Uğur, Hüsamettin, “3182 ve 4389 Sayılı Bankalar Kanunu ile 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu’na göre Dava Hakkı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Terazi Hukuk Dergisi*, C.2, S.6, 2007, ss.131-140.

Ünal, Mehmet. “Şekli Eşya Hukuku”, Ankara: Adalet Matbaacılık, 1994.

Yardımcıoğlu, Mahmut/ Büyükşalvarcı, Ahmet. “Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi”. *Maliye Dergisi*, ss.142-159.

Yenisey, Feridun/ Plagemann, Gottfried. “Alman Ceza Kanunu Strafgesetzbuch (StGB)”. 2.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015.

Yetiz, Ansu. “Ofis Mobilyaları ve Ofis Mobilyalarının Tasarımını Etkileyen Ergonomi Faktörünün İncelenmesi Adana’da Bir Banka Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2009.

Yetiz, Filiz. “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, S. 2, 2016, ss.107-117.

Yetkin, Erdi. “Bankacılık ve Sermaye Piyasası Suçlarına İlişkin Muhakeme Kuralları”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.19, S.3, 2015, ss.403-434.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. 1.Bası, Ankara: Doruk Kitap ve Yayınevi, 1976.

Yiğit, Uğur. *Bankacılık Suçları*. İstanbul: Has Matbaacılık, 2006.

Yiğit, Uğur. “Bankacılık Kanununda Suçlar ve Cezalar”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2008.

Yönet, Fikret. “Bankacılık Zimmetinde Faillik”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.22, S.3, 2022, ss.112-130.

Yurtsever, Gaye. “Türk Ceza Hukukunda Zimmet ve İrtikap Suçları”. Ankara Barosu Dergisi, C.68, S.2, 2014, ss.133-145.

Zehir, Mustafa. “Bankacılık Zimmeti Suçu ve Ceza Muhakemesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2018.

Zengin, Selim. “Zimmet Suçunda Hukuki Durum”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.19, S.4, 2023, ss.122-140.

Zorba, Hüseyin. “Türk Ceza Kanunu’nda Zimmet Suçu”. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S.2, 2012, ss.85-104.

Zülfikar, Yaşar. *Bankacılık Suçları*. İstanbul: Banka Yayınları, 2005.

İNTERNET REFERANSLARI

Atatürk Ansiklopedisi: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-iktisat-kongresi/>

Cambridge Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org/tr/>

DergiPark: <https://dergipark.org.tr/tr/>

DeepL Translator: <https://www.deepl.com/translator>

Emsal UYAP: <https://emsal.uyap.gov.tr/>

Gazette Ufficiale (İtalya Ceza Kanunu): <https://www.gazzettaufficiale.it/dettaglio/codici/codicePenale>.

Gesetze im Internet (Almanya Ceza Kanunu §266): https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_266.html

Google Çeviri : <https://translate.google.com.tr/?sl=auto&tl=tr&op=translate>

GovInfo (ABD Ceza Kanunu §656): <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2023-title18/USCODE-2023-title18-partI-chap31-sec656>

Karar Arama – Yargıtay: <https://karararama.yargitay.gov.tr>

Kazancı İçtihat ve Mevzuat: <https://kazanci.com>

Mevzuat Bilgi Sistemi (TCK 5237): <https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Mevzuat Bilgi Sistemi (Bankacılık Kanunu 5411): <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf>

Murat Haznedar - Bankacılık Zimmeti: <https://www.murathaznedar.com.tr/Bankacilik-Zimmeti-Sucu--Ziraat-Bankasi-Teftis-Arastirma-Dergisi--S-3-8>

Resmî Gazete – TBMM Tutanakları: <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c059/tbmm22059119ss0664.pdf>

Sen Hukuk-Görevi Kötüye Kullanma ve Zimmet Suçları: <https://www.sen.av.tr/tr/makale/gorevi-kotuye-kullanma-ve-zimmet-suclari>

TDK Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/>

Tez YÖK: <https://tez.yok.gov.tr>

TBMM Tutanakları: <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d21/c001/tbmm21001016ss0001.pdf>

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d7033add-774f-4358-b4f7-1fd227d640d0/Dunden_Bugune_TCMB.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWOR%20KSPACE-d7033add-774f-4358-b4f7-1fd227d640d0-p98ohdx